

Empatia

Vchádzam do dverí a zovšadiaľ na mňa kričí ticho. Také hlboké, dojemné a bolestné. V tej chvíli zabúdám odkiaľ som, že mám doma deti a manžela, dokonca ma tá atmosféra pohltí natoľko, že okolitý svet pre mňa vôbec neexistuje. Možno sa už pýtate, kde vlastne si? Kde môže byť toľký smútok? Neuhadli by ste. V domove dôchodcov. Pred pár týždňami som dostala prácu práve tam, a tak sa niekoľkokrát v týždni stretávam so starými ľuďmi a pomáhám im s úkonmi, ktoré už sami nedokážu zvládnuť. Čo mnou však veľmi otriaslo je fakt, že sú tam aj takí, ktorí dokážu zvládnuť obsluhu okolo seba a žiť samostatne, ale chýba im "niekto", s kým by sa porozprávali, alebo jednoducho, kto by k nim prišiel, len tak. Niekoľko, kto by sa spýtal, aký je ich deň, čo nové... A tak si za túto službu platia, len aby s nimi niekto strávil polhodinu denne. Smutné, že?

Každý z nás túži po pokoji a občas chce byť aj sám, ale žiť samotou je veľmi, veľmi, veľmi ťažké, zvlášť v staršom veku. Niekedy človek nevie ovplyvniť chod vecí a musí prijať situáciu takú, aká je, horšie však je, že väčšina z týchto ľudí, ktorých stretávam, nie sú bezdetní ani slobodní. Čím to je, že títo ľudia sú smädní po láskavom slove, po úsmeve a v ústach majú stálu vyčítku voči svojim deťom? Netrúfam si odpovedať, lebo život každého človeka sa nesie v iných Božích plánoch a cestách, ale s jednou skúsenosťou sa s Vami predsa len podelím. Jedna staršia pani, ktorá má dnes už takmer 80. rokov a v produktívnom veku pôsobila ako učiteľka, povedala toto: "Mám dve deti. Obidve sú veľmi dobre zabezpečené. Obe dcéry žijú v tom istom meste, kde som teraz ja v domove dôchodcov. A predstavte si, že za posledných 6 týždňov ma prišli pozrieť raz. Viete, žila som pre

nich, všetko som obetovala pre ich dobro a ono sa mi to nejak nevracia späť. Som smutná, že netrávime spolu viac času. Tak rada by som k nim zašla občas na návštevu. Dnes viem, že dala som im všetko po materiálnej stránke, ale nenaučila som ich jednej dôležitej veci - empatii..." končí svoju smutnú výpoveď táto pani.

Slovo empatia pochádza z gréckeho "en" a "patos". "En" znamená "do" alebo "v", inak povedané silu a intenzitu. "Patos" vyjadruje zase cit. Ak by sme to chceli zhrnúť, empatický človek je ten, kto sa vie vcítiť do prežívania iného človeka. Aby jedinec bol toho schopný, potrebuje mať zdravý prvotný vzťah matka a dieťa, rodič a dieťa. Neskôr do toho vstupuje ďalšie prostredie a ľudia, ktorí nám môžu pomôcť túto schopnosť rozvinúť.

Ja dnes neviem povedať, aká staroba ma čaká. Neviem odhadnúť, koľko rokov tu budem. Neviem predvídať, či moje deti ostatnú žit budú mňa. Neviem, ako budem žiť samotou staroby. Jedno však viem. Určite viac ako kedykoľvek predtým, sa snažím vytvárať čo najhlbšie sociálne puto vo svojej rodine. Učím deti myslieť na tých, ktorí majú menej ako oni a ktorým treba pomôcť. Dávam im vedieť, že sú mnohí, ktorí nepotrebujú nič iné len úsmev a teplé slovo. Moja práca ma zakaždým posúva v mojich myšlienkach ďalej a ďalej. Dáva mi poznanie, že čas obetovaný iným, je tá najväčšia investícia na upevnenie vzťahov. A ja viem, že nič z toho, čo človek rozdá, sa nestráti.

Mária Eškut, Kanada

Korene národa

Kam siahajú korene nášho národa? Je to správna otázka? Môžeme sa pýtať ako hlboko siahajú korene lesa? Asi sa treba najskôr opýtať kam siahajú korene jednotlivých stromov. Korene dodávajú výživu pre výhonky stromu, pre jeho plody, pre budúcnosť.

Kam siahajú tvoje národné korene? Aké plody prinášaš? Asi to závisí od toho ako poznáš minulosť, históriu.

Začalo to všetko iba tvojim narodením? Iba tým, čo si ty pamätáš? Kedy si sa narodil? Čo bolo predtým? Nevieš? Sú to, podľa teba, iba dohady, upravené historky a nevedomé či ciele prekrúcanie pravdy?

Alebo tvoje korene vedomostí siahajú do obdobia pred tvojim narodením? Na základe školského vzdelania alebo hlásania médií z obdobia tvojej mladosti? Kedy to bolo? V "slobodnej" spoločnosti? Za socializmu? V období tvrdého stalinizmu? Počas 1. Slovenskej republiky? V predmnichovskej republike? Alebo dokonca skôr? Akou ideológiou sú obrastené tvoje národné korene?

Možno sa vzdelávaš. Možno svoje korene napájaš z kvalitných historických prameňov, možno svoje korene nechávaš napospas opojným propagandistickým zdrojom.

Čo vieš o emigrácii? Čo vieš o ideológii komunizmu? Čo vieš o prenasledovaní rehoľníkov v 50-tych rokoch? Čo vieš o podmienkach vzniku 1. Slovenskej republiky? Čo vieš o Mons. Andrejovi Hlinkovi? Čo vieš o Pitsburskej dohode? Čo vieš o ambíciách Uhorska v rámci Rakúsko-Uhorska a neskôr?

Ale pozor... teraz nehovorím o uzáveroch, ktoré niekto pre teba vytvoril, aby si im uveril... hovorím o pravých vedomostiach, za pravdu ktorých si ochotný dať aj "ruku do ohňa".

Kam siahajú tvoje národné korene? Idú ešte ďalej? Možno vieš, čo sa skrýva za pomenovaním panslavista, možno vieš, kedy bol zavedený maďarský jazyk ako povinný vyučovaci jazyk na Slovensku (v Hornom Uhorsku). Možno vieš odkiaľ pochádza úslovie "dostať világoš"... alebo čo boli "Spolky striezvosti".

Možno vieš o úspešnom úsilí evanjelika Štúra, pred ním o prvých pokusoch katolíka Bernoláka a Bajzu o ustanovenie spisovnej slovenčiny... A možno tvoje vedomostné korene idú ešte hlbšie, cez stredovek, cez benediktínske kláštory na slovenskom území až k hlásateľom kresťanstva v staroslovenčine, k sv. Cyrilovi a Metodovi.

Alebo ešte hlbšie? Cez históriu opevnenia Bojná pri Topoľčanoch, cez kmene Kvádov a Markomanov až k Ptolemaiovej mape z r. 150?

Možno patríš do skupiny ľudí, ktorí si myslia, že nad tým všetkým netreba ani rozmyšľať. Žijeme iba raz, žijeme teraz, tak načo sa zaoberať udalosťami zpred 100, 200, či 1150 rokov.

Nech je tak, či onak. Pravdou zostáva, že korene dodávajú výživu pre výhonky stromu, pre jeho plody, pre budúcnosť stromu, záhrady, či lesa.

Rovnako, v prípade jednotlivca, korene ovplyvňujú plody jeho života, budúcnosť jeho rodiny, jeho národa.

Kam siahajú tvoje korene?

Jožo Starosta

Obsah čísla

Empatia (Mária Eškut)	1
Korene národa (Jožo Starosta)	1
Chcete pomôcť?	2
Praktický Tlumač (Zaprášená krabica)	3
Slovensko na Ptolemaiovej mape III. (Pavol Kleban)	4
Bojná (obnova.sk, hradiska.sk)	5
Slovenskí saleziáni v Ekvádore (Paul Stacho)	6
Dopjerovci (Jozef Dopjera)	8
Dopyera family (Emily van der Velden)	9
Koniec školského roku 1947 (Andrej Štelmák)	10
Som človek hľadajúci pravdu (Emilia Hrabovec, Ingrid Konrad)	12
Spomienka na ocka (Miriam Oravec)	14
Vyznanie slovenskej reči i našej domovine (Zuzana Pavelcová)	15
Proč mám ráda Slovensko, Slováci a slovenštinu (Lucie Hútová)	15
A quick trip to Cuba, January 2013 (Ložo Škoda)	16
Spomienka na Egypt – krajinu turistov (Olga Slobodníková)	17
Odkaz Cyrila a Metoda po rokoch na Slovensku (Erika Hanková)	18
Čo zaručuje miesto v dejinách (Miroslav Igaz)	19
Jubilejné 50. stretnutie čitateľov časopisu Krásy Slovenska (Paul Stacho)	20
Slováci zbavujú svet nelegálnych skládok	21
Svet z kameňa a bronz (Pavol Bárta, Svetlana Bártošová)	22
Udalosti v slovenských komunitách – Vancouver, Bratislava, Prešov, Pakistan, Blatnohrad	24
Čitatelia píšú	27
Biskup Mons. Jozef Haľko v New Westminster (Jožo Starosta)	30
Emigrovať do Kanady? (js)	31
Three Tips for Surviving Difficult Conversations (Katka)	31
Staré a nové SU-DO-KU	31
Inzeráty	32

Páči sa mi Slovo z BC. Ako môžem pomôcť pri jeho vydávaní?

Ak chceš aj ty pomôcť pri vydávaní časopisu Slovo z Britskej Kolumbie, možností je veľa:

Čítaj pravidelne náš časopis | Rozširuj dobré slovo o Slove z Britskej Kolumbie | Prihlás sa za odberateľa elektronickej verzie časopisu | Staň sa distribútorom elektronickej verzie časopisu | Objednaj si posielanie fyzických výtlačkov poštou | Objednaj posielanie fyzických výtlačkov poštou svojim blízkym na Slovensku | Staň sa distribútorom fyzických výtlačkov časopisu | Pošli fotografiu s krátkym textom na uverejnenie v jednej z rubrik časopisu | Napiš nám jeden príspevok do jednej rubriky | Propaguj svoje služby a výrobky na našej webovej stránke www.sk.bc.ca | Propaguj svoje služby a výrobky v našom časopise Slovo z Britskej Kolumbie | Využi \$100 kupón na propagáciu svojich služieb a výrobkov | Podpor nás finančne ako sponzor | Staň sa editorom slovenských textov | Staň sa editorom anglických textov | Vyber si jednu z rubrik časopisu a staň sa jej pravidelným dopisovateľom | Vezmi si na starosť jednu z rubrik časopisu a staň sa jej redaktorom | Staň sa členom redakčnej rady.

Tu je zoznam rubrik, do ktorých vás pozývame prispievať.

Úvodník – spirituálna úvaha a príhovor – spirituálno-spoločenská úvaha | Sponzori, inzerenti, distribútori | Inšpirácia – inšpirujúce príbehy, zamyslenia, pohľady do budúcnosti | O tomto čísle – ako vzniklo, aký má obsah, kto sú prispievatelia | Tiráž | Zo slovenskej histórie za posledných 1200 rokov, o historických udalostiach slovenského národa, o slovenských historických osobnostiach | Čo skrýva “zaprášená krabica” – Útržky z histórie Slovákov v zahraničí | Spomienky na detstvo | Ako som emigroval – spomienky emigranta | Ako som začínal v novom domove – spomienky emigranta | Predstavujeme vám zaujímavých jedincov a zaujímavé skupiny emigrantského života | Zo slovenských misií a komunít roztrúsených po svete | Zážitky emigrantov z cesty na Slovensko | Zážitky z potuliek po svete | Ako vyzerá moje mesto, môj terajší domov | Dobré rady emigrantom | Kniha a iné publikácie o živote zahraničných Slovákov | Prozaické a poetické príspevky čitateľov | Príspevky mladšej generácie – anglická a slovenská próza a poézia | Z listov čitateľov | Zo života súčasných slovenských

Toto je 18. vydanie časopisu Slovo z Britskej Kolumbie. Je to vydanie Leto 2013, 6. ročník, 2. číslo. Slovo z Britskej Kolumbie je neoficiálny časopis slovenských komunít žijúcich v Britskej Kolumbii v Kanade. Časopis vydáva Jožo Starosta v úzkej spolupráci so skupinou Slovákov žijúcich v okolí Vancouveru a na Slovensku. Časopis vychádza občas 4 krát do roka. Do 13. čísla vychádzal v počte 1,000 kusov s finančnou dotáciou USZZ. Od 14. čísla vychádza vo farebnom

tlačnom náklade 100-200 výtlačkov (podľa štedrosti sponzorských príspevkov). Toto číslo vyšlo opäť s finančnou dotáciou USZZ. Všetky predchádzajúce čísla si záujemcovia môžu prezrieť na novom digitálnom kiosku Slova z Britskej Kolumbie www.sk-bc.ca/citajteslovo. Autori článkov alebo zdrojov pre 18. číslo: M. Eškut, J. Starosta, P. Kleban, A. Štelmák, P. Stacho, J. Dopjera, E. van der Velden, E. Hrabovec, I. Konrad, M. Oravec, Z. Pavelcová, L. Hútová, L. Škoda, O. Slobodníková, E. Hanková, M. Igaz, J. Vodička, P. Celko, S. Bárdošová, P. Bárta, M. Zimmerman, G. Frajkor, R. Kral, R. Francistová, M. Demčíková, Mons. J. Haľko, viaceri čitatelia (str. 27), K. Starosta. Zodpovedný redaktor (výber článkov a jazyková úprava): Jožo Starosta, jozo_starosta@sk-bc.ca Grafická úprava tlačeneho Slova: Daniel Behan, pixelplus.sk

Sponzori 18. čísla

Generálny sponzor

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Bronzoví sponzori

Zuzana Klepi (\$50)

Lenka Mikeš (\$50)

Individuálni sponzori

Pavel Jestrab (\$20)

Bertha Palko (\$10)

Využite služby inzerentov, ktorí nás podporili svojím inzerátom

ANCO Enterprises

Nature Farm Market

Olga Slovak

Peter Levarský

Paul Levarský

Diana Janek

Distribúcia časopisu

Časopis Slovo z Britskej Kolumbie môžete dostávať poštou – ponúkame plnofarebné výtlačky Slova z Britskej Kolumbie, ktoré Vám pošta donúči priamo do domu. Ročné predplatné na 4 čísla spolu s poštovým je: \$30 Can pre Kanadu, \$35 pre USA a \$40 pre ostatné krajiny sveta. Píšte na poštovú alebo emailovú adresu redakcie.

Časopis si môžete predplatiť aj „on-line“ na

http://www.sk-bc.ca/subscribe_slovo

Časopis si môžete vyzdvihnúť aj v hale slovenskej farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminster, obvyčajne po nedeľnej sv. omši.

Záujemci o elektronickú verziu časopisu si ju môžu objednať na www.sk-bc.ca/newsletter/subscriptions

Všetky predchádzajúce čísla si môžete prezeráť na našom novom digitálnom kiosku Slova z Britskej Kolumbie www.sk-bc.ca/citajteslovo

Volajte 1-604-944-1554

zahraničných komunít, hlavne kalendár udalostí uplynulých a budúcich týždňov | Vzácne návštevy zo Slovenska v zahraničí | Správy z Vlády SR, MZV SR, USZZ, z Ambasad, z konzulátov | Rodinná kronika – chcete sa pochváliť narodením nového dieťaťa či treťo-stupňového emigranta, maturitou, promóciou, svadbou? Chcete si spomenúť na tých, ktorí nás predišli do večnosti? | Našli sme na Facebook | Zasmejme sa alebo emigrácia je veselá | SU-DO-KU s tajničkou – nový druh alfabetickeho SU-DO-KU | Výzvy, oznamy, prosby | Hľadám (prácu, ubytovanie, človeka, ...) | Inzeráty | Slovenské “businesses” v zahraničí | Neslovenské “businesses” v zahraničí – služby pre slovenských emigrantov | “Businesses” na Slovensku – služby pre zahraničných Slovákov

Podmienky a detaily spolupráce môžete nájsť na <http://www.sk-bc.ca/spolupraca>

Tlač: Vancouver, Kanada

Adresa redakcie: Slovo z Britskej Kolumbie, #210-2978 Burlington Dr., Coquitlam, BC, V3B 7S6, Kanada

Telefón: (tel: +1 604 944-1554)

Email: slovo@sk-bc.ca

Webová stránka časopisu: www.sk-bc.ca

Všetky informácie v časopise Slovo z Britskej Kolumbie publikujeme v presvedčení, že sú pravdivé. Neberieme na seba zodpovednosť za prípadné nepravdivé alebo dokonca nepravdivé informácie. Ďakujeme za Vaše porozumenie a za Vašu podporu.

Každá vlna slovenských emigrantov prichádzajúca do Severnej Ameriky mala a má ťažké začiatky. Zlaté pravidlo, že "Život v Amerike a v Kanade je krásny, len tých prvých 20 rokov je ťažších" bolo pravdou koncom 19. a na začiatku 20. storočia a je v mnohých prípadoch pravdou aj teraz.

V r. 1905 Paul K. Kadak, z vydavateľstva novín Slováč v Amerike, zostavil pre novoprichádzajúcich Slovákov prekladovú príručku "Praktičný slovensko-anglický TLUMAČ". Tento "Tlumač" bol pravdepodobne rozšírený aj medzi Slovámi žijúcimi v oblasti Veľkého Vancouveru pretože som ho

ho našiel v pozostalosti po troch bývalých farníkov Slovenského kostola sv. Cyrila a Metoda v New Westminster, pána Petra Shellinga, pána Jána Kiktu a pána Jána Luntera.

V Tlumači z r. 1905 sa môžeme dozvedieť veľa zaujímavosti o živote a problémoch vtedajších slovenských emigrantov. Mnohé z nich sú hodnotné i pre nedávne vlny novodobých emigrantov.

Viac podrobností o Tlumači nájdete na www.sk-bc.ca/tlumač

Najstarší slovenský časopis americký,
vysie tridsať rokov slovenský národ ponúčajúc

SLOVÁK V AMERIKE

Tento časopis nastával záujmy slovenské, bol poučením pre našich rodákov a postavil sa vždy ku uhájaniu proti klamom, ktorí dôveru národa chceli zneužiť. Preto, keď chcete dostať spravodlivé správy a všetkom,

čo sa robí tu v Amerike,
čo sa robí na Slovensku,
čo sa robí po celom svete,
predplatte si tento spoľahlivý časopis

Denník Slováč v Amerike
166 Ave. A, New York City

FILIALKY:
223 Ferry St. Newark, N. J.
359 Nepperhan Ave., Yonkers, N. Y.

Bude Vám dochádzať dva razy do týždňa alebo každý deň, dľa vašej ľadosti.

CHOĎTE MAŤ DOBRÉ CITANIE!

Máme na sklade knihy, ktoré si u nás môžete objednať. Bezplatne knihu, ktorú máme na sklade, je uverejnený v časopise.

(The English Pronunciation—dhy ingliš pronansiejin.)

Anglická výslovnosť je pre Slováka veľmi ťažká, pokiaľ angličtina má zvuky a hlásky Slováci neznajú. Kto prvý raz slyší Američana hovoriť, zdá sa mu, že on hovorí leptavo, nečisto. Úplne správne naučiť sa anglickú výslovnosť môže sa len dieťa; kto už v dospelom veku príde do Ameriky, ten nikdy nebude úplne čisto hovoriť anglicky; hár sa aj naučí hovoriť plynne a ináč správne, predsa ho po reči pozná, že nie je rodeným Američanom.

No keď sa nemožeme naučiť úplne správne vyslovovať anglické slová, naučme sa aspoň hovoriť zrozumiteľne, aby sme boli v stave vypovedať, čo chceme, a naši anglicky hovoriaci spoloobčania aj nás rozumeli. To môže každý docieľiť pri dobrej voli.

e slovek, dhet iz, e slovek emerikn)
Prečo sa nazývate slovenským Američanom? — why do you call yourself a Slovak American? (hvať dá ja khal jursel e slovek emerikn)

Povedať som rodom, Slováč a som Američanom — because I am Slovak born, and an American (bikhal aj em slovek bórni, end en emerikn)

ste rodeným Američanom? — are you American born? (ár ju emerikn bórni)

Nie, ja som naturalizovaným Američanom; mám občiansky papier — no, I am a naturalized American; I have my naturalization paper (nó, aj em e nečurelajsd emerikn; aj hev máj nečurelajsd pejpr)

Čo sú to tí Slováci? who are the Slovaks? (hú ár dhy slovaks)

Slováci sú národ slaviansky, ku ktorému prislúchajú aj Rusi, Česi, Poliaci, Horvati, Srbi, Bulhari, Slovini a iní — Slovaks are of the Slavic race, to which belong the Russians, Bohemians, Poles, Croatsians, Servians, Bulgarians, Slovenians and others (slovaks ár av dhy slavik rejs, tu hvit and others)

Kedy prichádzali do Ameriky? when did the Slovaks emigrate to Europe? (hvať did dhy slovaks imigrerit tu evropu)

SLOVENSKÝ NÁROD.

Ako sa menujete? what is your name? (hvat iz júr nejm)

Menujem sa Ján Dúrias — my name is John Duris (máj nejm iz džán durijs)

Ako hláskujete svoje priezvisko? — how do you spell your surname? (hvať dá ja spel júr sörnejm)

D-u-r-i-s — (dž-j-d-ár-aj-es-es)

Odkiaľ pochádzate? where do you come from? (hvat d-á ja kham fróm)

Pochádzam zo Slovenska, zo severnej časti Uhorska — I come from Slovakia, the northern part of Hungary (h kham fróm slovackland, dhy nohdra párt av hangeri)

Akej ste národnosti? of what nationality are you? (av hvat nešuelitj ár ju)

Ja som Slováč, vlastne slovenský Američan — I am a Slovak, that is, a Slovak American (aj em

Či vláda nestará sa o dobrobyt Slovákov? but does the government see to the welfare of the Slovaks? (bat daz dhy gavrnment sí tu dhy velér av dhy slovaks)

Nie. O to sa nikto nestará, aby sa Slováci vzdelávali vo svojej zrozumiteľnej reči, ba ani o to aby mali nejaký zárobok. Vláda stará sa len o maďarčenie Slovákov — No. No one concerns himself about the education of the Slovaks in the language intelligible to them; no one, moreover, concerns himself about their livelihood. The government endeavors but to Magyarize the Slovaks (Nó. Nó ven khonštrms hymself ebaut dhy edjuekšej av dhy slovaks in dhy lenvidilj intellidžibl tu dhém. Nó von, móróvr, khonštrms hymself ebaut dhér lajvilhód. Dhy gavrnment endevers bat tu maďarize dhy slovaks)

I — aj — ja
Thou — dhau — ty
He — hý — on
She — šf — ona

It — it — ono
We — ví — my
You — jú — vy
They — dhej — oni

Poznámka: Druhá osoba v jednotnom čísle ty — thou sa neužíva v anglickej reči, len veľmi zriedkavé v básniach lebo v modlitbe. Angličan len Bohu lebo milienke povie ty, ináč vždy hovorí you — vy, ešte aj dieťaťu lebo zveru. Preto mnohí myslia, že you je ty a nie vy, lež to je mýlna mienka. — I — aj — ja, píše sa vždy veľkou literou.

vôbec žili v Europe od pamäti sveta — in prehistoric times; Slovaks, in fact, Slavs lived in Europe from time immemorial (in prehistoriať tajms; slovaks, in fakt, slavs livd in evrop fróm tajm inemóriál)

Prečo sa Slováci tak hŕbte stisnúť do Spojených Štátov? — why do the Slovaks emigrate to the United States in such great numbers? (hvať dá dhy slovaks imigrerit tu dhy junajstet siejts in sač grejt numbers)

Povedať sú vo svojej ošine melen ubídení, ale aj maďarizáciou premaslovaní a utlačení — because in their native land they are not only poverty stricken, but are persecuted and oppressed by the Magyarizing movement (bikhal in dhyr nejty lend dhej ár nat doly pauryt striktn, bat ár pörsejkut end opresd bat dhy maďarizing mvment)

Majú Slováci neskú slobodu v Uhorsku? — have the Slovaks any liberty in Hungary? (hav dhy slovaks any liberty in hangeri)

Na papieri áno, ale v skutočnosti áno; Slováci musia vysoke daň platiť ako Maďari, lež sa to hľadných práve ani vyhod neobstávajú — on paper, yes; but in reality, no; the Slovaks are as highly taxed as the Magyars, but in return they receive no rights or privileges (an pejpr, jes, bat in rialitj, nó; dhy slovaks ár sa hajly tekut av dhy maďars, bat in rialitj dhej réar pö rajts or priviledžs)

PREDMLUVA.

Každý prisťahovalec má sa vynasnažovať, aby sa čim skoršie a čim lepšie naučil anglicky. Kto zná anglicky, ten ďalej sajde, aj skoršie polepší si svoj stav.

Anglicky hovoriaci robotník má vždy prednosť, aj lepšiu plácu skoršie obstará.

Anglická reč je ťažká, najmä pre svoju zvláštnu výslovnosť, preto sa ju treba učiť usilovne a knihy i cvičiť v čírej reči.

Náš ľad čítal už od dávna potrebu knihy, a ktorej by sa snadno a rýchle mohol naučiť anglicky. To ma pohlo k vydaniu tohto "Praktického Tlumača," v ktorom som všetku zrozumiteľne, krátko a jasne napísal, aby každý Slováč, aj nezvyklý nôt sa reč a knihy, všetko bez ťažkostí pochopil. Napísal som všetky vo všeobecnom živote potrebné hovorivé pravidlá, výrazy a rozhovory, a priložil som aj slovník, a ktorého môže sa každý naučiť potrebné mu slová.

Abý som et. náčikmi oľahčil učenie sa, vyňul som všetkým sbytočným opetkám, a po pri správnej spisovnej angličtine uviedol som všade aj výslovnosť a preklad, takže každý kraján môže sa razom učiť čítať, hovoriť aj rozumieť slová a vety anglické.

KNIHY — KNIHY

KDE KUPOVAŤ

**Modlitebné a náboženské,
Poučné a zábavné,
Školské a divadelné?**

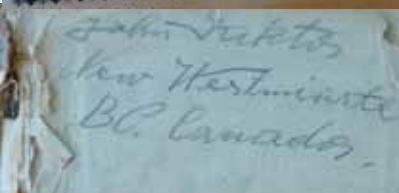
Najväčší sklad, najväčší výber,
mierne ceny a statočnú obsluhu
dostanete u:

P. K. KADAK CO.

BOX 79, SCRANTON, PA.

Knihy vysielame vyplatené po celej Amerike.

CENNIK POSLEME ZDARMA.

Ulrich von Richental, žil v rokoch 1360 až 1437, sa zapísal do dejín svojou Kostnickou kronikou.

Ešte počas jeho života sa medzi národy Germánov zaraďovali aj slovanské kráľovstvá: „Germáni, to sú nemecké krajiny a všetci čo hovoria po nemecky: Svätá rímska ríša, České kráľovstvo, Uhorské kráľovstvo, Poľské kráľovstvo, litovské vojvodstvá v Rusku, tie sú štyri: Práví Rusi, Červení Rusi, Bieli Rusi a Smolenské vojvodstvo. Ďalej patrí všetko v Podunajsku až po Grécko, Dánsko a Nórsko; kráľovstvo Flámsko, Brabantisko, Holandsko až po Francúzsko a Rýn, a až po Anglicko; všetci kresťania, čo tam žijú, patria k národu nemeckému. Aj tam je v mnohých oblastiach dosť pohanov, schizmatikov – to sú tí s gréckou vierou – a mohamedánov.“.

Autor totiž menuje všetky kresťanské národy: národ taliansky, germánsky, francúzsky, španielsky a národ anglický. Nemecký kronikár radí Slovanov medzi Germánov na základe používania nemeckej reči. Pomenovanie Germánov má však počiatky ešte z čias Ptolemaia. Prakticky všetky kronikárom menované kráľovstvá Germánov sa nachádzajú severne od rieky Rýn a rieky Dunaj, čo bola aj za čias Ptolemaia južná hranica Germánie. Bolo by naivné tvrdiť, že zainteresovaní Slovania, by sa nechali radiť medzi Germánov, pokiaľ by slovo Germán znamenalo Nemec. Neboli ani Nemci, ani po nemecky materinskou rečou nehovorili.

Detail Hofmannovej Encyklopédie – Marcomanni

Stotožnenie pojmu germánsky ako nemecký vypracovala aj mapa TABULA ROGERIANA vypracovaná arabským geografom Muhammadom Al-Idrisím. Na mape sveta pracoval arabský kartograf na požiadanie sicílskeho kráľa Rogera II. celých 15 rokov. V roku 1154 boli práce na mape ukončené. Mapa TABULA ROGERIANA sa považuje za vrcholné dielo arabskej kartografie. Muhammad Al-Idrisi nachádza krajinu Germánov (bilád germánia) aj pri Čiernom mori, do ktorého vteká rieka Dunaj (nahr danú), kde nie som si istý, či Nemci niekedy sídlili...

Germánsku Európu rozdelil na Nemcov a Slovanov až nemecký filozof Johan Gottfried von Herder (1744 – 1803).

Prokopios Cézarejský žil približne v rokoch 500 až 565 n.l. Niekedy v roku 526 alebo 527 bol vymenovaný za právneho poradcu a tajomníka vojvodu Belisaria, ktorého sprevádzal na vojnových výpravách. Od roku 542 žil prevažne v Konštantínopole, kde pracoval na svojich historických spisoch, v ktorých opísal dejiny Justiniánových vojen.

Prokopiove dielo Kniha o vojnách pozostávalo so siedmich kníh. Prvé dve popisovali vojnu s Peržanmi, ďalšie dve vojnu s Vandalmi a posledné tri vojnu s Gótmí. V spisoch nám zanechal správy o lúpežných prepadoch Sklavenov (Slovenov) a Antov. Prokopios spomína, že oba kmene majú rovnaký jazyk a to barský. Uvádza, že Sloveni „veria, že je jediný Boh, tvorca Hromu a že je jediný pán všetkých vecí, ktorému obetujú byky a iné zvieratá“. Z predkresťanskej doby u nás ešte poznáme napr. aj sviatok boha Hromu

Slovensko na Ptolemaiovej mape III.

V predchádzajúcich 3 číslach časopisu Slovo z Britskej Kolumbie (www.sk-bc.ca/citajteslovo, číslo 15, 16 a 17), v článkoch s názvom “Slovensko na Ptolemaiovej mape”, sme sa zmienili o nadväzkovom národe Suebov, ktorý starovekí autori zaraďovali medzi Germánov. Kmene Suebov (Suevov), ktoré popisuje aj Ptolemaios (r. 150 n.l.) zaberajú skoro totožné územia ako dnes západní Slovania v Európe. Ak vezmeme do úvahy fakt, že písmeno l sa často nahrádza písmenom u a opačne (u nás napr. v nárečiach písal – písau, čítal – čítau, v poľštine napr. Slovania - Słowiane čítame ako [suoviane]) zo Suevov dostávame Slévov, Slávov – Slovanov (anglicky Slavs, Slaves, nemecky Slawen). Slovania sa medzi Germánov zaraďovali dokonca ešte v 15. storočí...

SLOVANIA – GERMÁNI ?

Hromnice. Môžeme predpokladať, že pomenovanie germánskych kmeňov z čias Ptolemaia bolo odvodené práve od staroslovenského božstva Hromu, Gromu – Herma, Germa (neskôr známeho ako Perún) a teda názov Germán z čias rímskych neznamená v preklade Nemec ale skôr Hromec, Hromník

Použijeme teda namiesto zaužívaného nemeckého delenia základu slova ger-man slovenské germ-an, rovnako ako pri starých slovenských slovách: zem-an, kraj-an, žup-an. Pôvodné pomenovanie Germáni nie je nemecké a v Ptolemaiovej dobe ani so súčasnými Nemcami nemá nič spoločné. Je to pomenovanie pre všetky kmene, ktoré vyznáva-

kov, pretože podľa najnovších štúdií patríme medzi najstaršie národy v Európe vôbec. Genetický výskum doc. Feráka priniesol pre nás zaujímavé výsledky. Sme totiž rekordérmi etnickej autenticity. Pomaly 85% Slovákov zdedilo gény, ktoré sa vyskytovali v strednej Európe a na našom území už pred 8000 rokmi. Sme teda pôvodní obyvatelia Slovenska, vždy sme pod Tatrami žili. Patríme medzi najstaršie etnikum v Európe. Gény, ktoré máme, sa v Európe vyskytovali už pred 20 až 50 tisíc rokmi...

Obdobný genetický výskum radí Walesanov na druhé miesto. Totiž cez 70% obyvateľov Walesu má 6000 rokov staré gény viazané na ich územie. Na poslednom mieste v rebríčku sa umiestnili Maďari, nakoľko len 5% obyvateľov Maďarska má gény staromaďarské. Polovica Maďarov má gény slovanské (slovenské).

Ak sa však vrátíme k výsledkom genetickej štúdie a ak vezmeme do úvahy fakt, že my Sloveni a Slovenky žijeme na Slovensku nepretržite minimálne 8 000 rokov, musel teda aj v časoch Ptolemaia žiť na našom území kmeň, ktorého meno možno nesieme v aj súčasnosti.

Detail mapy TABULA ROGERIANA – ústie rieky Dunaj do Čierneho mora. Mapa je otočená o 180° pre lepšiu čitateľnosť.

li božstvo Hromu. Dnes, kto verí v Ježiša Krista je kresťan, kto verí v Budhu je budhista, a teda kto veril v boha hromu Germa (Herma) bol German resp. Herman. A krajina starých Slovenov (Sklavenov) – Germánov, vyznávačov boha Hromu, bola teda označovaná ako Germánia – krajina Hromu...

Súčasná moderná vedecká metóda postupne spochybňuje mýtus o veľkom sťahovaní národov. Celá migračná teória sa otriasa v základoch (stredovekými historickými prameňmi nie je ani spomínaná). Nao-pak, prichádzajú vždy nové informácie, ktoré potvrdzujú pôvodné slovanské osídlenie Európy.

Veľmi zaujímavé je významné postavenie Slová-

V tejto súvislosti je pre nás zaujímavý kmeň Kvádov, ktorý patril medzi najväčšie a najsilnejšie kmene v celej Germánii. Zo svojich sídiel na Slovensku sa rozširoval na všetky smery. Obsadil celú Panóniu, z ktorej ich neskôr vytlačil Markus Aurélius naspäť za Dunaj. Po rozpade Rímskej ríše, však systém opevnených staníc Limes Romanus, prestal plniť svoju funkciu a tak Kvádi opäť obsadili takmer celú Karpat-skú kotlinu. Centrum Kvádov však vždy bolo

na Slovenku. Tam ich chránili neschodné lesy, vďaka ktorým si vždy ubránili svoju krajinu. Slovensko v tých časoch bolo takmer celé zalesnené. Kým nižiny a roviny boli doménou ázijských lúpežných kočovníckych národov (tie im pripomínali ich rodné stepi), hornaté oblasti Slovenska však boli pre kočovníkov samovraždou.

Možno práve kmeň Kvádov je ten skrytý článok, ktorý nás spája s našou starobyľou minulosťou. Pokúsme sa teda nájsť súvis a prepojenie (obdobne ako pri germánskom kmeni Markomanov a slovanskom národe Marhaarov) aj pre germánsky kmeň Cuadov a slovanských Sclavov. Nájdeme etymologický súvis

pre spoločné pomenovanie Kvádov CUADI (CUAVI, CUABI) a Slovákov SCLAVI: Cuadi – Cuabi – Clabi – Clavi – Sclavi – Sclavoi – Sclavos – Sklabenoi – Saklabi?

Naše hľadanie by sme mali začať obdobím, ktoré nám prináša nielen písomné zmienky, ale zároveň s určitou istotou vieme prehlásiť, že historický prameň určite pojednáva o Slovákoch na Slovensku. Časovo a geograficky nám teda vyhovujú pramene z obdobia sv. Cyrila a Metoda. Základom pre latinské pomenovanie Slovákov SCLAVI, rovnako aj pre arabské SAKLABÍ, ako nás volali moslimskí stredovekí kronikári, muselo byť pomenovanie kmeňa z veľmi zvučným „K-, -sKlavi, resp. saKlavi, nakoľko arabské SAKLABÍ je presne zachytený tvar ako ho arabskí cestopisci počuli.

Svätoplukove kráľovstvo nachádzame pod názvom AL SAKLABIA v diele Kniha cenných drahokamov od arabsko-perzského geografa, cestopiscu a kronikára Ibn Rustu (na knihe pracoval niekedy medzi rokmi 903-913). Vo svojej správe nám zanecháva popis cesty do centra ríše slovenského kráľa (vládcu vládco) Svätopluka a o jeho veľkom hrade, ktorý leží uprostred jeho krajiny. Sám autor píše: „Hrad (mesto), v ktorom prebýva, má neobyčajné a nedobytné hradby“. Arabský kronikár uvádza smerom ku Svätoplukovému hradisku aj mesto Nitru (Wáb Nit).

Pre pomenovanie Svätoplukového kráľovstva sa v arabských záznamoch používal termín AL SAKLABIA nie AL MORABIA. Čo teda znamenalo arabské pomenovanie AL SAKLABIA? Aký je súvis medzi pojmom Saklabi a Slovák?

Praslovanská podoba slovného základu slov- má korene v indoeurópskom základe slova klev, klov, ktorý má širokú významovú škálu, nakoľko označoval reč, sluch, hlas, zvuk, slovo, oznámiť, počuť, teda základné komunikačné zložky. Prirodzeným vývinom sa základ pre pomenovanie slova klov transformoval na súčasné slov-, ku ktorému naši pradedovia pridali koncovku -an - Slovan (v minulosti u nás bežne používanú – napr. Porubán). Slovo tvorné základy klev, klav resp. kleb, klab znamenali v čase Svätopluka slovo. Práve vo forme klebän, klabän vo význame Slovan ich prebrali okolité národy (arabsky SAKLABI, latinsky SCLAVENI, grécky SKLABENOI). Pomenovanie Svätoplukového kráľovstva Ibn Rustom AL SAKLABIA teda doslova a do písmena znamená SLOVENSKO, určite nie Veľká Morava...

Pomenovanie Slovákov SCLAVENI, SCLAVI nachádzame v latinsky písaných historických prameňoch. Mnohí historici však v tejto súvislosti prekladajú latinské SCLAVI ako všeobecné označenie Slovanov a tým hneď v základoch spochybňujú existenciu starých Slovákov (Slovenov, resp. Slovanov) v dobe sv. Cyrila a Metoda.

Uvedme si ďalšie písomné pramene, ktoré sa viažu na naše územie.

Medzi najvýznamnejšie kmene u nás patrili Kvádi a Vinidi. Preto v kronikách nachádzame dve rozdielne pomenovania pre Slovákov: latinské Sclavi a zároveň aj nemecké Wenden.

- Verónsky súpis provincií prináša zoznam barbarských národov, s ktorými Rímania prišli do kontaktu na rímskom území za cisárstva medzi 1. až 5. storočím: ..., Markomanni, Kvádi, Taifulovia, Hermunduri, Vandalí, Sarmati, Skirovia, Karpovia, Skýti, Góti, Indii (Vinidi),
- všetky pramene z obdobia ranného stredoveku a časov Cyrilo-Methodských písané latinkou, pomenúvajú Slovákov ako Sclavi.
- žilinské Privilegium pro Slavis od uhorského kráľa Ľudovíta z roku 1381, podľa ktorého sa Slováci v Žiline „Sclavi, cives et hospites nostri“ mohli voliť za členov mestskej rady v rovnakom počte

ako nemeckí mešťania.

- už spomínaná Kostnická kronika z roku 1415 prináša pre Slovákov aj takúto informáciu: „...in Windeschen landen zwischen Merhern und Bolland an dem wasser, das man nempt der Vag, und hett in fünf stet an dem Wasser: Tränsch, Plunsch, Ungerschbrat, die Wisenkilchen und Galitz und die Frigenstat (v slovenských krajoch medzi Moravou a Poľskom pri rieke, ktorú volajú Váh a na tej rieke má päť miest: Trenčín, Beckov, Uherský Brod, Holíč so Skalickou a Hlohovec)“
- prvý text učebnice Jána Ámosa Komenského Orbis pictus, ktorý vyšiel v Prešove v roku 1685, ... jazyk Orbisu označuje ako bohémica – böhmische – tót – slovenský a v závere diela tiež ako sclavonica lingua – windische Sprache – tót nyelv – slovenský jazyk.
- Gramatika Antona Bernoláka z roku 1790 vyšla pod názvom Gramatica Slavica. Bernolák vo svojom slovníku Slowar Slovenski-česko-latinsko-nemecko-uhorský z roku 1825 definuje pomenovanie Slovákov ako Slavus, Slave, Slavack, Slavinus, Slavonius, Slavomier. Slovenčinu definuje ako lingva slavica, sermo slavicus, die Slavische Sprache.

Starobylosť Slovákov potvrdzuje aj dominantné postavenie slovenského jazyka ku ostatným slovanickým národom. V tejto súvislosti spomenieme prácu amerického vedca a lingvistu prof. Pricea, ktorý po-

važoval slovenčinu za „kľúč ku všetkým slovanským jazykom“ a za médium na dorozumenie sa s ostatnými Slovanmi.

Teóriu, že Slováci sú najstarší národ spomedzi súčasných Slovanov, prináša aj historický prameň ruského stredovekého kronikára a letopisca Nestora (1056 - 1114). Rehoľný mních kyjevského kláštora vo svojej práci Povesti dávných liet obdobne tvrdí, že Slováci sú pôvodným a teda najstarším slovanským národom:

„... Sloveni na Dunaji, kde je teraz Uhorská a Bulharská zem. A od tých Slovenov sa rozišli Slovania po zemi a pomenovali sa svojimi menami, kde sa osadili, na ktorom mieste. Takže jedni prišli a osadili sa na rieke, čo sa volá Morava, a zobrali si meno Moravy, a druhí nazvali sa Čechmi. A ďalší to tiež Sloveni - Biele Chorváci, Srbi a Korutáni. Keď Rímania napadli dunajských Slovenov a usadili sa tam trápiac ich, títo Sloveni odišli a usadili sa na Visle a pomenovali sa Liechmi (Lechmi), a od tých Liechov vyšli Poliaci, a druhí Liechovia - Lutiči, iní Mazovšania, iní Pomorania. ... A takto sa rozišiel slovenský národ.“

zdroj: Ing. Pavol Kleban, Slovensko na Ptolemaiovej mape III (pozri <http://www.kleban.sk/slovensko-na-ptolemaiovej-mape-iii/>)

Pôvodný článok, s vedomím autora, pre časopis Slovo z Britskej Kolumbie skrátil Jožo Starosta.

Obrázky prevzaté z www.kleban.sk, en.wikipedia.org/wiki/Tabula_Rogeriana

Bojná

Kresťanstvo sa u nás šírilo už pred príchodom vierozvestcov Cyrila a Metoda! Toto prekvapujúce tvrdenie archeológov dokazujú unikátne nálezy zvyškov šiestich pozlátených plakiet z 1. polovice 9. storočia, ktoré sa našli v Bojnnej pri Topoľčanoch. Vzácné exponáty považujú archeológovia za skutočný poklad.

Hradisko Bojná vzniklo ešte v predveľkomoravskej dobe v 8., alebo na začiatku 9. storočia, kedy tam už existovali tri hradiská, ktoré pravdepodobne zanikli násilnou cestou. Dokladajú to stopy požiaru, nálezy zbraní a množstvo ukrytých pokladov. Archeológovia

tu našli odlievane zvonky, z ktorých jeden sa zachoval celý a dodnes zvoní. Poklad z Bojnej dotvárajú tisíce železných hrívien, ktoré slúžili ako platidlá.

Nájdené železné putá na ruky aj na krk svedčia o obchode s otrokmi. Našli sa aj bronzové, strieborné a pozlátené šperky a množstvo poľnohospodárskych nástrojov. Dokonale vypracované kovania z opaskov dokladajú zručnosť tamjších kováčov. Na viacerých predmetoch boli znázornené kríže. Zlato vykladané jazdecké ostrohy a kovania z konských ohlávok zas svedčia o existencii kniežacej družiny.

Svoju pozornosť archeológovia zameriavajú na slovanské mohyly, ktorých sa na nálezisku Bojná doteraz podarilo nájsť päť. Zatiaľ preskúmali len najväčšiu z nich s priemerom 15 metrov, boli v nej zvyšky pohrebnej hranice, pohrebnej hostiny, zvieracie kosti a zbrane.

Archeologický výskum v Bojnnej v okrese Topoľčany bude pokračovať aj v ďalších rokoch. Ďalšie významné náleziská zo včasného stredoveku ako sú Biňa, Pobedim či Majcichov sú predmetom archeologického výskumu.

Zdroj informácie: www.obnova.sk a www.hradiska.sk

Slovenskí saleziáni v Ekvádore

Ako sa to všetko začalo? Minulý rok v lete sa dvaja kanadskí Slováci stretli pri zbieraní dubákov, ktorým si spestrili návštevu rodného kraja rozprestierajúceho sa neďaleko Bánoviec nad Bebravou. Počas meditácie v nádhornej prírode Strážovských vrchov sa dohodli na uskutočnení zaujímavej expedície a v januári tohto roka už leteli smerom do Južnej Ameriky. Jedným z dvojice som bol ja...

V hlavnom meste Quito

Naše prvé kroky na ceste za slovenskými saleziánmi žijúcimi v amazonských pralesoch smerovali do Quita, hlavného mesta Ekvádoru. Vyše dvojmiliónové mesto leží asi 35 km južne od rovníka v nadmorskej výške 2 850 m. Počas pobytu nám vysokohorská poloha spôsobovala viaceré problémy - nemohli sme poriadne spať, mali sme tlak v hlave, jednoducho sme sa cítili, ako keby sme vypili zopár štamprlíkov Tuzemského rumu, a pritom sme si nedoprali ani kvapku „ohnivej vody“.

Quito má obrovské čaro, na každom kroku cítiť dávny vplyv bohatého koloniálneho Španielska. V starom meste možno obdivovať vládny palác, hlavnú katedrálu a mnohé iné pamätihodnosti. Navštívili sme aj park Alameda s jednou z najstarších a najznámejších hviezdárni v Južnej Amerike. Založili ju v roku 1873 a dnes sa v nej nachádza zaujímavá a hodnotná zbierka hviezdárskych prístrojov najmä z 19. storočia. Na sklonku roku 1913 tu v službách Francúzska pôsobil aj Milan Rastislav Štefánik. Po prehliadke mesta a návšteve remeselného trhu sme sa presunuli na vnútroštátne letisko, odkiaľ sme odleteli do Macasu, hlavného mesta provincie Morona Santiago (jedna z 24 provincií Ekvádoru).

Legenda slovenských saleziánov

Hneď po prilete do Macasu sme sa vybrali navštíviť saleziánsky komplex. Srdečne sme sa zvalili so slovenskou saleziánskou legendou - Jánom Šutkom, ktorý sa narodil roku 1930 v Orovnici pri Novej Bani. Otec Ján Šutka (po španielsky padre Juan Shutka) pôsobí veľmi charizmaticky a my sme v jeho blízkosti cítili neustálu pozitívnu energiu. Obrovské zásluhy, ktoré vykonal počas misií v prospech indiánskeho kmeria Šuarov v amazonských pralesoch, uznali aj najvyšší predstavitelia ekvádorskej vlády. My sme mu slávnostne odovzdali dary, ktoré sme priniesli zo Slovenska a z Kanady. Z jeho pohľadu bola vzácna najmä slovenská „ohnivá voda“ (slivovica), sušené dubáky a voňavá chynoransko-kanadská domáca klobása s láskou vyhotovená slovenskými rukami Toronte. Nezabudli sme ani na svetoznámy kanadský javorový sirup, pričom medzi darčekom zo Slovenska nemohol chýbať časopis Krásy Slovenska.

Na druhý deň ráno nám otec Šutka porozprával mnohé príbehy zo zaujímavého saleziánskeho života, spomenul svoju mladosť, lásku k rodnému Slovensku, túžbu stať sa misionárom, druhú svetovú vojnu, ťažké päťdesiate roky, pevné rozhodnutie odísť do seminára, komunistické vyčistiť, útek cez Moravu, príchod do Ríma, pobyt a štúdium v Taliansku i ukončenie bohosloveckých štúdií v kolumbijskej Bogote. A nakoniec príchod do Ekvádoru na misijné pole medzi domorodých indiánov.

Domorodí indiáni

Amazonské územie, kde žije kmeň Šuarov, je približne dvakrát väčšie ako Slovensko. Bolo veru ťažké získať dôveru domorodcov (nazývaných aj lovci hláv), pretože príslušníci tohoto indiánskeho kmeňa boli v západných kultúrach opisovaní ako veľkí a nebojácni amazonskí bojovníci. Hlavy zajatých nepriateľov špe-

ciálne preparovali a upravovali a pomocou horúceho piesku zmenšovali na veľkosť pomaranča (táto „trofej“ sa odborné nazýva tsantsa). Otec Šutka v šesťdesiatych rokoch dostal od indiánov do daru dve tsantsy.

Slovenskí saleziáni v Ekvádore

Keď tu Ján Šutka začal v roku 1960 pôsobiť, jediným dopravným prostriedkom, na ktorom sa bolo možné dostať do džungle, bol osedlaný kôň. Domorodci nepoznali elektrinu, nevedeli písať ani čítať. Číslice poznali len od jeden do päť. Saleziáni okrem kresťanskej výchovy museli domorodým indiánom pomáhať predovšetkým s každodennými praktickými vecami v zdravotnej, školskej alebo spoločenskej oblasti. V roku 1962 otec Šutka pomohol založiť Federáciu Šuarov, ktorá dokázala brániť základné ľudské práva tohto indiánskeho kmeria a ktorá funguje dodnes.

V roku 1972 tu saleziáni vybudovali rozhlasový školský výučbový systém. Pomocou diaľkového vysielania mohli vyučovať aj v spádových centrách v pralese. V osemdesiatych rokoch sa otec Šutka pričínili o vybudovanie misionárskej leteckej záchrannej služby a výstavbu nemocnice. Dnes je v tejto oblasti vybudovaných a udržiavaných vyše 130 poľných pristávacích plôch.

Akou legendou sa kňaz Ján Šutka stal, sme mohli vidieť na vlastné oči, keď sme zavítali do Sucua vzdialeného asi 20 km od Macasu. Nachádzajú sa tu vládne budovy so šuarským parlamentom. Odhaduje sa, že na území Ekvádoru žije vyše 40 000 Šuarov, pričom najviac ich je v provincii Morona Santiago. Keď sme sa tam objavili, videli sme, akú úctu domorodí indiáni prejavujú otcovi Šutkovi. Zastavovali nás na ulici, pretože mu chceli podať ruku, poďakovať sa a porozprávať sa s ním.

Vo vládnej budove nás prijal zástupca prezidenta Šuarov a nazreli sme aj do redakcie rozhlasovej stanice. Po prehliadke Federácie Šuarov sme s otcom Šutkom

Slovenský salezián Ján Šutka v Ekvádore pri čítaní časopisu Krásy Slovenska

Stará časť Quita - hlavného mesta Ekvádoru
text a foto: Paul Stacho

a jeho talianskym saleziánskym kolegom (bol našim šoférom) šli na pravý šuarský obed. Pripravili nám typické jedlo zložené z fazule, ryže a yuky (zemiaky) a v tomto prípade aj hovädziny slabo upečenej v pahrebe.

Misionár Anton Odrobinák

Po obede sme sa stretli s ďalším slovenským saleziánom - Antonom Odrobinákom, ktorý je nasledovníkom dnes 82-ročného otca Šutku. Otec Anton Odrobinák (Tonko) sa narodil v Námestove na Orave. Teologická fakulta Univerzity Komenského bola je druhou vysokou školou. Pôsobil v Bardejove, ale aj v Bratislave-Petržalke. Práca pre Saleziánov ho duševne naplňala, pričom postupne nadobudol presvedčenie, že musí ísť pracovať na misionársku „vinicu“. Tá chvíľa prišla v roku 2005, keď odišiel na misiu do Ekvádoru.

S Tonkom sme sa dohodli, že na druhý deň navštívime niekoľko farností v amazonskej džungli. Vyfasovali sme gumenné čizmy, ktoré sú nevyhnutné na pohyb v džungli, naložili veci na automobil typu pick-up a odišli na malé saleziánsko-šuarské letisko. Tam na nás čakalo malé lietadielko značky Cessna, do ktorého sme naložili materiál určený pre misiu v džungli. V prvom rade šlo o plné kanistre s benzínom. Počas letu sme doslova sedeli na benzíne, ktorý neprijemne „rozvoniaval“, takže som sa od začiatku úpenlivo modlil, aby sa nám a nášmu malému lietadielku nič nestalo. Leteli sme približne 40 minút nad nádhernými pohoriami pokrytými amazonskou džunglou. Pristáli sme na poľnom letisku v Tuutin Entsa, kde má Tonko hlavnú faru. Tam sme benzínové kanistre vložili do skladu ležiaceho neďaleko dreveného kostolíka.

Ďalším krátkym letom sme pokračovali do Taisky. Po prehliadke mestečka sme nasadli na Ranchero - nákladný automobil prispôbený terénym podmienkam, a vrátili sa do Tonkovej hlavnej farnosti v Tuutin Entsa. Na vlastné oči sme videli v akých ťažkých a zložitých podmienkach pôsobí. Denno-denne pomáha miestnym Šuarom nielen duchovne, ale najmä v praktických záležitostiach. Pracuje na mnohých projektoch, akým je napríklad projekt hygienických zariadení v základnej škole, projekt šuarských kaplniek a ďalšie, ktoré realizuje aj z milodarov prichádzajúcich nielen z Ekvádoru, ale aj zo Slovenska.

V Tuutín Entsa nás otec Tonko pozval na večernú omšu v šuarskom jazyku. Osvetlenie drevenného kostolika bolo skromné, svietilo len niekoľko úsporných žiaroviek nabitých z batérie solárneho panelu. Len na významné sviatky roka našartujú benzínový generátor na lepšie osvetlenie kostolika. Prostredie, v ktorom tu žijú ľudia, je skutočne veľmi jednoduché. Kostolík, vedľa neho ešte skromnejšia fara s malým sklodom. Občas sa mi zdalo, ako keby som bol na návšteve u Gándiho. Jednoduchá posteľ a v malej kuchynke zopár kusov riadu. Sprchovali sme sa iba zo zberača dažďovej vody. Večer sme dlho nemohli zaspať, pretože v hlave sme mali množstvo prežitých ážitkov z putovania za slovenskými saleziánmi. Všetky miestne komáre a vari aj škorpióny sa museli dozvedieť o našom príchode, takže každú chvíľu sme sa oháňali pred nepríjemným hmyzom. Nedalo sa jednoducho spať. Neskoro v noci sa navyše začala mohutná tropická búrka. Konečne nad ránom sme na chvíľu zavreli oči...

presunuli do mesta Puza a odtiaľ do známeho kúpeľného mesta Banos, kde sme navštívili aj jeho okolie.

A čo dodať na záver? Ďakujeme za možnosť navštíviť slovenských saleziánov, ktorí sú pre nás pravými osobnosťami. Títo skromní Slováci by nám v mnohých prípadoch mali slúžiť ako vzor – ako sa má správať človek k človeku.

Rieka Rio Kanngalim

Ráno nás zobudil Tonko, keď zakričal, aby sme sa bleskovo pobalili, zobrali turistické batohy a bežali na zastávku, kde na nás čakal lokálny dopravný prostriedok. Nasadli sme spolu s miestnymi domorodcami a cez džungľu sme sa odviezli do osady Tsari, kde sme sa nalodili na primitívnu loďku. Rieka Rio Kanngalim bola po nočnej búrke rozvodnená, mnohé úseky boli nebezpečné, avšak skúsený lodivod si poradil so všetkými nástrahami.

Plavili sme sa po prúde vyše sedem hodín. Na trase sme sa zastavovali v mnohých prístavoch, v ktorých niektorí cestujúci vystúpili a iní zase nastúpili. V loďke sa nás tlačilo asi tridsať. Indiáni mávajú početné rodiny, niekedy aj osem detí. Ich pohľad na svet je úplne iný ako náš, ľudí z civilizácie. Nerobia si z ničoho ťažkú hlavu. Žijú svoj život a nestresujú sa tak ako my.

Rieka sa mnohokrát zatáčala v pohorí Cutuicu. Čoraz viac sa rozširovala, lebo prijímala ďalšie potoky a rieky. Neskôr sme sa doplavili do delty a nakoniec pristáli v konečnom prístave. Po celodennom cestovaní sme sa opäť dostali do provinčného mesta Macas. Dopriali sme si večeru a neskôr sme vychutnávali výdobytky civilizácie, ku ktorým patrí tečúca teplá voda, hotelový bazén, splachovacia toaleta, elektrina, televízor alebo internet. Tieto veci už vnímame úplne automaticky, pričom zabúdame, že mnohí ľudia vo svete nemajú ani strechu nad hlavou.

Ráno nás Tonko odprevadil na autobusovú stanicu, kde sme mu srdečne poďakovali za nezabudnuteľnú exkurziu do amazonskej džungle. Autobusom sme sa

Miestny dopravný prostriedok prispôsobený ťažkým terénnym podmienkam.

Malý indián na rieke Rio Kanngalim.

Misionár Anton Odrobinák na ceste do pralesa

Šuarský náčelník Sucua

Článok je prevzatý z najstaršieho súvisle vychádzajúceho časopisu na Slovensku - Krásy Slovenska - s vedomím a dovoľením autora. Otec Šutka, o ktorom píše autor článku, má blízky vzťah k Slovákom v New Westminsteri, ktorých dvakrát v minulosti navštívil. O Otcovi Šutkovi, slovenskom saleziánskom misionárovi v Ekvádore, sme písali vo viacerých predchádzajúcich číslach nášho časopisu (pozri napr. Zima 2007, Jar 2008, Jar 2010 na www.sk-bc.ca/citajte slovo).

Päťdesiatročný mlynár Jozef Dopjera v roku 1908 s manželkou a desiatimi deťmi, päť chlapcov a päť dievčat, opustili mlyn v Dolnej Krupke pri Trnave vo vtedajšom Rakúsko - Uhorsku a odcestovali loďou do Ameriky. Prezeraním matriky na fare v Dolnej Krupke som zistil viacero zaujímavostí, napríklad, že sa v mlynárskej rodine narodili dvakrát dvojčatá - vždy dievča a chlapec. Pred mlynárčením v Dolnej Krupke mlynár Jozef Dopjera vlastnil krásny mlyn i so strojovňou v Čároch (dedina susediaca s obcou Šaštín - Stráže).

V centrálnej matrike Slovenska „predieraním“, sa do minulosti som zistil, že viacero storočí až po druhú svetovú vojnu, každý Dopjera bol mlynár. Aj taký, ktorý najprv bol roľníkom, si neskôr prenajal alebo kúpil mlyn - okrem jedného, ktorý bol farárom.

Dopjerovci boli (a sú) roztrúsení po celom Záhorí - Kúty, Šajdikové Humence, Láb, Košolná, Čáry, Šaštín, Čáry, Gocnok (Jarná), Modranka, Dubovany pri Piešťanoch.

Najstarším oficiálnym záznamom vo výše 400 ročnej mlynárskej histórii Dopjerovcov je záznam v štátnom archíve v Bratislave z r.1576, podľa ktorého mlynár Jozef Dopjera bol súdený, lebo nesplácal dlhy. Na súde tvrdil, že má ťažký život, že musí živiť veľa detí. Súdu však dokázal, že pil a hral karty. Zobrali mu mlyn a musel sa s celou rodinou z mlyna vysťahovať. Napriek tomu vždy tento mlyn ľudia nazývali „Dopjerov mlyn“.

Jozef Dopjera, ten, ktorý spolu s 10 deťmi odišiel r. 1908 do Ameriky, „zakotvil“ v Kalifornii, kde po určité roky žil celý Dopjerovský klan. Zo začiatku otec Jozef a synovia robili v priemysle spracujúcom drevo. Neskôr si otvorili dielňu, v ktorej, okrem iného, opravovali a reštaurovali hudobné nástroje, pretože otec Jozef bol i husliarom, ako viacerí mlynárov na Slovensku, ktorí si takto vyplňali v zime voľný čas.

Jozef Dopjera z Piešťan pri návšteve Roberta Dopyeru v Kalifornii

Foto vľavo hore: Pri pamätnej tabuli inštalovanej na priečelí kaštieľa v Dolnej Krupke pri Trnave stojí dcéra vynálezcu Johna Dopyeru, Anna West.

Dopjerovci

Jozefov syn Ján (John) pokračoval v otcových šlapajách a stal sa nielen výrobcom hudobných nástrojov, ale aj vynálezcom. Zo začiatku vyrábali klasické husle so značkou „First Quality“. Preslávil sa však vynálezom rezofonických hudobných nástrojov, hlavne gitár NATIONAL s inštalovanými tromi rezonátormi a neskôr gitár DOBRO s jedným inštalovaným rezonátorom, ktoré si spolu s bratom Rudom nechali patentovať (John Dopyera's Dobro patent 1.872,633, podaný 29. júna 1929, zapísaný pod Rudovým menom).

Značka DOBRO vznikla z Dopyera BROTHERS, ale vo všetkých slovanských jazykoch znamená „dobro“. DOBRO rezonátory sa vyrábali zložitou technológiou zo špeciálnej zliatiny, ktorej podstatnú časť tvoril hliník.

Ako veľkú zaujímavosť treba tiež uviesť, že John Dopyera vyrobil aj rezonátorové husle - hliníkový korpus klasického tvaru s dierkovanou vrchnou stranou korpusu a s rezonátormi.

Moje prvé zoznámenie s históriou vynálezov Johna Dopyeru a rozšírenia jeho hudobných rezofonických nástrojov bolo vďaka prvému vydaniu Encyklopédie Slovenska o významných Slovákoch vo svete. Slovensko-americkí Dopjerovci sa dostali do encyklopédie vďaka kontinuálnemu vydávaniu časopisu „SLOVAK STUDY“, ktorý celé minulé storočie vychádzal v Amerike a opisoval život slovenských a českých prisťahovalcov.

Deti vynálezcu Johna Dopyeru, John jr., Anna a manželka Johna, prvýkrát navštívili Slovensko v roku 1990. John jr. vtedy navrhol, aby sa na Slovensku poriadali DOBRO festivaly s medzinárodnou účasťou najlepších hráčov z celého sveta. Odvtedy, v deväťdesiatich rokoch minulého storočia, sa každý rok poriadali „DOBRO fest“ v Trnave. Posledné roky, v novom tisícročí, je DOBRO fest v Trnave poriadaný každý druhý rok.

V r.1994 som navštívil Kaliforniu. Mal som možnosť na vlastné oči vidieť a kochať sa v úžasnom nadčasovom priemysle i umeleckom dizajne a širokom spektre tvorby vynálezcu Johna Dopyeru na výstave gitár

Môj priateľ a spolužiak z Elektrotechnickej fakulty, Jozef Dopjera, pátral po svojich rodových koreňoch, po svojich predkoch a menovcoch a jeho detektívne úsilie ho priviedlo k zaujímavým poznatkom o viacerých vetvách Dopjerovcov. Jedna z vetiev zapustila korene v Severnej Amerike, kde sa John Dopyera stal známym ne-tradičným spôsobom.

NATIONAL v Pensylvánii, ktorú zorganizoval jeho syn, John Dopyera jr. Mal som tam možnosť vidieť aj krásne klasické husle so značkou „First Quality“.

Hlavným cieľom môjho pobytu v Kalifornii však bola návšteva 94-ročného Roberta Dopyeru, brata vynálezcu Johna a jeho manželky Rony. Bolo to veľmi zaujímavé a emocionálne intenzívne stretnutie pre obidve strany. Pre mňa to bol výnimočný, životne poučný zážitok. Robert Dopyera sa úplne preniesol duchom do svojej mladosti. Návšteva bola vzhľadom na jeho vek a zdravotný stav naplánovaná na pol hodiny, trvala však niekoľko hodín. Robert s nami hovoril bezchybnou slovenčinou, trnavsko- záhoráckym nárečím. Neskôr, v tom istom roku, Robert Dopyera zomrel.

Americkí Dopy(j)erovci, potomkovia mlynára Jozefa Dopjera a jeho manželky, ktorí r.1908 opustili Dolnú Krupu a spolu so svojimi 10 deťmi sa usadili v Kalifornii, žijú v súčasnosti v rôznych štátoch USA, v Pensylvánii, Oregone, Kalifornii, v Texase a syn dcéry vynálezcu Anny, Robin, pracoval a žil s rodinou viacerých rokov na Aljaške.

Jozef Dopjera, Piešťany, 29.05.2013

John Dopyera rose to fame for his resophonic system for guitars and other similar instruments, but according to his son, his passion was always in making and playing violins. The eldest son in a family of ten, John often helped his father on their family mill in Dolna Krupa, where he learned five languages because he had to speak with mill customers - Czech, German, Hungarian, Polish, and Russian - and also developed most of his craftsman skills. In fact, he learned to make violins from his father, and had made his first violin by the time he was fourteen.

John's father Jozef was reluctant to leave what was then Austro-Hungary, but was aware that the World War I, was on the horizon, so they emigrated to America in Oct 1908 to avoid having the boys - John, Rudy, Louis, Robert, and Emil - serve in the army.

Dopyera Family

Prečítajte si úryvky z poznámok môjho priateľa Jozefa, ktorý sa stal odborníkom nielen v energetike atómových elektrární, ale tiež genealogickým detektívom.

Môžete si tu tiež prečítať úryvky zo života Johna Dopyeru tak, ako ich prostredníctvom internetu v angličtine našla a svojimi očami videla stredoškôľčka Emily van der Velden, ktorej v žilách koluje 50% slovenskej krvi.

(js)

Beauchamp began manufacturing in larger quantities in the National String Instrument Corporation. Initially, these guitars were bought mainly by Hawaiian steel-guitar players, like Sol Hoopii, and other jazz and Hawaiian vaudeville musicians. DOBRO guitars were later very popular in country music, and are now a staple in bluegrass and some other genres of music. John Dopyera was the first person to successfully amplify a stringed instrument, though there had been many previous failed attempts by others.

In his early twenties, John caught an illness. He began to explore non-medical aspects of health, and discovered Christian Science. He claimed to have been healed through his association with one Christian Scientist, a Mrs. Candee. Somewhere along the line, he met her daughter Elizabeth, and the two were married in 1927. She was a musician as well, playing the piano. They had three children: Joseph, John Jr., and Anne.

The Dopyera and Beauchamp partnership at National was not destined to endure, though, as John resigned as shop

aged to acquire a rental shop in Grants Pass, where he did various kinds of repair and building work. A fan of health food and non-conventional health care, John started the first health food store in Grants Pass. The move turned out to be a good idea, as the United States of America joined World War II in December of 1941 and the family was able to become very self-sufficient with products from their new farm in Oregon.

Despite the family's relative self-sufficient on their farm, John's son John Jr. recalls that „income was always an issue.“ Though their marriage had been relatively placid, Elizabeth often felt isolated from her husband's family at gatherings because they all spoke Slovak together. In their teenage years, both of the couple's sons dropped out of high school, and in 1948, the younger son John Jr. left for the Air Force, leading to an argument where Elizabeth verbally attacked her husband, recounting her husband's failings as a spouse and father and blaming him for their son's decision to leave.

Later that year, John divorced his wife, leaving her with their daughter Anne in Grants Pass. He moved to El Monte, California and married a woman named

John Dopyera with violin - Emil, John and Rudy

The family arrived in New York, before taking a boat to Galveston, Texas, and then a train across New Mexico and Arizona Indian territories. When they arrived in Los Angeles, John, his brother Rudy, and their father almost immediately got jobs as skilled craftspersons, working ten hours a day and supporting the family on \$2.50 a day each. The Dopyeras soon became involved in the large Slavic community, including John's older sister Laura becoming an official in the National Slovak League of America.

In the next few years, John Dopyera and his father started a cabinet making and general repair shop, where they also repaired musical instruments. By the early twenties, in Taft, California, John and Rudy started making banjos, though the exact number that they produced and sold is unknown. However, one day, a vaudeville guitar player named George Beauchamp came into the shop with a problem he was having. Beauchamp explained that his acoustic guitar couldn't produce enough volume to compete with the other instruments in the vaudeville orchestra (this problem, however, was solved ten years later with the invention of electric guitars).

After much discussion, the two had the idea of placing aluminum resonators in the guitar body to amplify the sound it produced, something John had apparently been working on in his mind for a few years. Once he started working, it took about six weeks to complete the first one. After experimenting, John found that a resonator made with 98 percent pure aluminum gave the purest tone of all the metals he had tested. After several months, they had come up with a tricone, all-metal German-silver Hawaiian guitar, which John and George

foreman in 1929 and left the National company, also turning over his patents on the National resonator. The split apparently happened because John believed that Beauchamp was handling the company finances badly, and kept trying to take credit as the inventor of the resonator guitar. After leaving National, Dopyera and Rudy formed a new company, DOBRO, which was not only short for DOpyera BROthers, but also meant „good“ in many Slavic languages. Together, they began working on a different type of resonator. This resonator, the DOBRO resonator, was different from the National variety because the DOBRO was concave and the bridge was placed in the center of the aluminum "spider web" arrangement. John was concerned that National would sue him for patent rights, so the patent was placed in Rudy's name.

Another one of John's brothers, Louis, had invested in the National company, and he and another brother, Robert, both invested in DOBRO. With the onset of the Depression, National began to have financial problems and Louis bought them out. Eventually, Louis also managed to own more over half of the stock in the DOBRO corporation, and after a few years decided to move the company to Chicago. DOBRO manufactured a wide range of guitars until they could no longer get materials with the coming of World War II.

The Dopyeras' father passed away right around the beginning of World War II. Soon after, John's wife Elizabeth inherited much of her aunt's estate, so the family spent three months in Springville, New York to take care of matters.

John moved with his wife and children to Grants Pass, Oregon, where his brothers, Rudy and Emil (called Ed) were living. Almost right away, John man-

Eva. Later, the couple moved to Escondido, California, where John held yet another shop for instrument sales and repairs. He also continued to innovate and imagine, which was one of his lifelong passions. Though his new wife died suddenly of a heart attack in 1964, John continued an active life in Escondido with his many friends. He was famous to an extent - many people whom he had never met before called or stopped by his shop to visit and ask questions about their instruments.

Later, John's brother Rudy became ill and went to live with him in Escondido, where John cared for him. When Rudy died in 1978, John lost one of his lifelong friends, business partners, and co-inventors. The two were opposites, but complemented each other very well and had spent thousands of hours working together by that time. John's elder son, Joseph, also died from a brief illness that same year. These two losses left John feeling very shaken. In 1980, when he was having greater and greater difficulty managing for himself, John finally moved back to Oregon to stay at age 86. He passed away at the age of 94 on January 3rd, 1988 in Grants Pass.

Originally from small village, feudal life in Austro-Hungary and ending up in the fast-moving, high-tech life of Southern California, John Dopyera never quite acclimatized to modern life and was always somewhat dismayed by what he saw in the world around him. While he was known for the resophonic system and his contributions to guitars, he had at least three patents and several un-patented inventions relating to violins. While his rewards were not great financially, he was well-rewarded by the appreciation of those who enjoyed using and listening to his instruments.

Jún je nielen posledným jarným mesiacom, ale aj nastupujúcim letným mesiacom prekypujúcej voňavej prírody. Pre žiakov stredných škôl je aj mesiacom, kedy po rokoch úmorného štúdia maturujú, skladajú skúšku dospelosti a zaradia sa skôr či neskôr do pracovného procesu.

Koniec školského roku 1947 alebo „Roky plynú - spomienky zostávajú“

A ja sa v tomto predmaturitnom období takmer každoročne pristavujem pri tabľách absolventov gymnázií a rôznych stredných či odborných škôl, ktoré sú umiestnené vo výkladoch obchodov a rôznych inštitúcií. Zisťujem, či niekoho zo žiakov alebo profesorov na nich nepoznám.

Zamýšľam sa a vraciam aj do svojich študentských rokov, najmä do roku 1947, kedy som aj ja bol ako abiturient Štátnej učiteľskej akadémie v Prešove na takomto table. Zaspomínam si aj na niektorých pedagógov, ktorí nám poskytovali cenné vedomosti a pripravovali nás na budúce povolanie: na otcovsky starostlivého triedneho profesora (niekdajšieho riaditeľa školy) Fedáka; na prísneho Klemu, cvičného učiteľa prvákov, ktorý nám naháňal strach, keď sme mali učiť v jeho triede; na nemčinára Karšaiho, ktorý nás trápil s gramatikou a vyžadoval odrecitovať básňu Erlkönig (Kráľ duchov) od J.W.Goetheho; na vynikajúceho slovenčinára Uhlára, pri ktorom sme začínali vyučovaciu hodinu spevom piesne „Keď sa Jano na vojnu bral...“ a museli sme spamäti vedieť starosloviensky Otčenáš; na nervózneho Husára, ktorý nás vyučoval hru na husliach (na istej hodine prvákov nevydržal počúvať falošné tóny a škripanie strún vedľa neho stojaceho žiaka, praskli mu nervy, udrhel ho po ruke, takže mu vypadli husle a odletel hmatník); na flegmatického a vždy dobre naladeného matematika Felbera, ktorý ovládal päť cudzích jazykov a strihal si vlasy len štyrikrát do roka...

No v duchu sa vraciam aj do čias, ktoré nasledovali po štúdiách a ožívujem si spomienky na začiatky môjho učiteľovania. Netrpezlivo čakám na dekrét o ustanovení do školských služieb. Prišiel až 7. septembra a bol som s ním sklamaný. Poverenie do školstva a osvety v Bratislave nebralo do úvahy moju prosbu o pôsobenie na niektorej škole východného Slovenska, ale ustanovuje ma na južné Slovensko, na Štátnu ľudovú školu v Ilonhalme, okres Tornaľa.

Vydávam sa na cestu s kufrom v jednej a husľami v druhej ruke. Cestou sa zastavujem v Revúcej na školskom inšpektoráte. Ohlasujem nástup, zložím služobnú prisahu a pokračujem do miesta určenia. Škola, vlastne len veľká miestnosť v súkromnom dome slovenskej osady Ilonhalma, kam sa okolo r. 1928 nasťahovali a usadili Slováci pochádzajúci zo stredného Slovenska: Detva, Detvianska Huta, Hriňová, Málinec, Kokava...

Bola to jednotriedka (1. - 8. post. ročník) a tvorili ju žiaci osady Ilonhalma, maďarskej obce Polina (ku ktorej patrila) i susednej obce Rašice, kam nenastúpil učiteľ (bývalo tam tiež niekoľko slovenských rodín pochádzajúcich od Ružomberka). Ťažká práca. Ja som nevedel po maďarsky, maďarské deti po slovensky (niektoré vedeli iba pár slov). Maďarské školy v tomto období neboli ešte povolené, neexistovali.

Môj ročný príjem činil 30.584 Kčs (mesačne 2.532 Kčs). Z prvého platu som si kúpil bicykel, nevyhnutný dopravný prostriedok, pretože autobus do okresného mesta Tornaľa (Šafárikovo) premával len dvakrát denne. Učilo sa aj v sobotu, no jeden deň (streda alebo štvrtok) bol feriálny a vyučovanie sa začínalo a končilo predpísanou modlitbou. Zostaviť rozvrh hodín pre takýto tím triedy a učiť v nej si vyžadovalo ozajstné majstrovstvo.

Inventár triedy: stôl so stoličkou, tabuľa, lavice, počítač, železná pec, kôš na odpadky s metlou a zmetákom, lavór na vodu so stojanom, mapa ČSR, obraz prezidenta ČSR, kríž na stene, skriňa s niekoľkými exemplármi pedagogickej a detskej literatúry, ako aj s fondom učebníc pre veľmi chudobných žiakov, ktorí si ich v septembri vypožičiavali a na konci školského roku vracali.

Jedného rána kráčam do školy, a približujúc sa k nej, začujem hlas dievčata, ktoré

ma prvé zazrelo a hlasne zvolalo: „Tanitó úr megyl!“ Zapamätal som si to a spýtal sa mojich domácich, kde som býval, na význam. Keďže každý tam žijúci Slovák vedel po maďarsky, hravo mi preložili: „Pán učiteľ ide!“ Žiaci boli veľmi usilovní a slušní. Práca sa mi darila.

Osada nebola elektrifikovaná, viedla tam prašná cesta. Popri vyučovaní som sa začal venovať aj osvete. Zorganizoval som tam pre ženy kurz varenia a pečenia, ktorý si pochvalovali.

Jedného dňa, začiatkom júna, som počas vyučovania cez otvorené okno začul hlasné volanie človeka idúceho do mierneho svahu popri bicykli na obďaleč pracujúcu ženu na roli: „Hej, teta, kde je tu škola?“ Ona mu ju naznačila vystretou rukou a povedala hlasne: „Aha, tam!“ Práve sme si precvičovali program na koniec školského roku, ktorým sme chceli prekvapiť rodičov. Dobré si pamätám, ako žiaci-prváci maďarskej národnosti: Banyik, Jokman, Potrecová, Csiszmarová, Arvayová už pomerne slušne hovorili po slovensky.

To bude zaiste nejaká návšteva, myslím si. A veru bola. Nemýlil som sa. Bol to okresný inšpektor Gustáv Brocko z Revúcej. Vykonával inšpekciu, no nežiadal, aby som učil. Vypočul si, ako čítajú prváci, druháci, aby mu zaspievali tretiaci, štvrtáci a piatáci niektorú pesničku, ktorú sa naučili či zarecitovali básničku... Žiakom 6.-8. ročníka dal príklady na sčítanie,

násobenie, delenie... Prezrel si aj ich zošity, výkresy a výrobky ručných prác...

Keď som na jeho pokyn poslal žiakov domov, pozrel si triednu dokumentáciu a pýtal sa, či mám nejaké problémy. Povedal som mu, že v obci Polina, vzdialenej asi kilometer, sa nachádza budova bývalej maďarskej školy s bytom, ktorá je prázdna. Keď som podpísal zápisnicu o inšpekcii, s ktorou bol spokojný, rozhovorili sme sa podrobnejšie o spomínanej prázdnej škole, ktorú chcel aj vidieť. A výsledok? Škola na osade Ilonhalma bola zrušená a 15. augusta som dostal dekrét o preložení na Národnú školu v Poline. Súčasne boli žiaci 6.-8. ročníka zaškolení na najbližšiu strednú školu v Šafárikove, kde bol zriadený aj novovytvorený inšpektorát. Jednotriedka mala teda už iba 5 ročníkov.

Aj tu sa popri škole venujem osvete ako každý učiteľ pôsobiaci na dedine, no teraz už s určitými skúsenosťami a v trocha lepších podmienkach. Hoci v obci nebol elektrický prúd, nacvičujeme a hráme divadlá pri petrolejkách v triede, keďže v obci nebolo väčšej miestnosti. Provizórne kulisy si zhotovujeme sami. Medzi prvými predstaveniami to bola hra Pani richtárka od F. Urbánka, neskôr Ženský zákon od J. G. Tajovského, s ktorými sme zašli aj do okolitých obcí. S maďarskými občanmi sme vychádzali dobre. Ba dokonca, keď nám raz chýbal do hry jeden herec, ochotne nám vypomohol sused bývajúcí vedľa školy János Bódy, ktorý dobre vedel slovensky. Ešte v tomto roku sme tam založili aj odbor Matice slovenskej.

V tomto období prebiehalo presídľovanie Slovákov (predovšetkým z Rumunska a Maďarska) na Slovensko, ale aj vysídľovanie

Maďarov zo Slovenska. Vznikali na dedinách reslovakizačné kurzy (viedli ich z poverenia Okresnej osvetovej rady v Šafárikove učitelia a boli pre tento cieľ špeciálne učebnice), v ktorých sa mali naučiť po slovensky, čiže poslovenčovať ich. Navštevovali ich občania vo veku 18-60 rokov predovšetkým z obavy, aby ich ako nelojálnych voči štátnemu zriadeniu nevysídľili do Maďarska alebo do českého pohraničia.

Po Víťaznom februári sa nad ČSR začali zatahovať čierne mraky. Do popredia sa dostávalo Gottwaldovo heslo: „So Sovietskym zväzom na večné časy a nikdy ináč!“ Aktuálny bol aj jeho výrok: „Nebude u nás socializmus bez prechodu dediny k socializmu.“ A tak zakladáme „Prípravný výbor JRD“, ktorého členom pravdaže musel byť aj učiteľ, hoci nevlastnil ani piad' zeme. Na školách sa zakladali pionierske organizácie, vedúcimi ktorých boli v ich začiatkoch učitelia. To sa písal už rok 1949.

Po inšpekcii dostávam ponuku ísť učiť na menšinové školy (Francúzsko, Rumunsko...). Po zrelej úvahe ju odmietam kvôli práve narodenému dieťaťu. Ešte v tomto roku sa podrobujem pred „Skúšobnou komisiou“ v B. Bystrici skúške spôsobilosti, ktorá po roku zanikla a stávala sa definitívnym učiteľom.

V auguste ma však prekvapuje dekrét o preložení na stredné Slovensko. Uvedomujem si, že je to následok vedenia reslovakizačného kurzu, pretože aj iní učitelia, ktorí ho viedli, boli v tomto roku preložení. Po roku tieto kurzy zanikli a v rámci vytvárania priateľských vzťahov v štátoch socialistického spoločenstva a zbratania sa. Opäť sa otvárali školy s maďarským vyučovacím jazykom.

Mojím novým pôsobiskom sa stáva Národná škola Lukavica, okr. Zvolen. Opäť jednotriedka bez elektrifikácie, vodovodu, telefónu, s prašnou cestou... No škola sa mi páčila. Bola pomerne nová, sedemročná. Bol som však milo prekvapený, keď už týždeň po mojom usadení sa, prišla za mnou skupinka mládencov a dievčat so žiadosťou, že by chceli na Martina (11. novembra), kedy sú tam hody, odohrať divadlo, či by som ich nacvičil. Prisľúbil som im, že sa podujmem na to. Veď isté skúsenosti z tejto činnosti som nadobudol už na dolniakoch. Výhodou bolo, že tu boli už aj pekné kulisy s lesom a izbou.

Hra Kozie mlieko od J. Skalku sa nám vydarila. Nasledovali ďalšie: Kubo, Závaje, Pani richtárka (2 – 3 krát do roka), s ktorými sme navštívili aj susedné obce. No neminuli ma však ako každého učiteľa rôzne funkcie ako: poslanec MNV, tajomník Zväzu ČSSP, člen výboru PO, zapisovateľ ZO KSS. Pre ženy som zorganizoval v rámci osvety kurz šitia a strihov, neskôr aj kurz studených jedál a obložených mäsí. ONV-odbor školstva ma poveril skúšobným vyučovaním podľa sovietskeho spôsobu s rozšíreným vyučovaním, čo predstavovalo akýsi typ polodvojtriedky.

No aj popri tých povinnostiach som sa rozhodol pre diaľkové štúdium na Pedagogickej fakulte v B. Bystrici pre predmety Slovenčina a Ruština, neskôr aj Nemčina a dobre som urobil, lebo v r. 1962 sa začalo s rušením jednotriedok v okrese. Zrušili aj moju v Lukavici a preložili ma na plne organizovanú ZDŠ Sliač, kde som spočiatku učil rôzne predmety, no po roku už len predmety svojej aprobácie. Bolo to pre mňa isté rozčarovanie. Veď na jednotriedkach som mal na hodine 8, neskôr 5 a naposledy už len 4 ročníky a teraz zrazu plných 45 minút pre žiakov jedného ročníka. Kým na jednotriedke mi ubehla hodina príliš rýchle, na ZDŠ mi pripadala niekedy prídlhá.

Keď som sa v r. 1964 presťahoval na Sliač, škola s bytom v Lukavici zostala prázdna. „Chýbate nám,“ sťažovali sa jej obyvatelia pri príležitostnom stretnutí so mnou. „Divadlá sa nehrajú, osvetová činnosť sa vytráca, kultúra zaniká...“ dodali.

A mali veru pravdu. Bolo to tak. Spôsobila to doba. Postupne zanikali jednotriedky aj v iných okresoch. Na Slovensku je ich už iba zopár nachádzajúcich sa v mimoriadne odľahlých miestach. No ja mám na ne stále živé a milé spomienky. Akoby aj nie. Veď viacerí žiaci z nich sú dnes učiteľmi, inžiniermi, vedúcimi v závodoch či úradoch, poniektorí aj držiteľmi titulov RNDr. a PhD.

V r. 1986 končím po 39 rokoch so školou a odchádzam do dôchodku s dôchodkom vo výške 1694 Kčs. No po roku sa tam opäť vraciam a vypomáham ešte niekoľko rokov, pri nedostatku učiteľov - jazykárov, ako nemčínar.

A teraz, pravdu povediac, dobre mi padne, keď ma bývalý žiak či žiačka pristaví a prihovára sa mi: „Pamätáte sa na mňa? Päť rokov ste mi boli triednym...“ alebo: „Guten Tag, Herr Lehrer. Spomínate si na mňa? Učili ste ma v jazykovej triede.“ „Áno? A ako sa voláš?“ „Možžítová z Kováčovej. Vydala som sa do Rakúska a školská nemčina mi veľmi pomohla.“ Prikyvujem uznalivo hlavou.

Práca s deťmi je mimoriadne náročná, zodpovedná, ale aj milá, zaujímavá. Na školy, kde som prežil mnoho pekných chvíľ a rokov, mám milé a nezabudnuteľné spomienky. Hovorí sa, že ten, kto s deťmi pracuje a má ich rád, nestarne (aspoň nie duchom). Asi je to tak. Keď im učiteľ rozumie a ony to vycítia, práca s nimi sa darí a je potešením.

Andrej Štelmák, Sliač

Možno jednoznačne historicky a archeologicky dokázať, že už v 8. a 9. storočí žili na tomto území. Potom sa vplyvmi ako asimiláciou ich stopy strácajú, nové prúdy prichádzajú v 15. a 16. storočí. Od konca 18. a v 19. storočí prichádzajú ďalší prisťahovalci, predovšetkým za prácou, ďalej v období medzi dvoma svetovými vojnami, a tak postupne sa formuje slovenská menšina, alebo — aby sme to povedali dnešným politicky korektným jazykom — slovenská národnostná skupina v Rakúsku. Slováci žili jednak vidieckym spôsobom života v niektorých obciach v Dolnom Rakúsku — to sú staré osídlenia. Žili v mestách ako obchodníci, pomocní robotníci, remeselníci, ale aj v akademickom prostredí — študenti, vedci. Mali sme tu vlastných priemyselníkov a podnikateľov, ich stopy nachádzame v tých najvyšších politických kruhoch v 19. a 20.

Som človek hľadáajúci pravdu

Cesty k poznaniu Emílie Hrabovec, rodáčky z Bratislavy, viedli cez najlepšie európske univerzity, jej akademická kariéra je dláždená húževnatou prácou a smeruje k jedinému cieľu, nájsť pravdu. Nájsť pravdu o histórii Európy od jej kolísky až po dnešok a na základe tohto poznania apelovať na udržanie nenahraditeľných hodnôt — identity človeka ako osobnosti, ako súčasti národného spoločenstva.

Ak by ste sa mali predstaviť sama, čo by ste o sebe povedali?

Keby som sa mala predstaviť oficiálne, poviem, že som historička a univerzitná pedagógka. Keď neoficiálne, tak som človek hľadáajúci pravdu. Nie v transcendentnom zmysle, pretože tu ako katolíčka stojím na pevnej pôde, ale v zmysle ľudskom, historickom.

Ste rodáčka z Bratislavy a dnes v tomto meste opäť žijete. Medzi návratom a odchodom uplynulo vyše dvadsať rokov, ktoré ste strávili mimo Slovenska. Ako ste sa dostali do zahraničia?

Nechcela som študovať v komunizme, ale vo svete, o ktorom som mala ilúziu, že je slobodný a dovoľí mi tú moju pravdu naozaj hľadať. Tým, že som zrelativizovala slovo sloboda, nechcela som poprieť, že som naozaj mala možnosť študovať na dobrých univerzitách pod vedením dobrých učiteľov a nadobudnúť poctivé vzdelanie. Chcela som len načrtnúť, že to, čo sme si mnohí za mladi predstavovali pod slobodou, nie vždy musí zodpovedať tej realite, v ktorej žijeme.

Aké boli vaše začiatky v cudzom prostredí?

Veľmi citlivo a intenzívne som si uvedomila, kto som, odkiaľ pochádzam, aká je moja identita a že veľká čas tejto identity zostala doma na Slovensku, na ktoré som

sa za vtedajších okolností nemohla vrátiť. Na druhej strane som si ale aj veľmi vážila príležitosti, ktoré som mala — aj keď opäť si uvedomujúc, že nie je všetko zlato, čo sa blyští, ako sa ľudovo hovorí. Putá, ktoré nás obmedzujú, boli a budú všade. Niekedy sú utkané len z jemných hodvábnych vlákien, ktoré sotva vidíme, ale cítime, inokedy sú z tvrdých želez, aké boli za komunizmu.

Keď si spojím tú Vašu cestu hľadania slobody a zároveň túžbu poznať históriu Európy s Vašou prácou, nedá mi neopýtať sa: Považujete históriu katolíckej cirkvi a Svätej stolice za kultúrne podhubie starého kontinentu?

Áno, bezpochyby a bez ohľadu na to, v akej situácii sa dnes ten-ktorý človek v Európe názorovo nachádza. Z historického hľadiska je jednoducho nepopierateľnou pravdou, že Európa je tým, čím je, vďaka kresťanstvu. Naše morálne predstavy vychádzajú z desatora a z Kristovho prikázania lásky. Aj keď ho nedodržiavame, v hĺbke nášho svedomia cítime, že konáme nesprávne. Antropológia, ktorá je v nás hlboko zakorenená, je v zásade antropológiou kresťanskou, pohľad na človeka vychádza z jeho dôstojnosti, ktorá vyplýva z kresťanského ponímania človeka ako Božieho stvorenia, ktorého dôstojnosť je neodcudziteľná, neprepožičiava ju nejaký ľudský zákon, preto mu ju ani žiaden ľudský zákon alebo ľudská zloba nemôžu odňať.

Vo Viedni ste zostavovateľkou a spoluautorkou publikácie „Unbekannte Minderheit“, čo po slovensky znamená „Neznáma menšina“. Ktorá je tá neznáma menšina?

Slováci! Sú to Slováci, ktorí žijú na území Rakúska od nepamäti a to nie je lacná floskula, ktorá sa hodí do lacných úvodov príležitostných rečí, ale historická realita.

storočí. Takže menšina to bola veľmi prítomná a aktívna. Ale aj vďaka tomu, že Slováci vtedy neboli vnímaní ako samostatný národ, tak ani menšina nebola vnímaná pod jej vlastným národným menom.

V tejto súvislosti mi prichádza na um, že keď človek dnes študuje a hľadá slovenské osobnosti, ktoré sa narodili slovenským rodičom mimo Slovenska, tak sa môže stať, že tá istá osoba je uvádzaná v nemeckých prameňoch ako Nemec, v maďarských ako Maďar a v slovenských prameňoch je považovaná za Slováka. Považujete za dôležité, aby sa Slováci v rámci svojich dejín od svojho osídlenia v strednej Európe až po dosiahnutie vlastnej štátnosti deklarovali, aby sa navonok ako národ kultúrne zviditeľnili?

Áno, je to úplne nevyhnutné. A nemá to nič spoločné s nejakým lacným nacionalizmom, ako sa to niekedy pokúšajú podaktorí očierniť. Nájsť korene vlastnej identity, vlastné ja, prihlásiť sa k svojej slovenskosti, k príslušnosti k slovenskému národu je nevyhnutné. Nemôžem byť Európanom bez toho, aby som nebol príslušníkom niektorého európskeho národa a európanstvo nie je nič iné ako pestrá mozaika jednotlivých

európskych národov zakorenených v kresťanskej kultúre.

A keď chceme nejakým spôsobom kultúrne prežiť, ale napokon aj politicky a hospodársky, musíme mať vlastný fundament a vlastné korene. Tie korene nie sú a nemajú byť proti nikomu druhému, ale majú držať náš vlastný existenčný strom. Myslím si, že toto je vážny problém aj dnešného Slovenska. Slovensko síce má dnes svoj štát, ale Slováci ešte nenašli svoju skutočnú štátno-národnú identitu.

A myslím si, že z tejto smutnej absencie, ktorá sa dá historicky vysvetliť – ale to nič nemení na žalostnom fakte, že je taká, aká je – vyplývajú aj mnohé poruchy v dnešnom politickom a verejnom živote.

Žijete už dva roky v Bratislave. Na Slovensku sa uskutočňujú veľké zmeny. Stredoeurópsky kapitál je v súčasnosti slabý, pretože do regiónu patria väčšinou krajiny bývalého východného bloku. Aký je ten kapitalizmus na Slovensku?

Po prvé, na Slovensku bola obdobiom komunizmu veľmi bolestne prerušená kontinuita v najrozličnejších sférach. Jednou z tých bolestných sfér je sféra duchovná. Slovensko bolo za posledné desaťročia duchovne veľmi vyprázdnené. Moje veľmi hlboké osobné presvedčenie je, že slovenský národ ako historický národ bez štátu mal svoju kultúru zakorenenú v duchovnej kultúre kresťanskej. Keď do veľkej miery túto zakorenenosť stratil, tak sa ocitol v duchovnom a kultúrnom vákuu. To je jeden problém dnešnej slovenskej spoločnosti.

Druhý problém je strata kontinuity v takom trochu rukolapnejšom, sociálnom zmysle. Boli zničené kultúrne elity, ktoré mal slovenský národ a na ich miesto prišli nové elity, ktoré ale ešte budú potrebovať veľa času, než si so všetkou ctou zaslúžia tento názov.

Ďalším problémom je problém ekonomický, ktorý sa nedotýka len Slovenska, ale azda celej strednej a východnej Európy. To je tradičný bolestný nedostatok vlastného kapitálu a odlišný ekonomický vývoj, než bol ekonomický vývoj v iných častiach Európy, osobitne v západnej Európe. Náš priestor nedostal historickú šancu, aby sa kontinuálne vyvíjal z vlastných zdrojov, ale vo viacerých historických obdobiach bola táto kontinuita narušená a do tohoto priestoru vnikli cudzie tlaky a vplyvy, ktoré boli ekonomicky silnejšie, a preto ubili vlastné zdroje, vlastné sily, vlastné iniciatívy a nakoniec, keď prišla kríza, tak sa stiahli a naši ľudia zostali sedieť na ruínach.

Ako je to teda so zahraničným kapitálom na Slovensku?

Z historického pohľadu kapitál, ktorý by mal budovať, mal by byť v prvom rade vlastným, pretože ten reinvestuje svoje zisky do ekonomiky krajiny, v ktorej pôsobí. Len ten je ochotný vziať na seba aj dlhodobšie riziko a nepracuje s cieľom do zajtra zbohat-

núť a pozajtra zisky stiahnuť do zahraničnej banky, ale s cieľom budovať pre seba a pre svoje deti a deti svojich detí, a preto myslí v dlhej perspektíve aj za cenu prechodných ťažkostí alebo strát. Tak ako dobrý hospodár, ktorý vie, že môže prísť zlý rok a bude neúroda, ale pôdu obrába tak, aby rodila aj o desať rokov a nie, aby ju zničil už prvý, druhý rok. Zahraničný kapitál tradične, a to neplatí len o Slovensku, prichádza do tých odvetví, ktoré sú najlukratívnejšie, teda nie do tých, ktoré ho najviac potrebujú, ale do tých, ktoré už aj bez zahraničného kapitálu prosperujú. Prichádza, aby nadobudol zisk, čo je z hľadiska kapitálu legitímne, ale z hľadiska budovania národných záujmov deštruktívne a tento zisk zvyčajne nereinvestuje v danej krajine, ale si ho odnáša do krajiny vlastnej. Alebo keď nastane nejaká kríza, hľadá, ako sa stiahnuť z boja a po ňom zostáva púšť. Toto je problém všetkých krajín odkázaných na kapitálové injekcie zo zahraničia.

Prejdime k inej téme. Aký je váš názor na historický vývoj slovenčiny ako mladého spisovného jazyka?

Nuž mladý ako mladý, v mnohom ohľade mladý, v inom ohľade starobylý. My tak trochu žijeme v školskej predstave, že náš jazyk existuje, v horšom prípade od Štúra, v lepšom prípade už od Bernoláka a pred tým nebolo nič. Realita je taká, že stáročia pred Bernolákom Slováci písali po slovensky, aj keď nemali jednu kodifikovanú spisovnú normu, ale tú nemal nikto okolo nás – ani Maďari.

A napokon aj také veľké historické národy ako naši nemeckí susedia písali po stáročia svojej histórie v najrozličnejších formách nemčiny, ktorým by dnes sami nerozumeli, keby ich mali čítať. Takže slovenčina z tohto hľadiska nie je o nič mladšia a menej starobylý jazyk ako iné moderné európske jazyky. Jej problémom bolo to, že bola jazykom národa bez štátu a štátnych inštitúcií, ktoré by vedome a inštitucionalizovane tento jazyk boli pestovali. Aj preto bola odkázaná na nadšencov, na nadšenie buditeľov a aj preto prechádzala mnohými krízami.

Slovensko ostalo po páde komunistického režimu intelektuálne vykradnuté. Veľa kapacít odišlo do sveta, čím tento trend nadviazal na emigrantské vlny pred rokom 1989, málo ľudí sa vrátilo a vracia. Vy ste jednou z tých, ktorí sa vrátili a priniesli na Slovensko nové vedomosti a skúsenosti, nový pohľad. Ako hodnotíte

z tohoto pohľadu vzťah novodobého Slováka k Slovákom žijúcim v zahraničí?

To je veľmi smutná kapitola – azda niet národa, ktorý by sa macošskejšie správal k svojim vlastným ľuďom, než sú Slováci. A to nie je iba vec vzťahu ku emigrácii za posledné roky alebo v minulom storočí, ale je to skôr zásadný postoj. Opäť hovorím ako historik.

Nedokážeme si vážiť vlastných ľudí. Nevážime si ich, ani keď žijú s nami, ani, keď žijú ďaleko od nás. Takže nie je to iba problém Slovákov za hranicami, ale vzťahu k nám samotným. Vždy sme ochotní viac ospevovať slávnych zo zahraničia ako našich vlastných ľudí. To je nedôvera k sebe samým, ale aj historicky zakódovaný komplex národa, ktorý mal vždy cudziu vrchnosť a preto vnímal ako čosi úctyhodné iba identifikáciu s cudzím a to vlastné vnímal ako také isté chudobné a úbohé, ako bol on sám. Je to veľká škoda a veľmi ťaživo sa to prejavuje práve teraz vo vzťahu k politickej emigrácii alebo všeobecne k Slovákom v zahraničí. Kým všetky naše susedné národy, či to boli Maďari, Poliaci alebo Česi, všetci v tej alebo inej podobe využili kapacity svojich rodákov v zahraničí. Slovensko tieto kapacity nevyužilo žiadnym spôsobom. Či to bola závisť alebo nedostatok sebaúcty a identity, ale vždy bol lepší polovzdelaný cudzinec než vzdelaný Slováč.

O Slovákoch je známe, že sa v cudzom prostredí veľmi rýchlo asimilujú. Čo by ste odkázali najmä mladým Slovákom a Slovenkám v zahraničí, ale aj doma?

Áno, už sme o tom hovorili vo viacerých súvislostiach, ale myslím si, že je to také dôležité, že to treba ešte raz zdôrazniť: dôležité je pestovať si vlastnú identitu, vlastnú ja a vedieť, kde stojím, kde mám korene, kam idem. Bez toho, aby som vedel, odkiaľ prichádzam, nemôžem mať ani ten správny kompas v hlave. Vlastná identita nie je cielená proti druhým, ani okrádanie iných, je to budovanie seba samého a pestovať si túto zakorenenosť je nevyhnutné, nech sme kdekolvek. Mladí ľudia, žijúci celý život v zahraničí, kde vyrástli a boli sformovaní, majú identitu mnohovrstvovú. Ale keď by v tejto mnohovrstvovosti chýbal ten slovenský sloj, chýbalo by tam niečo veľmi podstatné.

Ďakujem za rozhovor. Ingrid Konrad.

Poznámka: Pôvodný rozhovor v plnom rozsahu môžete nájsť na www.sk-bc.ca/node/6712. Tu uvedený rozhovor je skrátený o viac ako polovicu. Skrátil som ho s vedomím pani Emilie Hrabovcov aj pani Ingrid Konrad. (Jožo Starosta)

Slovenská sv. omša

je každú nedeľu o 11.00 hodine

v Kostole sv. Cyrila a Metoda

472 East 8th avenue
New Westminster

tel. (604) 526-7351
<http://www.cyrilmetod.org>

Spomienka na ocka

Ak by som sa chcela vyjadriť správne, mala by som napísať spomienka na svokra. Ale akosi sa mi to nehodí. Asi preto, že som ho tak bežne neoslovovala. Každý v rodine ho volal ocko. Vráťane mňa, jeho vnukov i jeho zaťa Petra.

Súhlasila som s tým, že zapíšem spomienky na človeka, ktorý sa svojím životom dotýkal ľudských srdc v našej slovenskej komunite i mimo nej. A hoci ja som ocka spoznala iba pred 14 rokmi, pokúsím sa zhrnúť čosi ako "apoštolát jeho života".

Hovorí sa, že človek zistí čo mal až vtedy, keď to stratí. Hoci ako človeka som si ocka vážila a myslela som si, že v podstate som ho poznala, po jeho odchode som ho nanovo začala objavovať cez poklady, ktoré po troške odkrývajú jeho deti spolu s manželkou pri prezeraní jeho izby. Určite aj po uzavierke 18. čísla časopisu Slovo z Britskej Kolumbie objavíme nové skvosty v jeho zápiskoch alebo knihách prinesených zo Slovenska za posledného polstoročia.

Tu je teda príbeh Edwarda Oravca

Edward sa narodil 16. mája 1937 v Surrey ako štvrté z piatich detí Michala a Terezy Oravcových. Navštevoval Queen Elizabeth High School v Surrey.

Práve tu, ako stredoškolaák dostal vyznamenanie pri ukončení školy za to, že nevynechal ani jeden deň školy a nikdy neprišiel neskoro na vyučovanie.

Bol vždy dochvilný, nielen v škole, ale aj počas celého života. Mal rád svoje veci naplánované vopred.

Po ukončení štúdia v roku 1956 pracoval na pile v New Westminsteri, spolu s mnohými inými Slovákmi.

V roku 1966 píla vyhořela a ocko mal "nútenú" dovolenku. Využil túto príležitosť a vycestoval na Slovensko.

Plán už mal, pretože v roku 1963 pri svojej prvej návšteve Slovenska, spoznal svoju lásku, Vilmu Klačkovú, ktorá bola jeho družičkou na rodinnej svadbe. Vilma, ktorá sa dozvedela, že Edward priviezol niekoľkým ľuďom z dediny modlitebnú knižku, ho tiež poprosila o tento "úzkoprofilový tovar" vo vtedajšej CSR.

Odvtedy si vymenili veľa listov. Okrem toho, že Vilma bola fešanda, splňala tiež všetky predpoklady byť dobrou manželkou, o varení a pečení nehovoriac. Každýkrát, keď niesla na stôl z lásky uvarené jedlo, žiarili mu oči a tichý úsmev sprevádzal jeho maškrtné chrupkanie. Ocko mal rád jej "cookies", doslova, až kým nezomrel. Veľa vecí pred smrťou nevnímal a ani ho nezaujímali, ale cookies od svojej ženy si vždy "užil".

Keď ocko v roku 1966 prišiel na Slovensko, aby si odviezol Vilmu zo sebou, možno nečakal, že jej žiadosť o vycestovanie bude zamietnutá. Ale svojou trpezlivosťou a rozhodným postojom dokázal vyhrať aj

tento boj. Napísal priamo prezidentovi Novotnému a po niekoľkých mesiacoch, 22. januára 1967, šťastne pristáli s Vilinou na Vancouverском letisku.

Pre ocka bola jeho rodina všetkým. Ako otec bol prísny a dával svojim deťom dobrý príklad.

Vždy si však dokázal vypočúť ich názor a mať pre nich rešpekt. Rád brával deti na prechádzky. A nielen tie svoje. Môj manžel Janko rád spomína na to, ako boli na huby na Mount Bakeri. Ocko poznal každú lesnú cestičku už ako dieťa. Nemusel si ich označovať. Ako desať-ročné dieťa objavil dokonca mŕtvolu hľadaného nezvestného človeka.

Miloval Slovensko, svoju rodinu, svoju manželku i Boha. Jeho viera bola silná. Vždy si stal za tým, v čo veril. Nepatril k tým, ktorí "prevracajú kabáty", keď im nevyhovuje situácia. Odišiel s čistým štítom. Verný svojej manželke, rodine, i Pánovi. Narodil sa v Kanade, ale srdcom bol väčší Slovák ako mnohí z tých, ktorí sa na Slovensku narodili. Množstvo ľudí mu preukázalo rešpekt aj na jeho poslednej ceste.

O človeku, akým bol ocko, by bolo treba napísať celú knihu. Budeme naňho spomínať s úctou a láskou.

Možno tam niekde začala jeho záľuba, ktorou boli mapy. Ocko zbieral rôzne mapy Slovenska a poznal ho tak dokonale, že vedomosťami a geografiou by zahanbil veľa rodených Slovákov. Mal zbierku mincí a známok, ktoré si rád v tichu prezeral. Ak objavil nejakú zaujímavú vec, určite ju odfotil a príbeh mal poruke.

Často a rád rozprával príbehy. Spomínal aj tie, ktoré písal do Slovenskej Obrany, či Kanadského Slováka. A bolo ich nemálo. Slovensko miloval a akčne sa dokázal aj zapojiť. Bol členom Slovensko-Kanadskej Ligy, ktorú podporoval rôznymi spôsobmi.

Potom ako ochorel, v posledných rokoch života, bolo ťažké akceptovať jeho chorobu, ktorá mu zobrala to čím vynikal - jeho pamäť, i lásku k veciam a ľuďom, ktorých obdivoval.

Manželke vždy pomáhal a podporoval ju. Ja som iba nevesta, ktorá sa privydala do cudzej rodiny. Vždy som sa tu však cítila doma.

Súčasťou jeho rodiny bola však aj slovenská komunita a neodmysliteľne s ňou náš kostolík sv. Cyrila a Metoda, ktorý ocko navštevoval takmer celý život.

Jeho usmievavá tvár vítala každého novoprichádzajúceho. Pamätal si každého človeka, kto odkiaľ prišiel, a kde-tu i nejakú zaujímavosť.

Keď zostal vážne chorý, prestal navštevovať komunitu. V tom čase, po niekoľkých rokoch, prišiel známy zo Slovenska a jeho prvá otázka bola: "Akoto, že ma pán Oravec nevíta? Čo sa deje?". Vtedy som si uvedomila ako jeho pôsobenie vo farnosti ovplyvnilo ľudí. Keď som mu vysvetlila čo sa stalo, povedal mi, že v predstavách pred svojím návratom do Kanady videl ockovu usmiatu tvár ako ho víta. Nečudujem sa. Robil to vždy. Každý človek preňho niečo znamenal.

Miriám Oravec

Už po dvadsiaty prvý raz sme za pomoci medzinárodnej „celoslovensko-svetovej“ súťaže hľadali odpovede na otázku: Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko...?

Vyznanie slovenskej reči i našej domovine

Medzi vyhlasovateľov tradičného podujatia, ktorými boli Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Jazykovedný ústav L. Štúra Slovenskej akadémie vied, Spolok slovenských spisovateľov, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Štátny pedagogický ústav a ÚSZZ sa zaradila i Matica slovenská (jej Krajské múzeum i Vydavateľstvo), ktorá spoločne s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí participovala na vyhlásení a vyhodnotení IV. kategórie súťažných prác. Tvorilo ju spolu 121 slohových prác školákov zahraničných slovenských škôl, zo šiestich krajín sveta (Česko, Chorvátsko, Maďarsko, Srbsko, Ukrajina a Rumunsko).

Za pomoci KM MS, krajských periodík, organizácií i šikovných jednotlivcov sa správa o vyhlásení súťaže rozšírila do celého slovenského sveta.

Poctivá, svedomitá a mnohokrát i emotívna práca, tak žiakov, ako aj ich pani učiteľiek, dostala poctu na pôde Nových Zámkov, 12.6.2013. Tu sa konalo vyhlásenie výsledkov súťaže spojené s odovzdaním cien.

S pátosom i dôstojnosťou zaznela novozámockým námestím slovenská hymna v podaní speváckeho zboru Lipa. Za moderátorského slova p. Rajovej a recitácie Idy Rapaičovej bolo otvorené slávnostné dopoludnie oceňovaní i pochvál. Symbolicky, pri soche Bernoláka, sa stretli vzácní hostia, zástupcovia najvyšších úradov i organizácií Slovenska a samozrejme i tí najdôležitejší – účastníci a výhercovia súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko... Tu sa spoločne, na česť i pamiatku 1. kodifikátora slovenčiny, položili pamätne vence.

Prepracovaný začiatok podujatia bol predzvesťou rovnako vydatenej ďalšej časti programu, ktorá prebehla v sídle Miestneho odboru Matice slovenskej Nové Zámky. Bohatý, logicky štruktúrovaný, no najmä prónárodne orientovaný program, sprevádzaný moderátorským slovom i úryvkami z ocenených prác, vytvoril pre hostí veľmi príjemný zážitok.

Špecifikum tejto súťaže je, že rok, čo rok sa v nej udeľuje Osobitá cena predsedu Matice slovenskej, ktorá sa odovzdáva jednému zo súťažiacich v kategórii zahraničných Slovákov. Tento rok ju vedecký tajomník MS, doc. Pavol Parenička odovzdal Bertoldovi Szedlaczkovi zo ŽS v maďarskom Dabaši.

Kultúrne zložku podujatia vytvorilo vystúpenie dievčenskej vokálnej skupiny Enthea, sláčikový orchester ZUŠ pod vedením Gabriela Gála, prednes Proglasu v podaní Idy Rapaičovej a vstúpenie detského folklórneho súboru Matičiarik. Program vyvrcholil vystúpením operného speváka Otokara Kleina, ktorého sprevádzali Igor Bázik a Miroslav Dudík.

A spokojní neboli len hostia... Najviac radosti i úprimného úsmevu bolo badať práve na tvárach ocenených. Našli sa tu mladší i starší... Všetci tí, ktorí prišli nielen zo srdca Slovenska, ale i vzdialených krajov, kde sa dodnes ozýva slovenčina. Tu si ju odovzdávajú

ako vzácny dar, z generácie na generáciu, z pokolenia pokolenie, z roka na rok, po mnohé stáročia...

Želajme si, nech sa i budúci ročník vydarí tak, ako ten dnešný. Nech sa opäť niekoľko stoviek mladých slovenských hláv zamyslí nad otázkou: Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko...? Verím, že pri písaní odpovede na ňu sa nezabudnú spýtať aj svojho srdca, tak, ako to už tradične, vďaka tejto súťaži, naša mladá slovenská generácia dokazuje.

Milí krajanovia, veríme, že o rok budeme opäť čítať súťažné práce našich krajanov z Vašej krajiny!

Zuzana Pavelcová

Proč mám ráda Slovensko, Slováky a slovenštinu

Jako rodilá Češka mám ke Slovensku stejně blízko jako daleko. Narodila jsem se už v samostatně rozdělených zemích a spolupráci obou národů jsem tedy nezažila, ale přesto Slovensko vnímám jako velmi důležitého souseda, s kterým nás pojí daleko víc než historie. V dnešní době se propojení našich zemí projevuje spíše v uměleckém světě, na obrazovkách televizí nebo v hudbě, ale hluboko uvnitř podle mě budou Češi vždy něčím se Slovenskem spojení i v jiném směru jakéhosi vzájemného porozumění. Snad se mi v dalších řádcích povede vystihnout, proč si i lidé odjinud (třeba z Česka) musí zamilovat Slovensko. Jako malá holka jsem zažila slovenskou krajinu v jejích nejkrásnějších podobách uprostřed léta i zimy. Nejde zapomenout na dovolené v útulných dřevěnicích ve svazích zasněžených hor, na zelené louky nebo čisté modré nebe. Moje nejlepší kamarádka jezdí do Tater rok co rok. Vždy se stejným nadšením popisuje túry po horách, výšlapy na štíty, namáhavé cesty a nakonec skončí dlouhým popisem výhledu na celé údolí a lesy. Nezná krásnější momenty než vstát ještě za tmy, vyjít vysoko na kopec a dívat se na pomalu probouzející se Slovensko pod ní. V těch chvílích jí často tiše závidím. Přesto mě daleko víc než přírodní krásy Slovenska zaujali jeho lidé a jazyk. S Čechy (a jinými národy) je občas těžké pojetí. Přijedete do obchodu a první, co uvidíte, je mrzutá prodávačka, která na vás zvláštně pohlíží. Nadšením k tomu vám jakkoli pomoci, by se přetřhla... Při dovolené na Slovensku se mi něco podobného nestalo ani jedinkrát. Všichni mluvili klidně s úsměvem na tváři a já se všude cítila vítaná. Najednou jsem si uvědomila, že i když svoji zemi miluju, Slovensko má v něčem daleko lepší ráz. Atmosféra míst jako by stále byla naplněná

radostí a svěžestí do života. Navštívila jsem Anglii, Rakousko, Chorvatsko, Itálii nebo krátce Francii. Každá z těchto zemí má své jednoznačné klady, ale nic podobného jako slunce na úpatí Tater časné z rána jsem nikde nezažila. Se Slováky je to stejné. Někde ve tváři jim stále svítá ranní slunce, které hladí a dodává naději, že svět je stále krásné místo i ve chvílích, kdy jim příliš do smíchu není. Občas jejich tvář stejně jako u ostatních zahálí mraky, ale nakonec zase vysvitnou paprsky slunce.

Stejně tak slovenský jazyk vystihuje podobu národa i celé země. Zahrnuje v sobě neuvěřitelnou měklost, ale i jistou tvrdost, přestože by se tyto významy měly vylučovat, ve slovenštině se vzájemně doplňují. „Dakujem“ či „ľúbim ťa“ se člověku rozpustí na patře jako ta nejkřivnější čokoláda. Kdo by jí odolal? „Prepáč“ dokonale vystihne všechny situace, kdy se lidé potřebují omluvit od rozbití vázy až po citové ublížení. Jednoduchá omluva, ale silné slovo.

A další a další slovenská slova, věty i celá souvětí jsou na tom podobně. Pro všechny tyto důvody vím, že si lidé musí zamilovat Slovensko, jeho obyvatele a řeč. Protože každý z nich, příjemné chování, úžasná nálada, nenahraditelná atmosféra nebo krásný melodický jazyk je jedinečný a dohromady tvoří jen těžko popsatelný celek, který je nutný zažít. Jako Češka jsem se narodila a cítím se jí být. Kdyby se však z Československé republikou někdy něco stalo a já v ní nemohla zůstat, věděla bych, že Slovensko by byla hned druhá volba pro to, kde najít domov. Slovensko je nám všem přece tak blízko.

Lucie Hútová, 1. B, Gymnázium Uherské Hradiště

The Melia Las Dunas Resort is on the North Coast of Cuba, about 200km east of Havana.

This is the west half of the Resort's 800m long beach with the west entrance marked by the 3 yellow sails of beached boats in the background. The snack hut and the beach bar are located on the left, just out of the picture.

A quickie trip to Cuba, January 2013

My wife Donna and I really needed to warm up a bit and catch some sun at the end of last year. We had talked about visiting Cuba before, so we decided to book an all-inclusive vacation through Air Canada at the Melia Las Dunas Resort which is on the North Coast of Cuba, about 200km east of Havana. The trip needed to fit between two of my medical appointments which were scheduled for January 3rd and January 17th. The second appointment was with my cardiologist who, I expected, was going to change my medication. This would have effectively barred me from travelling for three months because I would not be covered by travel insurance, so we were eager to book a sunny vacation quickly. As it happened, there was no medication change and so we were off again to Waikiki for Donna's birthday in mid-March!

The Melia Las Dunas Resort was one of many new resorts on that part of the coast - apparently built in the last six years as part of Cuba's concerted effort to develop tourism as the state's primary industry (according to the Cuba Government website). Cuba's principal export and primary industry used to be sugar which is now being replaced by tourism to the tune of some \$2 billion a year.

The resort is a gated community, and has an interesting layout. The central services core is flanked on either side by a double circle of villas clustered

around a large pool complex. One of the pool complexes focuses more on facilities for children and families but both include a pool bar, restaurant and exercise and "play" areas. Each play area has a large chess set with chess pieces up to two feet tall. The chess sets provide a unique opportunity for adults to relax but they are also irresistible toys for kids to play with.

A large chess set in the play areas proved to be an irresistible attraction for a pair of siblings. They happily grouped and regrouped the chess pieces until the girl noticed me taking pictures. There was absolutely no way I could talk her into re-joining her brother after that.

This was a good size resort built to accommodate over 900 guests in two-story villas. There were 43 villas altogether in both clusters, and each villa had 26 guest units. Each unit had a generous sized balcony but, aside from the balconies facing the pools, each balcony had almost complete privacy from the interconnecting walkways and other villas. The grounds and the walkways were well designed and meticulously maintained. There seemed to be many ground staff and gardeners as if each was responsible for a small segment of the grounds. They were happy people, smiling and each wore a name tag.

The walkways at the resort were often lined with meticulously maintained hibiscus hedges.

We befriended a gardener working on a corner patch halfway between the central complex and our unit. His name was Alexander. Alexander almost succeeded in explaining to us, in his exquisite Spanglish, the reasons why he was planting those particular palms and plants in his corner of the garden. An engaging young man, he surprised us one morning by producing a grasshopper toy out of his trouser pocket and offered it to us as a gift.

We were thrilled to realize what joy such a gift would bring to our little granddaughters Kirra and Sydney. We asked him if he could make one more for us. He did that and presented us with two of these beautiful creations the following day. The things were absolutely marvelous, most meticulous workmanship made from narrow palm leaf strands. On another occasion Alexander presented Donna with an Orquidea freshly plucked from a bush on the edge of his patch.

The centre of the service complex of the Melia Las Dunas Resort was a cavernous reception area with the registration desk forming a 50 foot long structure along one of the sides. This reception area opened up on one side to a large bar facility and a theatre, and on the other side adjoined two large buffet halls that were opened for breakfast, lunch and dinner to all the guests. In addition, there were five special cuisine restaurants opened for dinner for guests with reservations along with several cocktail bars, snack bars and beer halls which were located outside of the service core.

Each evening there was pre-dinner entertainment in the main bar area and an after-dinner show, or concert, or a dance on a stage defined by a circle of double columns just up from the reception area. A palm-tree lined avenue led from the stage past the special cuisine restaurants, some stores and a beer parlour to an elevated walkway towards the beach. At the beach, there was a beach bar and a snack hut designating the central part of the Resort's 800 metres long beach front. There was a solid line of palapas, palm leaf-roofed shelters, in both directions and the beach was well stocked with lounge chairs and alive with guests. Other than the pools and the beach, the main bar area was the daily social interaction hub until the early hours of the morning.

It was a memorable stay - the food was plentiful, there was an enormous variety of alcoholic and non-alcoholic drinks, and the Resort proved to be a most excellent place to visit. And then there were the staff and servers, always pleasant, smiling and helpful. The most outstanding servers were the ever-smiling barmaids wearing their red scarves tied around their waists.

But of course, the warmth and the sun were the most perfect rewards of the trip and we still cherish those unforgettable sunsets behind the gently swaying palms.

Lojzo Škoda z Malaciek, louskoda@canmap.com

A full version of this article with additional pictures can be found at www.sk-bc.ca/louskoda

Coca Colu si kúpite v púšti - u beduínov

Spomienka na Egypt – krajinu turistov.

V 15. čísle (Leto 2012) sme uviedli 1.časť článku o Egypte od Olgy Slobodníkovej. Vtedy sme ešte netušili, čím všetkým táto krajina bude prechádzať počas nasledujúcich mesiacov. Dnes je Egypt ťažko skúšanou krajinou a jej obyvatelia rozdelení prinajmenej na dva protisebestojace, o vládu súperiace tábory. Mnohí sú pripravení bojovať za svoju pravdu i za cenu života – svojho, ale aj súperovho.

Zavzpomínajme si, ako to v Egypte vyzeralo pred niekoľkými mesiacmi. Turistická sezóna vrcholí v Egypte v prázdninových mesiacoch, teda v júli a v auguste. Vtedy je tu veľmi veľa turistov z rôznych kútov sveta. V hoteli pri raňajkách okrem slovenčiny a češtiny počujem nemčinu, chorváčtinu, francúzštinu. V internetovej kaviarni hotela ma osloví Holanďanka, v záhradnej reštaurácii počujem aj angličtinu a pri večeri zaregistrujem poľštinu. Sezóna je celoročná, lebo aj v zimných mesiacoch je tu veľmi príjemne, teplota dosahuje 22-26 °C. Domáci vtedy chodia už naobliekani, lebo pre nich je to zima. Niektorí obyvatelia Hurghady ešte nikdy nezažili dážď. V tomto letovisku nepršalo 36 rokov a v niektorých častiach Egypta aj 150 rokov. Sladká voda je vzácna, pochádza z Nílu a z oáz a pre obyvateľov je upravovaná do pitnej a užitočnej formy. Sú na ňu zvyknutí, ale turisti sa snažia piť iba vodu kúpenú v supermarkete vo fľašiach.

93 % územia tvorí púšť. Tu, neďaleko Hurghady je jej forma kamenná (hamada) a štrková (serir) a púšť sa volá Arabská. Silu vetra, ktorý sformoval rôzne eolické útvary si uvedomujem pri návšteve beduínov. Absolvovala som safari do púšte a odporúčam to každému, kto takúto príležitosť bude mať.

V džipe nás sedí šesť dospelých ľudí, dvaja chlapci z Čiech Tomáš (7 r.) a Filip (5 r.), plus vodič - Núbijec Hassan. Jeho pokožka je čokoládová, na sebe má dlhé, ľahké, biele, bavlnené nohavice a dlhú bielu košeľu, na hlave turban. Hassan kedysi vozil Talianov, pozná aj niektoré talianske slová, ktorými sa na

nás obracia. Vyžaruje úsmev a dobrú náladu, ktorú on získava z najmodernejších arabských hitov z reproduktorov v džipe. Ako kliešť sa držím operadla predomnou, keď vidím, že Hassan si na plné pecky pustí hit Sallam Alleikum. Spieva až sa za nami práši, pustí volant, ruky dá nad hlavu a posediačky v tom džipe tancuje a na tachometri je 90 km/h. Otočí hlavu ku mne, vyčarí úsmev a povie mi: „Don't worry, you have to smile.“ Medzitým Martina (mama Tomáša a Filipa) skričí: „Ty vole, drž ten volant!“, pretože sme práve vyleteli na dvojmetrovú kamennú dunu. Opäť jeho úsmev z toho ako nás vystrašil a už sa smeje celá posádka. Postupne zisťujeme, že je vynikajúci vodič, len si z nás uťahuje. Deti ho nazvali Ali Baba, čo rázne odmietol a v arabčine spolu s gestami im vysvetľuje, že Ali kradol a on nie je zlodziej.

Všetky džipy, asi 40, púšťa dopredu a spomaľuje. Nikto nechápe jeho rozhodnutie. Vysvetlenie príde, keď na miesta zrazu prichádzame vždy ako prví. Predbieha všetky džipy, s úsmevom máva čudujúcim sa kamarátom – vodičom, vyberie tú najhrboľatejšiu cestu a s typickými arabskými výrazmi a gestami sa teší ako malé decko, keď nás počuje výskať, jačať a smiať sa, lebo iné nám ani nezostáva. Je to teda riadny adrenalín. A na stanovišti sme opäť prví.

Celá zaprášená vyjdem z auta von a doslova ma ovalí horúci vzduch. Šiltovku si musím držať, aby mi ju vietor neodvial. Sú štyri hodiny popoludní a teplotu odhadujem na 50 °C! Voda, čo mám so sebou vo fľaši je teplá, ale to mi vôbec nevadí, lebo moje telo si žiada tekutiny ihneď. Bez slnečných okuliarov, bez šiltovky alebo bez akejkoľvek pokrývky hlavy do púšte nechodte. Zatieňeného miesta je tam minimum a hrozí vám úpal. Tiež treba rátať, že za hodinu vypijete pol až liter vody, tak si zoberte dostatok zásob. Ak aj všetko, čo so sebou máte vypijete, nemusíte mať obavu, že pri týchto beduínoch od smädu zahyniete. V plastových fľašiach predávajú pitnú vodu zo supermarketu. A 0,5 l fľašu kúpíte za 2,5 EGP. Coca Cola na púšti stojí toľko ako v B. Bystrici na námestí v reštaurácii. Avšak odporúčam piť nesladené nápoje. Aj vám sa to zdá neuveriteľné, že beduíni predávajú Coca Colu v púšti? Je to tak.

Skupina týchto jedenásť beduínskych rodín na tomto mieste žije už piaty rok, čo je pre beduínov netypické. Pretože po

piatich až siedmich mesiacoch miesto opúšťajú, kočujú a usídli sa inde. Šejk, 41 ročný náčelník, sa dohodol s predstaviteľmi mesta, že sa usídli tu, že nebudú kočovať, že ich deti budú chodiť do školy a že túto ich beduínsku osadu budú môcť trikrát v týždni navštevovať turisti. Mesto im pomáha aj po materiálnej stránke – poskytuje prikrývky, múku, pitnú vodu (hoci je tu studňa s hĺbkou 22 m) atď. A šejk má aj džip Toyota, na ktorej jazdí do Hurghady na nákupy.

Hovorí sa, že beduíni majú dve veľké bohatstvá. Deti a ťavy. Deti sú pokračovateľmi rodu a ťavy sú ich súputníkmi, z ktorých majú obrovský úžitok. Asi každý Európan vie, že ťava poskytuje obživu – mlieko a mäso. Usušený trus beduíni využívajú pri ohni, na ktorom varia. Ťava je samozrejme aj dopravným prostriedkom a dlho vydrží bez vody.

Málokto asi vie, že ťava zacíti vodu aj v hĺbke 10 metrov. A tak, keď prichádza karavána na neznáme miesto, šejk si ako prvé všima, kde sa uloží ťava a či začne kopať nohami na zem. Na tom mieste je vraj určite voda. Ťava má tiež schopnosť zacítiť vegetáciu ešte pod povrchom. Tak aj keď naše oko nevidí žiadnu zeleň, či koreňky, ťava to vyčítí.

Z ríše zvierat majú beduíni ešte kozy (mlieko) a holuby. Všetci sa čudujeme, odkiaľ sa tu tieto operenci vzali a na čo sú im. A opäť je to múdrosť ľudí púšte. Holuby slúžia na dva účely. Prvý: keď sa dcéra rozhodne navštíviť svojich rodičov v inej osade a musí prejsť niekoľko kilometrov po púšti, v deň odchodu pošle holuba k rodičom. Oni ho poznajú a vedia, že dcéra sa vydala na cestu k nim a očakávajú ju. Ak by dlhšie nechodila, niečo by sa jej na ceste prihodilo, okamžite jej idú oproti. Keď sa z návštevy rodičov vracia k svojmu manželovi, ako posol prvý prilietia holub a manžel vie, že manželka sa vracia domov k nemu. Druhý účel: holubie mäso. Pre beduínov je veľmi vzácné a jedla ho iba na svadbe. Je to to najlepšie a najvzácnejšie, čo na svadobnom stole majú.

Pozerám si beduínske obydlia, studňu, modlitebňu a zastavujem sa v jednom prístrešku, kde pečú placky. Suroviny sú jednoduché: múka a voda. Spracujú ich na cesto, uvalkajú a na rozpálenej železnej platni upečú. A potom ma čaká jazda na ťave. Ešte nikdy som nemala túto možnosť, tak teraz to vyskúšam. Zvláštny pocit zaregistrujem, už keď na ťavu nasadám.

Z ľahu sa najskôr postaví na zadné nohy, predné má pokrčené na zemi a ja som v poriadnom predklone nad jej krkom. Na pokyn malého špunta sa postaví na obidve nohy a ja sledujem svet z jedného ťavieho hrbu. Som vo výške asi 2 m a je to fantastické. Po niekoľkých metroch sa prispôbujem ťavej chôdzi a pri späťtočnej ceste si od beduína vyslúžim pochvalu. Radšej som si povedala, že sa ťave prispôbím ja, akoby som mala riskovať, že sa jej na hrbe znepáčim a odviečie ma kdesi do púšte. Aj tu pamätajte, aby ste prispôbili svoje schopnosti jazde, povrchu a hlavne dopravnému prostriedku.

Olga Slobodníková

Odkaz Cyrila a Metoda po rokoch opäť na Slovensku

V roku 863 prišli solúnski bratia na územie Rastislavovho kniežatstva, aby naplnili svoje poslanie.

Na našej slovanskej zemi šírili vieru, kultúru, plnohodnotné vzdelanie a zákonodarstvo – to všetko v hlaholike – prvom písme Slovienov.

Sloviencina sa tak stala štvrtým jazykom na svete, v ktorom bola šírená kresťanská ideológia – stala sa rovnocennou gréčtine, latinčine a hebrejčine.

Veľká Morava sa tak oficiálne začlenila do spoločenstva kresťanskej civilizácie.

Je to už 1150 rokov. Dlhá doba. Počas nej prešlo územie nášho malého Slovenska veľkými zmenami. Teraz nehovorím o politických zmenách, ktoré spomína každá učebnica dejepisu. Mám na mysli zmeny kultúrne i náboženské a zmeny v rebríčku ľudských hodnôt. Pretože to sú tie, ktoré formujú spoločnosť. Tie, ktoré formujú nás. Nezáleží na tom, kto nám vládne, ak vo svojom srdci nemáme lásku, pokoru a pokoj.

Veci, ktorých sa my nemôžeme dotknúť. No ak otvoríme svoje srdcia, ak dovoľíme odkazu solúnskych bratov, aby ich naplnil, dotknú sa ony nás. Budú sa nás dotýkať každý deň, každú sekundu nášho krátkeho bytia. A dokonca nás budú sprevádzať aj potom. Láska – ten neopísateľný pocit, keď milujeme a sme milovaní. Pokora – schopnosť priznať si chybu a nenosiť hlavu privysoko. Pokoj – ten, ktorý nám naplní srdce, keď uveríme. Dokopy tvoria vieru. Vieru, ktorá nás sprevádza na ceste životom už od útleho malička.

Prvé dotyky kresťanstva na našom území sa datujú ďaleko pred príchodom Konštantína a Metoda. Historici museli ukladať kamienok ku kamienku, zrnko k zrnku, aby prenikli do tajov vtedajších nielen náboženských pomerov. Prvými dlhodobými misionármi u nás boli írski a škótski mníši, ktorí učili vtedajších Slovienov hlbokéj úcte k Božiemu slovu i Božím tajomstvám. Ich učeniu ale rozumelo iba pár vyvolených a prostý ľud žil v podstate pohanským životom. Hranice jazyka nedovolili cudzím misionárom zrozumiteľne priblížiť bohatstvo kresťanskej viery, života, Svätého písma, bohatstvo a veľkosť kresťanských tradícií.

Písal sa rok 862, keď knieža Rastislav žiadal byzantského cára Michala III. o zaslanie učiteľov, ktorí by šírili vieru v jazyku ľudu. Vieru, ktorá v tom čase na našom území už existovala, no v jazyku vtedajších ľudových obyvateľov sa šírila iba veľmi zriedka. Písal: „...náš ľud kresťanstva sa odtrhol!“ Ako panovník, a teda najvyššia osobnosť vtedajšej Veľkej Moravy, vyjadril týmto listom vôľu vzdelávať svoj ľud v kresťanskom duchu, no

čo bolo dôležitejšie – v rodnej reči. V reči jeho skromného ľudu, v reči, ktorej by jeho poddaní rozumeli. Bol to veľkolepý vládársky, náboženský i kultúrny čin hodný veľkej osobnosti, akou Rastislav bezpochyby bol. Michal III. poveril touto úlohou Konštantína Filozofa, ktorý mal bohaté skúsenosti so Slovanmi už z jeho pobytu v Solúne. Ten poznal starosloviensky jazyk a predvídavo k nemu vytvoril aj písmo – 38 písmen, ktoré sa stali hlavným nástrojom šírenia kresťanskej viery.

Písmo, ktoré nám Konštantín a Metod priniesli, bolo pokladom nad všetko zlato a striebro sveta. Týchto 38 znakov sa takmer okamžite stalo hlavným nositeľom šírenia kresťanskej viery a Božieho slova. Bolo to prvé písmo, ktoré mohlo zachytiť i tú najnepatrnejšiu myšlienku vtedajších obyvateľov Veľkej Moravy – našich predkov, ktorí uverili. Bolo svedkom ich každodenných radostí i starostí, prežívalo a zaznamenávalo ich každodenné problémy, s ktorými sa museli vysporiadať, ale aj lásku, ktorú na naše územie priniesli práve Konštantín s Metodom. Starosloviencina. Jazyk, ktorý sa stal základom nielen našej, no i literatúry mnohých iných slovanských národov. Odrazu nám bolo umožnené vyrovnáť sa ostatným veľkým národom Európy, ktoré používali gréčtinu, latinčinu či hebrejčinu.

Starosloviencina. Jazyk taký vyspelý, že sa v ňom dala písať poézia i próza a obsiahol i celé Sväté písmo. Práve Sväté písmo umožnilo Slovienom nasýtiť dušu a posilniť srdce

vierou v Boha. Cyrilo-metodský preklad Písma hodnotia svetoví odborníci veľmi vysoko – najmä vďaka jazykovej i štylistickej dokonalosti, s akou bol zostavený.

Konštantín navyše napísal na začiatok svojho prekladu tzv. Proglas, čiže Predspev k Svätému písmu. Apeloval v ňom na Slovienov, aby si vážili knihy písané vo svojej rodnej reči. Aby ocenili šancu, ktorú dostali ako Boží dar – možnosť čítať Božie slovo vo svojom jazyku.

Vtedajší obyvatelia Veľkej Moravy sa rozhodli prijať Boha za svojho Otca, rozhodli sa dovoľovať dodržiavať Desatoro. Všetci si boli zrazu rovní, všetci začínali odznovu. Museli sa naučiť trestať násilie, krádeže, ba dokonca vraždy či manželské nevery, ktoré vtedy neboli ničím výnimočným. No celý proces pokresťančovania Slovienov a ukazovanie im vyspelých kresťanských hodnôt nebol mechanický, práve naopak. Solúnski bratia a ich učenci sa snažili preniknúť hlboko do duše každého človeka, nájsť dobro a ukázať mu správnu cestu. Ich prioritou bolo priniesť kresťanskú lásku a odpúšťanie, ktoré cirkev nielen hlásala, ale prostredníctvom takýchto ľudí s veľkých srdcom i uskutočňovala.

Príbeh solúnskych bratov by mohol na prvý pohľad pripomínať rozprávku. Synovia úradníka, ktorí sa navždy zapisujú do dejín celého sveta. Synovia úradníka, ktorí dávno predbehli dobu a šírili odkaz viery ďaleko za hranicami svojej rodnej zeme. Prekročili hranice politickej i etickej ohraničenosti a neváhali riskovať svoje životy na dlhej ceste k nám, aby nám odovzdali to najdôležitejšie posolstvo – posolstvo Boha. Bratia, ktorým vďačíme za zrod a rozkvet náboženských, kultúrnych i národných dejín Slovenska, osvietili našich slovanských predkov a boli im oporou v ťažkých chvíľach existencie. Vytvorili tak nehybné dedičstvo viery a kultúry, ktoré sa však netýka iba duchovného života a viery, ale bytostne sa dotýka aj kultúry, politiky, diplomacie a jazyka.

Vážme si tento poklad, ktorý nám Boh zoslal a naplňte posolstvo solúnskych bratov. Už 1150 rokov? Dlhá doba. Pre vieru i pre ľudstvo. Pripomínajme si duchovné prebudenie našich slovanských predkov, no premýšľajme i sami o sebe.

Aký význam má odkaz Cyrila a Metoda pre nás? Je to nádej? Láska? Viera?

Príbeh solúnskych bratov už poznáte, teraz si musíte odpovedať sami.

Erika Hanková

Použitá literatúra:

J.Ch. Korec – Cirkev v dejinách Slovenska
Š. Vragaš – Život Metoda, Život Konštantína Cyrila

Erika Hanková navštevuje 3. ročník Gymnázia Janka Jesenského v Bánovciach nad Bebravou. Pochádza z Uhrovcu, je hrdá na svojich rodákov Štúra a Dubčeka. Miluje folklór, v miestnej ľudovej skupine hrá na husliach. Vynikajúca študentka mimoriadne vyniká v slovenskom jazyku, z celoštátnej olympiády má dva úspechy: druhé a piate miesto. Je šéfredaktorkou školského časopisu, píše super články, na súťaži Štúrovo pero získala za novinárske príspevky cenu a diplom. Ocenenie si priniesla aj z česko-slovenskej literárnej súťaže. Je juniór redaktorkou Školského servisu TASR, kde bola ocenená za najčítanejšie články. Rovnako sa jej darí v rétorike i v moderovaní.

Osobnosti s veľkým O a plytkými myšlienkami na jednej strane. Nepochopení a zapudení géniovia na strane druhej. Medzi týmito extrémami ešte stepuje plejáda nevýrazných bytostí. Všetci spolu sa ocitli v ringu histórie a rvú sa o miesto v pamäti národa. Ale nie vždy zvíťazil lepší a pripravenejší súper. Prečo? Prečo s nimi dejiny naložili takýmto spôsobom? Mohli svoj osud zmeniť? A priniesla im súčasnosť satisfakciu? Ktovie, aké odpovede vyjdú v závere na povrch...

Z histórie až pridobrem viem, že vodcom sa môže stať hocikto. Stačí mu na to dostatočná podpora ľudí a nejaká originálna myšlienka, ktorou si ich získa či pohláza. Samozrejme, svoju úlohu tu hrá ešte epocha, v ktorej žije, a náhoda. Vodcom sa nemusí stať osoba vysokých kvalít. Národ len veľmi pomaly dospieva a nie je v každom čase pripravený pojať za vodcu človeka, ktorého kvalitám nerozumie. Títo ľudia potom končia ako kométy – náhle zažiaria a stratia sa. Svoj osud si nevyberú. Málokedy sa zachránia pred zabudnutím. Upadnú do temnoty a nezostáva im iné, než čakať, kým ich niekto vyloví späť na piedestál. Potenciál sa hodnotí až spätne, pri obzeraní sa z budúcnosti do minulosti – ale v danom okamihu zaväži skôr sympatia a charizma. Na davy to zaberá. To však nezaručuje teplé vyhriate miestočko uprostred časovej priamky.

Na každého raz dôjde a nikto neunikne súdu dejín. Až vtedy sa ukáže, kto skutočne stál za po-

zabezpečovať chod svojej fary.

Literárna tvorba pohlcovala jeho prostriedky, a nebola výnosná. Ale oboetoval jej toľké financie, koľké mohol. Dosť nerozumne sa však postavil voči Bernolákovej kodifikácii a nárokoval si prvenstvo pre svoj jazyk. No ten sa netešil veľkej popularite. Bernolák zas bagatelizoval jeho zásluhy v národno-buditeľskej činnosti. Bajza dosť arogantne žiadal miesto pokladníka Fándlyho, a keď nepochodil, až vtedy pochopil, že autorstvo románu ho automaticky nepostaví do čela obrodzovacieho hnutia. Hoci sa mu zdalo, že jeho práca ho oprávňuje. V epigramoch si nedal servitku pred ústa a skritizoval, čo len mohol. Aj Bernoláka. Ukázal sa však ako charakter, keď podporoval činnosť Bernolákovho spolku.

Andrej Hlinka je úplne iný prípad, napriek zaužívaným rečiam o jeho kontroverznosti (ktorá sa vôbec nepreukázala). Jeho zásluhy o našu štátnosť sú neodškriepiteľné. Bol to zapálený národovec

Čo zaručuje miesto v dejinách alebo náladovosť múzy Kleió

Jozef Ignác Bajza, Andrej Hlinka a Milan Hodža

všimnutie... Ale takto všeobecne to nepôjde. Nie, musím uviesť príklady, aby bolo čo komparovať a vyvodzovať. Po miernom sondovaní slovenskej minulosti som vybral tri osoby, na ktorých budem demonštrovať vtrkavosť dejín. Sú to napospol muži, dúfam, že sa tým ženy nebudú cítiť ukrivdené. Nie sú to žiadne neznáme postavičky. Takže vás môj výber nemusí ohúriť. No som si istý, že niektoré fakty budú pre vás nové. Pretože na známych ľuďoch sa ľahko dokazuje ich neznámosť.

Prvý pán bol búrlivák svoj doby, navlečený do sutany katolíckeho kňaza. Snažil sa povzniesť neznámy slovenský národ, aby ho svet vôbec mohol označiť za národ a ukázať kultivovanosť jeho reči. Hovorím o Jozefovi Ignácovi Bajzovi. Je autorom prvého románu písaného v slovenčine. Počas dlhých večerov vraj ľuďom čítaval zo svojej knižky a oni ho so záujmom počúvali. Znie to idyllicky, však? No vôbec to tak na sklonku veku rozumu nebolo. Bajza musel urputne bojovať s cirkevnou vrchnosťou a cenzormi, ktorí zatrhli jeho básnickú kariéru (vraj príliš svetská zábavka pre kňaza), a

a Slovák celým srdcom. V časoch prvej ČSR po vytvorení z povojnovej krízy a eufórie pobadal neustále podriadenie a nerovnoprávnosť medzi Čechmi a Slovákmi. Nenechal sa učiťkať Kramářovou rétorikou a požadoval jediné možné riešenie slovenskej otázky. Požadoval autonómiu. A to bol krok, ktorý Praha za normálnych okolností nechcela urobiť. A ani by neurobila, no hitlerovské Nemecko po roku 1938 vyvinulo tlak, ktorému sa už nedalo vzdorovať.

A práve neskoršia spolupráca členov Hlinkovej strany s týmto štátom neprávom očienila samotného Hlinku. Strana začala propagovať fašizmus až po jeho smrti. A takisto vznik tzv. Hlinkových gárd či kultu jeho osobnosti, to všetko sa udialo vtedy, keď už Hlinka nemohol zabrániť zneužitiu svojho mena. Ako sám vyhlásil, nikdy nebol antisemita a nepodporoval protizidovské nálady. Naopak, medzi Židmi bol vážený a obľúbený, čo dokumentujú početné vyjadrenia ružomberských Židov. To odignorovali po nástupe k moci komunisti. Tí sa snažili Hlinku vtasť do roly najväčšieho zločinca kvôli jeho antikomunistickému postoju. Chudák Hlinka

sa tak stal obeťou zvole svojich spolupracovníkov a neprávom očierňovaným vodcom. A mnoho bežných ľudí ho preto považuje za negatívnu osobnosť našich dejín.

A napokon ešte spomeniem samotného Milana Hodžu. V jeho prípade ide o nedocenenie ohromného potenciálu zo strany súčasníkov. Milan Hodža bol totiž politik budúcnosti. Vizionár pomerov, čo mali nastať. Ale trochu sa v očiach ľudí odstavil spormi s Benešom. Áno, tým Benešom, ktorý položil základy prvej ČSR. Aké to boli spory? Beneš vyznával zásady čechoslovakizmu – Česi a Slováci sú jeden a ten istý národ. Naproti tomu Hodža sa postupne prepracoval k postoju, že Slováci sú samostatný národ, ktorý si zaslúži primerané postavenie v rámci štátu. Beneš mal však podporu Čechov, čiže drvivej väčšiny v štáte. Preto bol vnímaný oveľa pozitívnejšie než „nováčik“ Hodža. Milan Hodža sa síce stal prvým Slovákom, ktorý sa hrdil titulom československý premiér, ale odstúpil. Bolo to v septembri 1938 po Mnichovskej dohode, ktorá urobila nezávislé Československo prakticky minulosťou. Zvyšok života strávil v exile. Pôsobil v rôznych krajinách, prioritne v USA. Tu dokonca prednášal na univerzitách.

Starý zápas s Benešom sa v zámorí opäť rozohral. Tentoraz bolo príčinou povojnové usporiadanie Európy. Hodža vypracoval koncepciu stredoeurópskej federácie, Beneš bol za úzku spoluprácu so ZSSR. Hodža poukazoval na nekalé praktiky Sovietov. Vedel, že ak Sovieti získajú v strednej Európe sféru vplyvu, Československo a iné štáty budú stratené. Nedokázal už však väčšmi spropagovať svoje idey, pretože zomrel v roku 1944. A neskorší režim taktiež robil všetko pre to, aby pochoval jeho odkaz spolu s ním. Vysnená federácia sa však nakoniec stala skutočnosťou – veď čo iné je v našich časoch Európska únia?

História je nevyspytateľná. A na vine je najmä ľudský subjektívizmus. Čo sa mi nezapáči, automaticky odsudzujem. Zdá sa to byť prirodzený reflex človeka. No je to neospravedlniteľná chyba. Potom sa nemožno čudovať, že dejiny (nielen naše) sú plné nedocenených či vari aj precenených osobností. Sympatický rečník ešte nemusí nutne hlásať pravdu. Skôr hlása to, čo sa mu páči. Ľudia si za tie veky navykli posudzovať svojich vodcov podľa popularity, výzoru, v lepšom prípade charakteru; nie podľa kvality myšlienok.

Svoj podiel si vyberú aj nezvratiteľné udalosti a činy. Ako pri pánoch Hlinkovi a Bajzovi. V živote človek neunikne vplyvom, ktoré nemôže vlastnými silami poraziť. Aj tento aspekt rozhoduje o vodcovstve. A rovnako aj o zapísaní sa do dejepisných kníh. Preto je na pleciach moderných historikov neľahká úloha: dodať dosiaľ nedoceneným osobnostiam uznanie. Uznanie, ktorého sa za života nedočkali. Má to svoj zmysel aj post mortem. Telo sa totiž rýchlo rozloží. Stratí sa v zemi. Ale činy a myšlienky, tie sú večné. Prežijú všetko. Len si ich treba vštepiť do pamäti.

Miroslav Igaz

Zdroj fotografií:

<http://www.predmier.sk>

<http://www.petericepudding.com/hlinka.htm>

<http://www.telecom.gov.sk/externe/znamky/2010/f10473.html>, výber

fotografií: Jozef Starosta

Všestranne nadaný Miroslav Igaz je študentom 2. ročníka báborského gymnázia. Nejestruje vari nič, čo by ho nezaújímalo, v čom by nevykynul (čo on zanovito odmieta s odôvodnením, že je iba „zvedavý“ človek). Predsa len, najviac ho priťahuje história a už teraz mu je jasné, že chce byť učiteľom dejepisu (tým sa, naopak, napriek rozpätým reakciám okolia, hrdí). Vymykajúco píše, je víťazom celoštátnej literárnej súťaže Cesty za poznávaním minulosti (stále si naivne myslí, že to bola náhoda). Svoje názory na kultúru a spoločenský život prezentuje ako autor publicistických príspevkov na stránkach TASR. Žije v Bánovciach nad Bebravou.

dolu" všetkým, ktorí sa o túto vydarenú akciu pričínili. Pomocnú ruku podali mnohí nadšenci z okresov Partizánske, Topoľčany a Bánovce.

Záverecné slovo: Ťažko sa mi z tohto regiónu odchádzalo, veď je tu bohatá história na každom kroku, románsky kostolík z 12. storočia, (mimochodom v minulosti vyšla aj pamätná známka na Slovensku, ktorá zachycuje tento unikátny skvost), ruiny hradu, zemianske kúrie, nádherné kostoly, malebná príroda a hlavne dobrosrdeční ľudia. Preto čitatelia Slova z Britskej Kolumbie nezabudnite pri svojich letných dovolenkových cestách na Slovensko určite navštíviť aj túto oblasť. Neobanujete.

A dám vám ďalší dobrý turistický tip na rok 2014. Ak budete teda budúci rok na Slovensku, nezabudnite už na ďalšie pripravované krasistické stretnutie. Teda už päťdesiate prvé, ktoré sa bude konať na východnom Slovensku v dňoch 23.-25. mája 2014 v dedinke Vyšný Slavkov. Poradia ho KST Smrekovica-Kamilky z obce Vyšný Slavkov, okres Levoča. Výstup bude na vrchol Smrekovica v pohorí Branisko. Bližšie informácie nájdete na stránke www.vysnyslavkov.sk. Aj tam objavíte množstvo prírodných a kultúrnych krás.

Mimochodom spomeniem jednu perličku. Z tejto dediny pochádzal Gustav Popovič (zarábal si na živobitie dokonca aj v Kanade), ktorý je jedným z jedenástich mužov zachytených na jednej z najznámejších fotografií 20. storočia nazvanej "Obed na vrchole mrakodrapu" (Lunch atop a skyscraper). Jej autorom je fotograf Charles Ebbets, ktorý dokumentoval výstavbu Rockefellerovho centra v New York Herald Tribune a ako spomína Gustavov vnuk Jozef Paločko, deda túto známu pohľadnicu poslal svojej žene Márii do Vyšného Slávkova ako dôkaz, že sa mu v tej ďalekej Amerike dobre darí. Svedčia o tom slová napísané na zadnej strane: "..... jak vidíš, ta ja furt s flašecku. Tvoj Gusti." (poznámka redakcie: vo vydaní časopisu Slovo z BC, Leto 2012 sme uverejnili spomínanú fotografiu - pozri www.sk-bc.ca/citajteslovo Leto 2012)

Tento nebojácny Slovačisko propagoval "ohnivú vodu" už aj počas prohibície.

A teraz už viete moju turisticko poznávaciu "story" zo Slovenska. Pozdravujem teda čitateľov časopisu Slovo z Britskej Kolumbie a takisto náčelníka Apača-Bánovčana Jožka Starostu.

Text a foto: Paul Stacho, Bánovce nad Bebravou, Slovensko.

Jubilejné 50. stretnutie čitateľov časopisu Krásy Slovenska

Časopis KRÁSY SLOVENSKA je najdlhšie súvisle vydávaný časopis na Slovensku. V r. 1921 v Liptovskom Svätom Mikuláši vyšlo z tlačiarskej rotačky jeho prvé číslo. Založili ho Miloš Janoška, Pavol Stacho (môj deda) a kolektív ďalších nadšencov a spolupracovníkov. Môj deda zohral pritom dôležitú úlohu. V živote sú mnohokrát dôležité tie potrebné "groše". Preto môj deda poprosil kamaráta turistu Mateja Soppku, ktorý emigroval do Chicaga o usporiadanie zbierky medzi americkými krajanmi. Zbierka bola nakoniec úspešná (krajania v USA vyzbierali vtedy na tú dobu veľké peniaze - päť tisíc korún) a potrebné začiatkové peniaze na vydávanie tohto periodika prišli teda od krajanov z Ameriky. Skupinka turistických nadšencov po rozpade monarchie mala teda víziu. Prírodné krásy krajiny medzi Tatrami a Dunajom treba propagovať a uchovávať pre ďalšie generácie.

Naštartovali vec, ktorá vďaka Bohu a generáciám mnohých pracovníkov redakcie a samozrejme generáciám verných čitateľov funguje dodnes. Odvtedy ubehlo teda už 92 rokov a tento časopis, ktorý propaguje krajinu medzi Dunajom a Tatrami má už za sebou generácie redaktorov, ale aj generácie verných čitateľov. Pravidelne, od roku 1964, sa čitatelia-priaznivci časopisu Krásy Slovenska začali každoročne stretávať v rôznych kútoch Slovenska. Veď pán Boh nadelil tomuto maličkému územiu všetky prírodné atribúty okrem mora. Mám to potrebné "Zdravie so Šťastím" a "zpoza mora" každoročne rád zavítam medzi Krasistov. Je to moja "srdcová tradícia" a homage (úcta k starému otcovi). Tak tomu bolo aj v sobotu 25. mája 2013, pri tom jubilejnom 50-tom stretnutí. Uskutočnilo sa na Michalovom vrchu, neďaleko Partizánskeho (predtým Baťovany).

Michalov vrch (541 m) nie je na slovenské pomery príliš vysokým vrchom. Nachádza sa v severnej časti pohoria Tríbeč. Leží v katastri okresu Partizánske. Tento vrch je najbližšie dostupný zo západnej strany z malebnej dedinky Veľký Klíž. Z Michalovho vrchu sú nádherné výhľady na horné Ponitrie, vrátane majestátneho Vtáčnika. Keď je pekná viditeľnosť, vidieť z Michalovho vrchu aj ďaleké Martinské vrchy. Je to často navštevované miesto, na ktoré sa radi vydávajú turisti z okolia, ale aj zo zahraničia.

Tento rok sa podujatia zúčastnili okrem slovenských a českých turistov aj návštevníci z Ázie. Dve čínske mladé dámy z Taiwanu museli prekonať ďalekú vzdialenosť, ale neľutovali. Slovensko je nádherná krajina s bohatou históriou a kultúrou, a preto nebanovali, že zavítali do srdca Európy.

Na Michalov vrch existujú viaceré výstupové cesty. Vybral som si výstup zo spomínanej malebnej dedinky Veľký Klíž. V blízkom okolí sa nachádzajú krásne prírodné a historické zaujímavosti. Toto miesto bolo osídlené už v praveku, pretože sa tu nachádzalo halštatské hradisko. V 11. storočí tu začal vyrastať kamenný hrad, pričom v čase pred hromadnou výstavbou kamenných hradov po tatarskom vpáde bol hrad na Michalovom vrchu jednou z najväčších pevností na území Slovenska. Neďaleko ruín hradu na mieste, ktoré sa nazýva Vrchhora sa nachádzajú aj ruiny renezančného kostola a dobre zachovalá baroková kaplnka. Okolo 1500 účastníkov prišlo na toto vydarené stretnutie. Aj keď v ranných hodinách počasie účastníkom neprialo a mnohí aj premokli, o pár hodín sa počasie zmenilo a účastníci stretnutia sa mohli dokonca opalovať pri jarnom slniečku. Teda na pravé poludnie privítali turistov už len hrejivé slová organizátorov a horúce slnečné lúče. Nasledoval bohatý kultúrny program s perfektným občerstvením. Všetko bolo dokonale zorganizované, "klobúk

Jozef Vodička nikdy nebol ako Jozef Mak – človek milión. Vždy bol iný, iný ako iní. Zatiaľ čo sa ostatní flákali alebo žúrovali on makal. Pracoval na sebe. Už počas štúdia mal rozrobených aspoň päť aktivít. Musel však vycestovať do zahraničia, na výmenné študentské pobyty, do Fínska a Singapuru, aby si uvedomil vec, ktorá ovplyvnila celý jeho nasledujúci život. Tieto krajiny sú čisté, úplne čisté. Nikde ani smietka. Sú si s Českom a Slovenskom, nielen v počte obyvateľov, tak podobné, ale zároveň úplne rozdielne. Problém nelegálnych skládok nespočíva vo veľkosti štátu, ale v mentalite a možnostiach jeho obyvateľov.

zvládnate v priebehu minúty. Telefón medzitým na pozadí presne určí vašu GPS polohu. Následne sú všetky tieto údaje odoslané na internet, do mapy skládok (www.trashout.me/trashmap).

Čo ďalej?

Vďaka aplikácii ľudia nahlasujú nelegálne skládky oveľa rýchlejšie. Znižujú sa náklady na odstránenie nelegálnych skládok (nielen časové, ale aj finančné). Vďaka mape skládok a sociálnym sieťam sa zjednodušila komunikácia pri odstraňovaní nelegálnych skládok.

Slováci zbavujú svet nelegálnych skládok

Napadlo mu, že keby ľudia mali možnosť nahlasovať nelegálne skládky jednoduchým a rýchlym spôsobom, určite by to robili. A tak vznikol TrashOut.

Čo to je TrashOut?

TrashOut je najkrajší a hlavne najjednoduchší spôsob ako lokalizovať a nahlasovať nelegálne skládky kdekoľvek na svete. Je to aplikácia, ktorá hovorí jazykom všetkých najbežnejšie používaných smartfónov (iPhone, Android, Windows Phone). Stiahnutím aplikácie z internetu, samozrejme zadarmo, spravíte prvý a zároveň „najťažší“ krok. Po inštalácii povolíte GPS určovať vašu polohu. Teraz máte v rukách mocnú zbraň. Nástroj, vďaka ktorému môžete o nelegálnej skládke, ktorú nájdete kdekoľvek (v lese, pri rieke, v meste), informovať kohokoľvek v priebehu sekúnd.

Ako na to?

Práve ste narazili na kopy odpadu, na mieste kde rozhodne nemá byť. Zapnete aplikáciu, odfotíte nelegálnu skládku. Prostredníctvom veľmi intuitívnych ikon určíte veľkosť (do sáčku, stačí fúrik, potrebujeme kamión) a typ odpadu na skládku. Všetko

Má to zmysel?

Rozhodne áno. Aplikáciu si od jej spustenia (Marec 2012) stiahlo viac ako 25 000 používateľov celosvetovo. Nahlásili približne 2600 nelegálnych skládok. Z nich je 10% vyčistených a toto číslo neustále rastie. Globálnosť projektu dokazuje zapojenie 20 krajín sveta a jazykové mutácie v angličtine, španielčine, francúzštine, nemčine, poľštine, ruštine a samozrejme češtine a slovenčine.

Podme na to

Ako pomôcť sebe ale aj celému svetu? Ak vám nie je ľahostajná vaša budúcnosť a budúcnosť vašich detí tak neváhajte a stiahnite si aplikáciu. Bude super, ak nájdete nelegálne skládky vo vašej blízkosti a nahlásite ich. Prípadne aktualizujete ich stav. Ešte stále sú tam? Alebo ich už niekto upratal? Čím viac ľudí nahlasujúcich nelegálne skládky, tým lepšie. Super je, ak sa o svoju skúsenosť s appkou podelíte a poviete o nej čo najväčšiemu počtu ľudí. Ideálne prostredníctvom sociálnych sietí, novín, alebo televízie.

So srdečným pozdravom tvorcovia aplikácie www.trashout.me

Niekoľko otázok Jozefovi Vodičkovi

Kedy vo Vás skrsla myšlienka tohoto projektu?

Keď som sa vrátil zo Singapuru do Fínska a uvedomil si, že 5 miliónov ľudí dokáže žiť v čistom prostredí aj na veľkom priestranstve aj na malom ostrove.

Kolko času ubehlo od zrodu myšlienky po prvú verziu?

2009 ma to napadlo a 6 mesiacov som si písal nápady. Prototyp som postupne robil počas roka 2010. Po završení štúdia, som dal dokopy tím v roku 2011 a úplne funkčná verzia bola vonku v marci 2012.

Aká je vaša motivácia, vás, tvorcov systému?

Máme inteligentné hlavy, takže je našou povinnosťou sa tak správať. Úspechom projektu bude nielen čistá planéta, ale aj obrovské množstvo poznatkov, ktoré získame. TrashOut sa dotýka politikov, organizácií, aj súkromného sektora. A je ešte aj globálny, multikulturne zameraný.

Z niečoho treba aj žiť. Je táto aplikácia iba vaše hobby?

Už sme sa naučili, že musíme myslieť aj na príjmy, aby sme všetkým ukázali, že tu budeme aj o 10 rokov.

Začali sme spolupracovať s odpadovými firmami. Na to, aby človek dostal projekt na nohy, potrebuje mu aj veriť a dať mu kus svojho života. Je to ako s deťmi. Mňa TrashOut veľmi baví a venujem mu niekedy aj 15 hodín denne. Rovnako aj moji kolegovia. Robím to, čo ma baví a snažím sa k tomu viesť aj mojich kolegov.

Rozmýšľate o tom, ako váš systém môžu použiť iní pri tvorbe vlastných webových-mobilových aplikácií?

Všetkým tvorcov webových stránok umožňujeme vložiť si widget na svoju stránku, kde poukážu na problém čiernych skládok vo svojom okolí.

Ako si vyberáte "Country Managers" a aká je ich úloha?

Poznajú danú kultúru, a preto vedia, ako komunikovať s médiami, organizáciami a potencionálnymi užívateľmi. Proces je jednoduchý. Ukáž, čo vieš, dokáž, že sa ti darí a si v TrashOut. Dávame ľuďom praktické úlohy, ktoré ukážu ich silné stránky. Tiež zistia, či ich tá práca vo voľnom čase a neskôr na plný úväzok baví.

Slovo na záver?

Nepriateľa treba najprv spoznať, aby sme nad nim mohli zvíťaziť. Aj preto, chceme lokalizovať všetky nelegálne skládky na svete, poukázať na problém a pochopiť, ako voči nemu efektívne bojovať.

S Jozefom Vodičkom sa „nadiaľku“ zhováral Jozó Starosta

Pavel vystavoval v Prahe i v mnohých galériách v Britskej Kolumbii. Mal sólo výstavy vo Williams Lake, 100 Mile House, Hope, v Coquitlame a v Kelowne. V roku 2008 bol návrh Pavla Bártu vybraný ako dizajn pre Okanagan Art Council Award. K jeho posledným prácam patria dve exteriérové inštalácie. Jednou je 16 sôch vo vstupnej hale General Hospital v Kelowne a druhou je súsošie pri vstupe do mesta Clinton. Jeho diela je možné vidieť v mestách Severný Vancouver, Kelowna, 108 Mile Ranch, 100 Mile House, Banf, Sun Peaks.

Nie je možné prejsť okolo Pavlovho domu a nevidieť, že v ňom býva umelec. Netradičný kovový plot niečo našepkáva a vrcholky sôch vyčnievajúce nad ním, sú už jasným znamením. Rovnako je to u nich doma. Obrazy a sochy sú všade. Nenásilne zasadené do vkusného a útulného interiéru, zvädzajú oči. Neustále som si musela pripomínať, že som neprišla na výstavu, ale porozprávať sa. Počúvať umelca hovoriť o svojej tvorbe je vždy zážitok. Pavel hovoril o svojich umeleckých začiatkoch, o sochách, kameni a bronze. Mal pri tom privreté oči a z jeho slov išlo také oduševnenie, až som mala pocit, že by miesto mikrofónu mal radšej pred sebou kus hliny, z ktorej by v tom stave umeleckej beztláže vytvoril nádhernú sochu. Snáď som si už odvykla, aby sa niekto vyjadroval s takým nadšením o práci, ktorá ho živí. Začala som mu fandíť a trolinku závidieť. Priamosť a ľahkosť s akou odpovedal na moje otázky sa odzrkadľuje aj v jeho diele. Jeho sochy majú elegantne línie a jednoduché tvary. Každá, nech je to ako veľký masív hmoty, pôsobí ľahko a dynamicky. Človek má chuť sa ich dotknúť a zároveň čaká, že sa už-úž pohnú. Som rada, že som mohla nahliadnuť do tajomného sveta kameňa a bronzu Pavla Bártu.

Kedy začala a ako sa klukatila tvoja cesta k umeniu?

S umením jsem se setkal už jako malý kluk, protože můj tatínek občas vzal do ruky štětec a maloval. Když jsme byli děti, maminka nás zapsala s bratrem do lidové školy umění. Pamatuji si velice dobře vůni olejových barev, dřeva a hlíny... a tam to pro mě začalo. Fascinoval mě tří-dimenzionální prostor. Doma jsem si dělal různé modely letadel a lodí. Nebylo to zrovna umění, ale byl to začátek mého hledání.

Původně jsem chtěl být dřevomodelářem. Vyučil jsem se důlním elektrikářem, pak jsem pokračoval na průmyslovce a nakonec jsem vystudoval Vysokou školu báňskou v Ostravě. Během mého studia jsem spolupracoval s vydavatelstvím křesťanské literatury, které v té době nebylo zrovna moc legální. Rok po mém ukončení vysoké školy došlo k revoluci a já jsem mohl z uhelného dolu odejít a už legálně se stát zaměstnancem onoho vydavatelství v Praze. Pracoval jsem jako grafik, což se přiblížilo mé touze tvořit.

SVET Z KAMEŇA A BRONZU

Rozprávanie so sochárom Pavlom Bártom

Pavel Bárta sa narodil v Znojme v Juhomoravskom kraji. Od detstva ho priťahovalo umenie a snaha ovládnuť trojrozmerný priestor. V čase, keď pracoval ako grafický dizajnér v Prahe sa začal jeho útek od počítačovej grafiky k ručne vytváranému umeniu. Začal pracovať s drevom, hlinou, papierom a kovom. Prvotinami boli miniatúrne sošky. Každá z jeho miniatúr je unikát a originál. Od roku 1997 Pavel Bárta pôsobí v Kanade. Tu začal robiť sochy z bronzu, kameňa, neskôr zo sklolaminátu, z ktorého vytvára nadrozmerné exteriérové sochy.

V Praze jsem měl i první výstavu mých miniaturních soch.

Kto tá v umení najviac ovplyvnil a inšpiroval?

Můžu ti říct, kdo mě ovlivnil nejvíce tady v Kanadě. Byli to manželé, kteří pochází původně z Holandska. Oba dlouhou dobu pracovali jako učitelé v Northwest Territories. Když jsem se s nimi seznámil, žili už v Cariboo. Jednou mě pozvali k nim domů, abych se podíval na jejich kolekci kamených soch, které získali během svého pobytu na severu Kanady. Tam jsem poprvé držel v ruce sochy z masťku vyřezané místními indiány. Hodně mě to inspirovalo a rozhodl jsem se taky s kamenem něco zkusit. Začal jsem vyřezávat ze dřeva, brousit a mlátit do kamene. To mě posunulo do bodu dělat tady v Kanadě umění naplno.

Tvoje sochy sú z rôzneho materiálu. Pracovať s ním si sa naučil sám?

Učil jsem se sám a od lidí, které jsem potkával. Práci s laminátem jsem se naučil už jako kluk, když jsem stavěl surfová prkna

a plachetnici. S kamenem jsem to začal zkoušet sám, když jsme bydleli v Cariboo. Později, když jsme se přestěhovali do Okanaganu, měl jsem možnost strávit nějaký čas v tamější umělecké slévárně a přiučil se procesu odlévání bronzů metodou ztraceného vosku.

Podľa čoho sa rozhodneš z čoho to ktoré dielo vytvoríš?

Někdy jsem ovlivněn zakázkou. Někdo má rád kámen, někdo bronz, jiný hlínu, ze které dělám miniaturní sochy. Když mám volné ruce, stává se, že je těžké se rozhodnout. Záleží, čeho chci dosáhnout. U kamene jsem trochu limitovaný, že nemůžu jít do tak ostrých hran a detailů jako například u bronzů. Kámen mám ale moc rád. Je mnohem příjemnější na dotek a také je to vždy originál. Má tvar schovaný v sobě a je třeba ho jenom najít. Často se stane, že mám kámen ve studiu několik měsíců, než v něm uvidím onen skrytý tvar. Kámen jako by vás sám vedl. U modelování je tomu naopak. Musíte vědět, co tvoříte, protože hmota se nanáší, ne odebírá jako u kamene. Jsou

to jiné, opačné postupy a každý má v sobě určitou výzvu. Sochy väčšieho rozměru zase vyžadujú více přípravy ve fromě rozkreslování a technického řešení konstrukce. Prioritu ale nemám.

Kam chodíš na kameň a kde sa dá zohnať bronz?

Zkoušel jsem najít kámen sám, ale není to tak jednoduché objevit místa s kamenem, který je kvalitní a ze kterého sa dá dobře vyřezávat. Takže mám své dodavatele - jednoho v Surrey a druhého ve Vancouveru. Nerad kupuji uřezaný blok kamene, vždy vybírám odlomené neurčité kusy. Co se bronzu týká, většinu procesu si dělám sám. Do slévárny přinesu voskový pozitiv a odnesu si hrubý odlitek, který pak opracuji a napatinuji.

Okrem toho, že robíš od exteriérových sôch po miniatúry, aj maľuješ. Čo z toho robíš najradšej?

Malování mám jenom pro relaxaci. Člověk někdy potřebuje ze sebe něco dostat, a to je, proč maluji. Často je mé malování

reakcí na událost, která na mě silně zapůsobila, jako například horníci uvěznění v dole v Chile. Nepovažuji se za malíře. Lidem se moje malování líbí a to jsem rád. Je pro mě přínosem, když někomu udělám radost. Sochy ale zůstávají mojí doménou. V poslední době se hlavně věnuji laminátovým sochám větších rozměrů.

Veľa tvojich prác je inšpirovaných športom, alebo kanadskou prírodou. Si ty sám športovcom a aký máš vzťah k prírode?

Sport mám rád. Vyrůstal jsem na severní Moravě a maminka nás často brávala pryč z té začmouzené Ostravy do hor, do Beskyd. Nejraději jsem měl v zimě lyžování. Tady v Kanadě jsme bydleli nějakou dobu u jezera v Cariboo. Na tu polodivčinu se nedá zapomenout. Ráno nás budilo volání potáplice a taky med-

věd se někdy u nás na zahradě zastavil. Snažím se, aby moje sochy byly jakoby v pohybu, a sport i příroda mi k tomu dávají prostor.

Z Čiech si odišiel s celou rodinou pred 16 rokmi. Prečo si si vybral práve Kanadu?

Už jako klukovi, když jsme v hokeji zápasili s Kanadou, zdála se mi to taková ta vyvolená země. Po revoluci se sestra mé manželky provdala za Čecho-Kanaďana, a tak jsme dostali pozvání se do Kanady podívat. Pozvání jsme přijali a strávili svou letní dovolenou v Britské Kolumbii. Když jsme se vrátili do Prahy, stále nás něco táhlo zpátky. Možná to byl ten nekonečný prostor, možná ta svoboda a volnost. A tak jsme zažádali o povolení k trvalému pobytu. Ani jsme neočekávali, že bychom ho mohli dostat. O to víc jsme byli překvapeni, když jsme ho za rok obdrželi. Tak jsme se vystěhovali. Už přesně nevím čím to byla vina, asi to byla chuť po dobrodružství, ale možná to byla naše touha vzlétnout. A už jsme tu zůstali.

Aký je život umelca vo Vancouveri?

To se nedá tak obecně říct. Asi pro každého umělce to bude jiné. Navíc, vytvářet umění je jedna věc. Prodat ho je věc druhá. Je to hodně spojené s marketingem. A já jsem spíš ten umělec, co vytváří. Na prodávání už tolik nadání nemám. Umění mi dává smysl života.

Neodpustila som si dať všetečnú otázku sympatickej Pavlovej manželke Renate. Aký je život s umelcom?

Dobrá. Já bych si nikdy nemohla dovolit mít tolik originálů doma, jako mám teď.

Pavle, na čom momentálne pracuješ?

Když jsme přišli do Kanady, udělal jsem malou sochu panáčka, který před sebou tlačí obrovskou kouli. On přes tu kouli ani nevidí, netuší, že už je téměř na vrcholu kopce. Jmenuje se to "Nevzdávej se". Chci tím vyjádřit myšlenku, že i když se zrovna nedaří, člověk by se neměl vzdát. Já sám jsem si to říkal mnohokrát. Už jsem udělal pár bronzových soch s touto tematikou, a teď bych chtěl udělat velkou exteriérovou sochu. Jenom ta koule samotná bude mít v průměru 2 metry. Celkově by měla socha být vysoká asi 3 metry. Rád bych, aby myšlenka, kterou socha vyjadřuje, přinesla lidem radost a povzbuzení.

Práce sochára Pavla Bártu sme si mohli pozrieť v Seymour Art Gallery, v Deep Cove, od 4. júna do 1. júla 2013. Oficiálne otvorenie spojené s recepciou a rozpráváním autora bolo 9. júna v nedeľu, od 14. - 17. hodiny. Bližšie informácie o výstave nájdete tu: <http://www.seymourartgallery.com>

Rozhovor pripravila Svetlana Bárdošová

SLOVO
Z BRITSKEJ KOLUMBIE

www.sk-bc.ca/citajteslovo

Zrnko múdrosti

Nie je to voľný čas, ktorý je hranicou práce, ale je to práca, ktorá je hranicou voľného času. Ten sa má naplniť umením, vedou, a predovšetkým filozofiou.

Aristoteles

2013

Marec

31. marca

Easter Experience

Členovia farského spoločenstva sv. Cyrila a Metoda v New Westminster sa na tohoročné Veľkonočné sviatky pripravovali aj tým, že počas pôstneho obdobia si raz do týždňa premietali 6-dielny spirituálny historický seriál „Easter Experience“. Pre tých, ktorí nepoznajú tento seriál od Kyle Idleman, odprúčame <http://www.easterexperience.com/about.php>

Máj

14. máj

ViaMia Show

V máji tohoto roku Shaw TV obnovila ďalšiu, už tretiu sezónu programu s názvom ViaMia. Polhodinová show, ktorej stredobodom je jej hosť, je výlučne upriamená na jeho postavenie v smere, ktorý reprezentuje. Či sa hosť rozhodne propagovať svoje zamestnanie alebo vašeň, pre ktorú žije, je vždy dohodou medzi ním a moderatorkou (Mia Zimmerman).

Show ViaMia priniesla do povedomia divákov známeho súkromného detektíva, ktorý založil jednu z prvých vancouverkých súkromných vyšetrovacích kancelárií OZZIE KABAN, meteorológa známeho i z obrazoviek, DAVID JONES, medzinárodne uznávaného hypnotizéra a Crissom Angelom ohodnoteného ako najlepšieho čítača myšlienok, GERARD, THE HYPNOTIST, tak i neznáme osobnosti, ktoré sa rovnako výborne pohybovali v pozícii hosťa TV show a bližšie vykreslili a priblížili divákovi dôležitosť svojho zamerania.

Programy ViaMia je možno vidieť na kanáli 4, Shaw TV týždenne (sobota – 15.00, nedela – 10.30, utorok – 6.30 and streda – 3.00). Pre tých, ktorí nevlastnia Shaw cabel, každá show je na YouTube a na www.viamia.net.

Mia Zimmerman pracuje súčasne aj na svojich obnovených rozhlasových programoch vysielaných týždenne, kde využíva najmä svoje skúsenosti v oblasti psychologie. Viac informácií môžete nájsť na www.viamia.net.

Apríl

30. apríl

Vernisáž

Pod názvom „Symbiôza“ sa 30. apríla 2013 v Prezidentskom paláci v Bratislave na vernisáži výstavy predstavili Frank Jalšovský so svojimi grafikami a Pavol Maria Schultz so svojimi plastikami. Dielo autorov uvedol PhDr. Bohumír Bachratý, CSc. Hudobnými hosťami boli členovia komorné dychové trio Laura Lovišková (flauta), Martina Lišková (klarinet), Richard Košícký (fagot).

Ivan Gašparovič, prezident Slovenskej republiky, bol jedným z prvých čestných hostí vernisáže, ktorému obaja umelci predstavili svoje diela.

Frank Jalšovský žil dlhé roky vo Vancouveru a v okolí a mnohí naši krajanovia sa určite budú tešiť z „Frankových“ úspechov doma na Slovensku. Viaceré domácnosti v Britskej Kolumbii sa môžu popýšiť originalmi grafik od majstra Franka Jalšovského. Náš dopisovateľ Paul Stacho-Riachuelo de Piedra z Niagary sa akoby „náhodou“ vyskytol v Bratislave na vernisáži a poslal nám z niekoľko zaujímavých fotografií. Srdečná vďaka Paul. (js)

25. - 26. máj

Eurofest

V dňoch 25. a 26. mája 2013 sa konal 16. ročník Európskeho festivalu v Bunnaby - Eurofest 2013. Podobne ako v minulom roku, hlavnou organizátorkou a „dirigentkou“ festivalu bola naša krajanka Marika Kovalčíková, ktorá sa tento rok úspešne „popasovala“ s organizáciou 2-dňového festivalu.

Slovenskú republiku úspešne zastupoval folklórny súbor Slávik. Fotografia, ktorú nám poslala pani Mária Demčáková, ukazuje, že nielen diváci, ale samotní tanečníci boli spokojní s úrovňou vystúpenia.

Stánky Slovenskej republiky a Českej republiky pripravili členovia Českého a Slovenského združenia vo Vancouveri. Spevácky sbor Great Moravia vystupoval tento rok pod hlavičkou Českej republiky. Rodina Luboša Demčáka pripravila pre návštevníkov Eurofestu typické slovenské domáce opekané klobásky. Vďaka všetkým, ktorí reprezentovali našu krajinu na Eurofeste 2013. (js)

Máj

25. máj

Ocenenie Veľvyslanec dobrej vôle pre prof. Stolárika

BRATISLAVA 25. mája (SITA) - Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák ocenil Slovákov, ktorí šíria dobré meno svojej vlasti vo svete. Ocenenia Vyslanec dobrej vôle (Goodwill Envoy) udelil v sídle rezortu diplomacie v Bratislave trom osobnostiam. Ocenenie, ktoré je určené úspešným Slovenkám a Slovákom, ktorí pôsobia v zahraničí a svojou prácou vynikajúcim spôsobom šíria dobré meno Slovenska, tento rok získali: doktorka Monika Gullerová, výskumníčka v odbore molekulárnej biológie na prestížnej univerzite v britskom Oxforde; profesor Marián Mark Stolárik, dlhoročný vedúci Katedry slovenskej histórie a kultúry na Ottawskej univerzite v Kanade a Matej Krén, významný slovenský výtvarník dlhodobo pôsobiaci v Prahe. Agentúru SITA o tom informoval tlačový odbor ministerstva. „Cena Vyslanec dobrej vôle má slúžiť ako naše uznanie za vašu prácu, poďakovanie za to, čo ste dosiahli a za to, čo robíte pre Slovenskú republiku,“ povedal na oceňovaní minister Lajčák.

Ziava: Marián Mark Stolárik, minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák, Monika Gullerová a Matej Krén po udelení ocenení Vyslanec dobrej vôle. Foto: SITA/MZVaEZ

2. jún

Prešov drží rekord v pôrodoch aj v sobášoch

Podľa SITA sa z hľadiska regionálneho porovnania v roku 2012 narodilo najviac detí v Prešovskom kraji, a to 9 501. Najmenej ich bolo v Trenčianskom kraji, 5 145. Najviac ľudí sa zosobášilo takisto v Prešovskom kraji, najmenej v Trnavskom kraji. V Prešovskom kraji to bolo 4 556 sobášov, v Trnavskom 2 485. Najviac rozvodov, 1 594, bolo v Bratislavskom kraji. Naopak, najmenej, 1 171, v Trenčianskom kraji. Ženy podstúpili najviac potratov v Košickom kraji, 2 578. Najmenej ich bolo vlni v Trenčianskom kraji. V Nitrianskom kraji zomrelo v roku 2012 najviac ľudí, bolo ich 7 687. Najmenej zomretých zaznamenal Trnavský kraj. Viac info na www.sk-bc.ca/stat2013

21. jún

Lenka Filipová v BC

21. júna 2013 vystúpila v Burnaby Lenka Filipová. Koncert zorganizovala Marika Kovalčíková (Marika Productions). Aký bol koncert?

Tu je jeden hlas za všetkých (prevzaté z Youtube) :

Ďakujeme Lenka a Lenny. Moja žienka Evka bola na vašom koncerte a spolu s jej kamarátkami boli všetky nadšené vašim umením a pokojom. Zo mňa sa stal Váš fanúšik. Petr Nový.

Jún

2. jún

Slávik pod Oravským zámkom

V nedeľu, 2. júna, po sv. omši vo farskej hale si mohli farníci kostola sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri pozrieť tance a vypočuť piesne slovenského folklórneho súboru Slávik. Členovia súboru sa takýmto spôsobom chceli odvdáčiť farnosti za to, že môžu používať farskú halu pre nácvik svojich vystúpení. Všetci prítomní, medzi ktorými nechýbali mnohí návštevníci zo Slovenska, si s úľubou zaspomínali na staré zvyky pri tradičnej slovenskej svadbe.

Ako nám povedala vedúca súboru, pani Renata Francistyova, uplynulá sezóna bola veľmi bohatá. Súbor vystupoval a úspešne reprezentoval Slovensko na Srbskom festivale, na Európskom festivale, 64. kongrese CSSK, na 39. North Shore Folkfestivale, na Stanley Park Multicultural festivale „Walk with the dragon“ a pripravuje sa ešte zakončiť sezónu na „International Festival“ v Langley. Záujemcov o podrobnosti z činnosti súboru odporúčame na adresu www.facebook.com/slavikslovakia, kde môžu nájsť množstvo fotografií z činnosti súboru (js)

7.-9. jún

Miloš Zach a Jan Drábek, noví držiteľia Masarykovej Ceny za rok 2012

Začiatkom júna sa vo Vancouveri, v areáli University of British Columbia, konal 64. Kongres Českého a Slovenského Združenia. Pri tejto príležitosti bola udelená Masarykova cena, ako najvyššia pocta udeľovaná Ústredím ČSSK, Kanadčanom českého alebo slovenského pôvodu, ktorí sa významným spôsobom zaslúžili o slobodu v Československu, alebo obohatili život Čechov a Slovákov v Kanade. Tento rok bola táto cena udelená Milošovi Zachovi a Janovi Drábkovi na slávnostnom večeri 8. júna, o 18:30 na UBC.

Miloš Zach je absolventom Českého Vysokého Učení Technického v Prahe. Do Kanady prišiel v roku 1968. Od tohoto roku začal pracovať na University of British Columbia ako fyzik na projekte TRIUMF. Toto kanadské národné laboratórium prevádzkuje najväčší cyklotrón na svete. Miloš Zach pracoval pre tento projekt až do svojho 65. roku života, kedy odišiel na dôchodok.

Od svojho príchodu do Kanady venoval tiež viac ako 40 rokov dobrovoľníckej činnosti pre České a Slovenské Združenie. Pätnásť rokov bol jeho predsedom. Miloš Zach bol aktívnym členom redakčnej rady časopisu Zpravodaj a zorganizoval Kongresy Českého a Slovenského Združenia vo Vancouveri a na Whistleri.

Jan Drábek je česko-kanadský spisovateľ. Narodil sa v Prahe v roku 1935. Vyštudoval anglickú literatúru vo Washingtone v USA. Bol tiež redaktorom rádia Slobodná Európa v Mníchove, učiteľom na strednej škole. Do Vancouveru nasledoval svoju kanadskú manželku a žije tu od roku 1965. Po roku 1989 sa vrátil aj s manželkou do Československa.

Vstúpil do diplomatických služieb a stal sa veľvyslancom Českej Republiky v Keni, potom bol riaditeľom diplomatického

Jún

24. júna

Slovotta: Našli smrť pod Nanga Parbatom

Medzinárodná horolezecká výprava sa v odľahlej severnej časti Pakistanu dostala pod paľbu islamských teroristov.

Jan Juraj (George) Frajkor nám prostredníctvom svojich elektronických novín "Slovotta" poslal nasledovný príspevok:

Pakistan and Slovakia are far away, but even here in Ottawa some people knew the victims of that tragic Taliban massacre of a climbing party. Here is some reaction from Jana Pašková: „Neviem či vieš, že medzi mŕtvymi sú aj dvaja Slováci, horolezci a záchranári Peter Šperka a Anton Dobeš...“ Na oboch si s láskou spomínam a na Petra aj z osobných stretnutí z mojich čias v horolezeckom klube James, či na potulkách po horách a skalách najmä vo Vysokých Tatrách, ale aj v Malých Karpatoch či iných lokalitách po Slovensku.

Ako každá podobná, aj toto je hrozná udalosť, no mne to príde ešte viac zverské, keď niekto zabije takýchto ľudí, často označovaných (a správne) ako čistých športovcov, keďže horolezci musia prekonať samých seba a nie raz je to aj skúška charakteru, keď sa človek-horolezec musí rozhodnúť, či dokončiť summit alebo... pomôcť kamarátovi - a navyše správne zhodnotiť reálnosť tohoto rozhodnutia, často v kritických podmienkach, a pritom dokázať aj položiť na váhy svoje osobné túžby s najvyššími ľudskými hodnotami. V tejto tragédii je najnepochopiteľnejšie to, že zahynuli v horách - ale nie „pre“ hory a ich nástrahy, ale pre zvrátené a neľudské pohnútky teroristov, ktorí si vybrali jeden z najnevinnejších cieľov pre svoj zverský útok!

Vybrali si horolezcov, ktorí často dosahujú vrcholy po mnohých rokoch príprav, odriekania (osobného aj finančného), aj útrap; vždy ochotných obetovať všetko - hľadajúc čistotu a výzvy pre dobro seba, ale aj ľudstva...aj za cenu vlastného života - položeného ale na oltár HORY... Ak by si mohol a budeš taký dobrý, rozpošleš krátku správu cez svoje novinárske cestičky?... Nech upozorníme na túto tragickú udalosť a tiež vzdáme našim horolezcom, Petrovi Šperkovi a Antonovi Dobešovi aspoň takouto formou našu malú spomienkovú pietu.” - Jana Pašková

George Frajkor je profesor novinárstva na Carletonskej Univerzite v Ottave a vydáva a rozposiela elektronické novinky "Slovotta". Týkajú sa hlavne života Slovákov v Ottave a na okolí. Ak máte záujem byť na jeho distribučnom zozname, pošlite mu email na george.frajkor@carleton.ca

(js)

22. júl

Blatnohrad

Mnoho Slovákov a najmä tí, ktorí cestujú cez maďarský Balaton ďalej do Chorvátska ani netušia, že prechádzajú oblasťou, v ktorej kedysi vládlo nitrianske knieža Pribina a jeho syn Koceľ. Asi 2 km od mesta Nagykanizsa je križovatka, na ktorej sa dá odbočiť smerom do kúpeľného mesta Zalakaros. Približne po pätnástich kilometroch, keď prejdete obce Garabonc, Nagyrada a Zalasabar, si všimnete hneď orientačnú tabuľu v maďarskom a anglickom jazyku. Bude vás navigovať na pamätník - súsošie sv. Cyrila a Metoda k obci Zalavár.

Júl

protokolu a napokon veľvyslancom v Albánsku. Dlhé roky dobrovoľnícky pracoval pre České a Slovenské Združenie vo Vancouveri a bol tiež jeho vice prezidentom. V roku 2007 bol zvolený za prezidenta Federácie Spisovateľov Britskej Kolumbie.

Napísala Svetlana Bárdošová, skrátil Jožo Starosta

5. júl

Únia Slovákov v zahraničí

5. júla 2013 v Café Pulitzer (Dom novinárov) na Župnom námestí 7 v Bratislave sa konalo I. Valné zhromaždenie (zakladajúca stretnutie) Únie Slovákov v zahraničí (ÚSZ). ÚSZ je nezávislá organizácia Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorá nie je prepojená ani organizačne, ani finančne na štátne orgány a inštitúcie Slovenskej republiky. ÚSZ sa uchádza o spoluprácu so všetkými Slovákami žijúcimi v zahraničí, ktorí sú ochotní spojiť svoje sily v prospech Slovenskej republiky a šíriť pozitívne meno Slovenska a Slovákov vo svete. V predsedníctve ÚSZ sú:

Dušan Klimo, predseda, Nemecko, Dušan Tóth, podpredseda, Kanada, Aristid Zelenay, hospodár, Švajčiarsko, Pavol Podolay, Nemecko. Viac o ÚSZ si môžete prečítať na www.usvz.de

(js)

7. júl

Hodový piknik

7. júla 2013 sa v Hume park v New Westminster uskutočnil tradičný "hodový" piknik farnosti sv. Cyrila a Metoda, ktorá združuje Slovákov Vancouverského okolia už 53 rokov. Tento rok bol piknik slávnostnejší, pretože sme si pripomenuli 1150. výročie príchodu Slováckých vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Na "hodovom" guláš si pochutili nielen farníci, ale tiež viacerí navštevníci zo Slovenska.

(js)

Slovenská samospráva Budapešti, Veľvyslanectvo SR v Budapešti, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Matica slovenská 22. júna 2013 usporiadali slávnostné odhalenie pamätníka sv. Cyrila a Metoda, diela akademickej sochárky Ludmily Cvengrošovej v Parku sv. Cyrila a Metoda v Blatnohrade (Zalavári).

Blatnohrad je slovenský názov tohoto niekdajšieho sídla kniežata Pribinu. Slováci vzdali poctu svojim vierozvestom dielom akademickej sochárky Ludmily Cvengrošovej – bronzovou replikou súsošia solúnskych bratov, ktorého originál sa nachádza pred vstupnou bránou Nitrianskeho hradu.

(js)

August

4. august

Bishop Mons. Jozef Halko and Relic of St. Cyril

Sts. Cyril and Methodius parish in New Westminster had recently have an extraordinary visitor from Slovakia. The auxiliary bishop of the Roman Catholic Archdiocese of Bratislava, Mons. Jozef Halko, doc., ThDr., PhD., paid the parish a visit from July 31st until August 8th, 2013. He is a church historian as well as a pastoral bishop for Slovaks living abroad.

Mons. Jozef Halko were the relics of St. Cyril that were exposed for public veneration at the church on Tuesday, August 6, from 9am until 7pm.

The bishop celebrated the main pontifical mass on Sunday, August 4 at 11:00am followed by a parish picnic.

30. august

Koncert Vladimíra Mišíka a Pavla Skalu

Vážení priaznivci dobrej muziky, s radosťou dávam na vedomie, že už zanedlho, 30. augusta 2013, budeme môcť znovu naživo vidieť „up close and personal“ legendy českej hudby - dvoch absolútne fantastických muzikantov, ktorých si dobre pamätáme z českých supergrup „ETC“ a „Marsyas“, Vladimíra Mišíka a Pavla Skalu. Vstupenky si môžete objednať v júli u Romany (604-737-6929) alebo v auguste u Svetlany (604-929-5538).

Neviem ako Vy, ale ja sa už neviem dočkať (dúfam, že sa tam všetci stretneme). Srdečná vďaka za toto skvelé podujatie patrí novovzniknutej skupine organizátorov „Art Without Borders“.

Rasťo

Čitatelia nám píšu

Dobrý deň pán Jozef, ďakujem vám za pridanie si ma medzi priateľov. Nedávno som na internete objavila váš slovenský časopis a v ňom bol rozhovor s mojím bývalým spolužiakom zo strednej školy Rastom Kráľom. Takže vďaka časopisu Slovo z Britskej Kolumbie som sa o ňom aspoň čosi dozvedela ...ďalej ste rodákom z Bánoviec nad Bebravou a odtiaľ je aj môj priateľ, takže Bánovce sú mi dôverne známe. A v neposlednom rade ste Slováč, i keď už pravdepodobne žijete dlhé roky v zahraničí, zaujímame sa o dianie na Slovensku a šírite naše zvyky, reč, kultúru medzi rodákmi a aj medzi ľuďmi, ktorí o Slovensku predtým ani nepočuli. Ďakujem vám za to! Želám veľa zdravia a úspechov! Jana N.

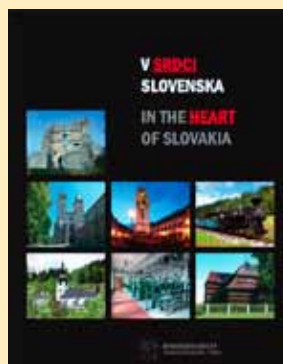
Pozdrav z Roháčov

Po tieto horúce dni som si na vás spomenul pri prechode z Rákoňa cez Volovec, Ostrý Roháč a Plačlivé do Smutného sedla. Srdečné pozdravy zasiela František Kele.

Kniha o Slovensku

A. Hodžová a P. Mórica nám nezávisle poslali linku na zaujímavú elektronickú knihu „V srdci Slovenska“. Doporučujeme pozrieť si ju na <http://www.genserek.com/bbsk-book/>.

Na 200 farebných stránkach si môžete prezrieť krásy „srdca“ Slovenska—Bansko-bystrického kraja.

Zaujímavé čítanie

Dobrý večer, Jozef, s veľkým záujmom som si prečítal nielen článok o našom speváckom zbore, ale aj ďalšie príspevky.

Musím uznať, že Slovo z Britskej Kolumbie je zaujímavé čítanie. Je tam snaha dotknúť sa viacerých tém, aby si tam každý našiel „to svoje“. Je to však robené citlivo a vôbec to nepôsobí lacno alebo gýčovo, čo je prípad mnohých „regionálnych“ periodík. Ešte raz ďakujem, časopis prepošleme zborákom a držím palce do ďalšej práce na zlepšovaní Slova. Pozdravujem, Paľo Š.

Peter Česnek sa pochválil na Facebook fotografiou so svojho okolia. Čistá voda, živý krabík a šťastná dcéra.

Zo skokana brankárom

Hokejové družstvo českých a slovenských levičiar skončilo v sezóne 2012-2013 na 1.mieste v svojej divízii. Jedným z brankárov družstva je Simon Kral, ktorého fotografiu nám poslal jeho, na syna hrdý, otec, Rasťo (dole).

Pred 12 rokmi Simon zvíťazil v skákaní vo vreci na „Kosba Place“ (hore), dnes je brankárom úspešného amatérskeho hokejového družstva. Gratulujeme (js)

Ahoj Jozef,
dostal som pred pár dňami Slovo..., ale bol som mimo Bratislavy, tak odpovedám až teraz.

Prečkali sme zatiaľ bez väčšej úhony veľkú vodu, druhotné neuhý z toho nedajú na seba dlho čakať. Ľudia sa vždy ťažko učia, dokonca aj na vlastných chybách to u nich nefunguje tak, ako by malo. Najviac sa zviditeľňovali politici a mediálni pózeri, lumpenproletariát musel byť atakovaný políciou, začali totiž rozkrádať mobilné hrádze proti vysokej vode. Dobrodruhovia sa snažili pútať na seba pozornosť plávaním a splavovaním divej vody. Odborníci zo SHMÚ sú prekvapení správaním sa Dunaja po nasadení mobilných hrádzi. Zdôrazňujem, odborníci. Tak si tu žijeme a čudá si užívame. Malá krajinka, s veľkými zážitkami. (T.H.)

Povodňami na Slovensku boli ovplyvnené aj verše, ktoré nám poslal Jozef Dzurjak z východu Slovenska.

Dúha sa opila ...
Už som sa zmieril s tým,
že nebo občas blázní...
Slnko sa ukryje
do mokra povodní.

Chcel som sa poučiť,
no nenadchli ma kázne...
Daromne zhladávam
už zabudnuté dni.

V diaľke Tvoj úsmev znel
nad prázdnom starých roklí.
Niektorý sa z toho smial,
do neba stúpaj dym...

Pamätám si na čas,
keď sme na lúke zmokli.
Dúha sa opila
od vône papradín...

Už som si zvykol žiť
ako ten starý platan.
Darmo sa pozerám,
že vojdeš do dverí.

Na novej košeli
najnovšie diery plátam.
Stihnem však zašit' lem
stratenej dôvery?

(jdz)

Po akých cestách kráčame?

Často v sladkej nevedomosti mladosti, si myslíme, že kráčame iba vlastnými silami, po svojich cestách, ktoré vedú k našim osobným cieľom. Sme dôležití - určujeme kadiaľ budeme kráčať...kadiaľ nie. Stačí nepatrná malá - veľká chvíľa precitnutia vo vlastnom vnútri a s úžasom zistíme po rokoch života, že kráčame po Božích cestách, vydláždenými praobyčajnými kamienkami ľudských radosť, cez vlastnú námahu od jedného človeka k druhému.

veronika

Tibor Hamza je môj priateľ z detstva a z mladosti, zo školy i z mimoškolských aktivít, ktoré sme spolu prežívali v Bánovciach. Po 50 rokoch sme sa opäť stretli, virtuálne, v „cyberspace“. Tibor je umelcom - výtvar-

Nazdar, Jozef,

vymanil som sa z područia návštevy, aby som sa mohol začať venovať povinnostiam rôznorodo príjemným. Jednou z nich je komunikácia s Tebou. Je to fascinujúce, ako sa všetko rodí a doznieva mimo nás, dokonca mimo našej vôle. Dlhé roky od poslednej výstavy (1999), som rozvažoval, či vo výstavách pokračovať, alebo nie. Ešte niečo okrem mňa muselo rozhodovať, či naozaj áno, alebo nie a napriek vnútornej zatatosti som sa predsa len rozhodol pokračovať. Nevieť kto, ale niekto zavesil na internet, záznam z mojej minuloročnej vernisáže, na ktorú si zareagoval. Niektorý ma potom upozornil, že tam, na tej stránke som a tam som aj našiel Tvoj príhovor. Sociálne siete vôbec nesledujem, v tomto prípade to bola zvláštna výnimka. No a v tom nesledovaní naďalej zasa pokračujem. Dôvod na zamyslenie je pádny a rozvažujem to dosť zaujato a dôkladne, lebo na náhody neverím. Na túto situáciu a prebiehajúci stav môžem napasovať niekoľko modelov, ktoré spomenutú vec vysvetľujú a usmerňujú, mám však pocit, že tomu treba nechať ešte nejaký čas dozrievania.

Rád chodím k vode, teraz pre dosť značnú zaneprázdnenosť oveľa menej. Na svoju škodu. Keď sme boli starší dorastenci, chodili sme sa kúpať na Bebravu a hlavný iniciátor I. Švelka a iní, vtedy vymysleli a zorganizovali akciu pre zvýšenie hladiny vody pre kúpanie a zoskoky z konštrukcie tohoto malého „vodného diela“. Povyberali

Pozdravujem Ťa, drahý Jozef Starý

Už prefčero som si spomenul, že som Ti síce napísal, že axa spojenie s našou triednou podarí, ozvem sa ti, ale ten poondiaty Kurzschluss mi vyhodil fšceky poistky a skrat bol nielen na tri fázy, ale ešte aj na nulák. Proste - Kujbyšev v keli!

Prepáč mi to môjmu synu, prevelikú jeho vinu, ozaj, vieš aký je zvláštny druh **korenia**? Ones**korenie**. Ale pôvodne som v týchto srandičkách začínal tým, že zvláštny prípad **telnej** kravy je ... no hádaj...! Samozrejme - nepochopiteľná krava! Ja som vedel, že Ty si bystré mláďa. Šak aj tú tresu ako friško si mi sehnal, já sem sa enom obzerau.

nikom. Písať o jeho tvorbe je zložitý. Oblasť jeho záujmov nebola v súlade s potrebami ideologického zamerania politického režimu, v ktorom Tibor prevažnú časť svojej tvorby realizoval. Dnes má na konte stovky prác, z ktorých nepatrnú časť predkladá verejnosti. Vo všetkých svojich prácach uplatňuje princípy fyzikálnych zákonov. Množstvo teórií, napríklad vlnová teória svetla, tvorba z ničoho, paradoxy pohybov, neperiodické roviny s posunom symetrií atď., sú inšpiráciami pre jeho obrazové stárňovanie. Keďže tomu všetkému dobre nerozumiem, odporúčam záujemcom prečítať si viac na http://www.galeria-z.sk/?cl=gal_exposure&iid=175 (js)

sme kamene z regulovaného brehu a ucpali trávovými drnami a výška hladiny stúpala na výšku priemerného dorastenca. Bola to obrovská radosť, neviem, či si sa na tom tiež zúčastňoval. Ako možno tiež, nezaobišlo sa to bez vyšetřovania a Povodie Bebravy to vnímalo ako narušenie zákona o vodných tokoch. Boli z toho opletačky a násilné anulovanie našich snáh, mať aspoň aké-také možnosti na kúpanie. Problémy okolo tejto témy kúpania boli kriklavo známe (kúpalsko v mestskom parku) a naša iniciatíva taká, aká mohla vtedy jedine byť. Toto miesto bolo v pekných slnečných a prázdninových dňoch hojne navštevované, ale už neskôr popoludní sa vyprázdňovalo. Ja som tam ostával nakoniec skoro sám, nedokázal som sa odpútať od tej vodnej mágie. Navyše ma dosť fascinovala technická konštrukcia a tiež samostatná stavba stien z kamenných, nahrubo opracovaných blokov. Vyčnievali z cementových špárovaní cca 5 cm. Stačilo to na to, aby niektorí z nás po tých kameňoch lozili v celom rozsahu. Aj v týchto rokoch sa tam občas prejdem a vidím nás všetkých, ako sme ten čas tam trávili. Či už volejbalom, hraním v karty a v činnostiach, ktoré k tomu patrili. A to všetko v dominantnom chlapčenskom obsadení. Dievčat vtedy medzi nami bolo veľmi málo. Z týchto spomienok som si napísal text na hudobnú skladbu. Oslovil na Chris Rea a jeho On the Beach. Dúfam, že Ťa to poteší a čas nášho detstva priblíži.

Pekné dni. Tibor

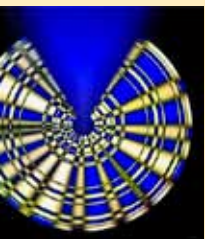
osta, z tej Ťa duše pozdravujem!

Drahý Jozef, aby som dlho neqákal, lebo hneď bude večer, VELMI PEKNE TI ĎAKUJEM za neoceniteľnú pomoc pri vyhľadani našej milej triednej pani učiteľky žijúcej v Kanade a spolu so mnou Ťa za tento úžasný počín chvália tiež spolužiaci, ako Eugen Beňo, Laco Šori Černický, Richard Koza, Jano Sarnovský a iní a ďalší, ktorí sa chystajú na SCU-KA50, čiže po 50 rokoch od maturity na Strednej priemyselnej škole spojovej techniky v BB.

Ešte raz vďaka, spojenie funguje.

Pokoj a dobro!

Dr. Jozef (Bulla)

Melódie v letných tóninách

Roky mladé plné svetlých dní,
spomínať si na ne neboli.

Nezbedná hravosť v nás, prekrýva každý špás,
únavou usínaš a rozjímáš.

Ten čas je v nás, ten čas je v nás.

Napnuté na drieku kolesá,
voňavé, farebné, prítulné.
Voda je skalená, pery sú do modra,
tých pár temp, od brehu, k brehu znie.
Už nevládzeš, tým tempom nevládzeš.

Kreslíš si na telo obrázky,
so slnkom, so stopou linajky.
Zmäknutým nechťikom, ohnutým stebielkom,
znamenáš prežitý čas smiechom.
Ten čas je náš, ten čas je náš.

Melódie v letných tóninách,
niet sa čo báť, niet v čom prehrávať.
Odreté kolená, v prachu ciest pripeká,
celý deň, skláňa sa, k našim hrám.
I v mrákavách, pri svetle nočných lúčov.

Hľadám dnes v lenivom toku riek,
ukryté radosti dávnych liet.
Niečo sa zmenilo, vedomie sčerilo,
pohľadom na detský, letný sen.
Spomienky, tie spomienky, letné spomienky.

Tibor Hamza

Dobrý deň do Kanady z Anglie želám,

mám na Vás jednu otázku, trochu osobného charakteru, a mám pocit, že Vy by ste mohli vedieť, o čom hovorím. Po takmer roku v Anglicku ma stále viac a viac trápi v akých podmienkach žijú moji rodičia na Slovensku (plat za prácu, zameškané výplaty, žiadna sebadôvera ...) . Niekedy mám pocit, že ich chcem zachrániť, nájsť im prácu tu, či ich presťahovať - ale viem, že oni o to záujem nemajú a je im 'dobro' tak ako je.

Tak mám občas stavy, že sa cítim 'previnilo', že som takto odišľa a začala úplne nový život ďaleko od nich (nie až tak ďaleko ako vy).

Mali ste takéto dilemy, pocity aj vy? Ak áno, ako ste s nimi vy nakladali? Mnohokrát ďakujem za odpoveď. S pozdravom (i).

Pocit prevínia, úteku z bojiska, opustenia "rodnej hrudy", prenasleduje pravdepodobne po mnohé roky každého citlivého človeka (nemyslím "precitlivého"), ktorý odišiel do sveta. Časom však pocity nadobudnú nostalgický odtieň a potom prerastú na hrdosť na rodičov, ktorí ho priviedli na svet a na získané vzdelanie a skúsenosti, ktoré mu umožňujú žiť so vztyčenou hlavou ďaleko od rodiska. (j)

Jozef, takáto príhoda sa mi stala pri sťahovaní, nazval som ju

Myší svet

*Našiel som si malý svetlý byt
a na jar som sa sťahoval,
tu problém sa mi vynoril,
ako svoj malý svet ja idem vložiť do krabíc.
Prvá je malá, v druhej nie je dosť
a tá ďalšia váži moc.*

*Po krátkom čase hľadám niečo zas,
kam som to len mohol dať? Myslím, že do krabíc.
Otvorím prvú, nič, druhú, nič, otvorím tretiu
... a v nej myš.*

*Leží v miske s novinami,
nečíta ich, spí si v nich
Možno trochu vystrašená,
čo má robiť, kam sa skryť?
Stiahla fúzy, ušká klopí,
iba biely chvôstik trčí z kopy.*

*Nad ňou stojím, v mysli dumám,
ako s myškou naložím.
Nechcem spáchať drámu, robiť scény, ani žiaden krik.
Taká myška, môže sa mi zísť,
V dnešnom svete v každom dome majú myš.*

*Nechám si ju, ona bude žiť.
Do dlane ju vezmem, pohrám sa s ňou, pohladím
a potom, na podložku k počítaču,
malú myšku pripojím.*

Miro

REPLIKA STATUV A ĎALEKOHĽADU MILANA R. ŠTEFÁNIKA

V apríli roku 1911 pozoroval Milan Rastislav Štefánik úplné zatmenie Slnka na ostrove Vava'u (kráľovstvo Tonga).

V tom čase si astronómovia pod svoje prístroje zhotovovali betónové stativy. Taký stativ si vybudoval aj Štefánik. Jeho zbytky sa zachovali nad mestečkom Neiafu na ostrove Vava'u dodnes. Tieto dva pylóny sú jedinou hmatateľnou pamiatkou na Štefánika na južnej pologuli. Predstavujú naše kultúrne dedičstvo.

Na pylónoch je vyryté meno nášho astronóma - Štefánik, dátum pozorovania (29. apríl 1911), v domorodom jazyku MATEAELA (sledovanie) a SIALEPELE (smrť Slnka) - teda „Sledovanie smrti Slnka“ ako domorodci označujú jeho zatmenie.

Replika stativu je zhotovená v originálnej veľkosti. Symbolická maketa Schaerovho ďalekohľadu je v pomere 1:1,5. Originálny ďalekohľad mal drevený tubus a zhotovil ho sám Štefánik. Spôsob umiestnenia repliky ďalekohľadu na pylónoch nezodpovedá pôvodnej, zložitej kovovej konštrukcii.

Pylóny na Vava'u objavila expedícia Združenia Antarktis v roku 1994 (J.Husár, F. Kele, M. Musil). Na jednom z nich pripevnili pamätnú dosku (v slovenčine a angličtine). Druhú pamätnú dosku, pri príležitosti stého výročia pozorovania zatmenia Slnka v roku 2011, odhalili členovia expedície Športového klubu IAMES Bratislava (F. Kele, J.Oršula, M. Supek, M. Šimunič, M. Vasilko-Kele). Repliku na námet F. Keleho zhotovili J. Oršula a M. Supek. Obe výpravy pôsobili v Polynézii pod záštitou Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika.

Vážení priatelia, viacerí ste ma oslovili o informáciu v súvislosti so slávnostným odhalením repliky stativu a ďalekohľadu z Vava'u na Košariskách. Slávnostný akt sa uskutočnil v piatok 3. mája, 2013. Replika je postavená na námestí Štefánikovych rodných Košarísk. Slávnostné príhovory predniesli starostka Košarísk pani Abramovičová, predseda Spoločnosti Milana R. Štefánika pán Tatara a ja. V mojom príhovore som poďakoval všetkým, ktorí mi pomohli projekt zrealizovať (pozri text na info tabule pri replikách).

S úctou František Kele.

Biskup Mons. Jozef Haľko v New Westminsteri

Farnosť sv. Cyrila a Metoda prežila začiatkom augusta duchovnú a národnú obnovu. Pomocný biskup bratislavskej arcidiocézy, Mons. Jozef Haľko nám priniesol pozdravy zo Slovenska a relikviu sv. Cyrila. Naši krajanovia si mohli nielen pripomenúť udalosti z pred 1150 rokov kedy sv. Cyril a Metod priniesli našim predchodcom hlaholiku, staroslovjenskej sv. Písmo a liturgiu, ale mali možnosť vzdať úctu pozostatku sv. Cyrila, úlomku kosti z človeka, ktorý pred 11 a pol storočiami chodil po našom území a krstil našich predkov a hlásal im Božie Slovo zrozumiteľným spôsobom.

Otec biskup slúžil viacero sv. omší v slovenskom kostole sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri, vo farnosti, ktorá už vyše pol storočia slúži duchovným, národným a spoločenským potrebám našim slovenským staro- i novo-usadlíkom. Na slávnostnej slovenskej sv. omši v nedeľu 4. augusta žehnal prítomných veriacich relikviou sv. Cyrila. Dával tiež prednášky duchovnej obnovy, navštívil mnohých starých, chorých a nevládných krajanov a stretol sa s arcibiskupom Vancouverskej arcidiocézy Mons. J. Michaelom Millerom.

Zástupcovia slovenských organizácií, spolkov, či združení, rovnako ako aj každý z prítomných mali možnosť sa s otcom biskupom osobne porozprávať na farskom pikniku v nedeľu popoludní. Po skončení dobrôt, ktoré pripravili obetavé ruky slovenských kuchárov a pekárov, vo voľnej, nenútenej a priateľskej atmosfére sa prítomní pýtali otca biskupa mnohé otázky o živote cirkvi na Slovensku, o udalostiach z verejného i súkromného života otca biskupa, na ktoré on, s úsmevom i vážne, ochotne odpovedal.

V utorok, 6. augusta, bolo celodenné vzdanie úcty relikvii sv. Cyrila, na ktorú boli pozvaní veriaci z celej arcidiocézy prostredníctvom článku v miestnych katolíckych novinách „BC Catholic“.

Pred pokračovaním otca biskupa Mons. Jozefa Haľku na jeho ceste po slovenských misiách naprieč

Kanadou a USA, som ho poprosil o rozhovor pre náš časopis. Tu je niekoľko úryvkov z rozhovoru.

Čo je hlavný cieľ Vašej cesty po Kanade a USA?

Hlavným cieľom je spoznať slovenské komunity. Spravil som si viac času pre každú komunitu – spoznať kňaza, jeho najbližších spolupracovníkov a veriacich z komunity, ktorí majú o takéto stretnutie záujem. Priniesol som tiež relikviu sv. Cyrila, ktorá je takým duchovným „light-motivom“ tejto cesty, je námetom na rozjímaj a je tiež východiskom pre katechézy, ktoré sa uskutočňujú v týchto komunitách.

Koľko slovenských misií-komunit plánujete navštíviť?

Okrem Vašej komunity tu v New Westminster by som mal navštíviť ešte komunity v New Yorku a v okolí, komunity v Toronte, Mississauga, v Detroiti, Chicago, Los Angeles, skrátka všade tam, kde bol záujem o takéto stretnutie.

Koľko slovenských misií je roztrúsených po svete?

Ak myslíme registrované slovenské katolícke misie, tak ich je asi 30. Dá sa však predpokladať, že slovenských komunit, kde je raz za čas odslúžená slovenská sv. omša, je asi viac. Je tiež úlohou komisie pre zahraničných Slovákov pri Konferencii biskupov Slovenska, aby tieto komunity zmapovala. Aj toto putovanie relikvie sv. Cyrila po komunitách Severnej Ameriky napomáha k ich oživeniu.

Aký máte krátkodobý plán pri práci so zahraničnými Slováckmi? A dlhodobý?

Krátkodobý plán je súčasťou dlhodobého plánu. A to je to, čo teraz robíme. Byť spolu, zdieľať sa, rozprávať sa, mapovať, vidieť problémy, komunikovať s

miestnymi biskupmi, keď bude treba. Treba si uvedomiť, že cirkevno-právna konštelácia v rôznych krajinách je rôznorodá, a tým je určená aj kompetencia zahraničného biskupa vstupovať do procesov tej-ktorej miestnej cirkvi. Ale vždy možno urobiť to, že človek je v kontakte, príde, povie slovo v materinskom jazyku, a práve toto cyrilo-metodejské jubileum, kedy si obzvlášť vážime linguistickú empatiu sv. Cyrila, je prírodné tým, že prichádzam k zahraničným Slovákom, aby som sa im prihovril v ich rodnom jazyku – v slovenčine.

Ako môžeme my, farníci sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri napomôcť splneniu týchto plánov?

Modlitbou a dobrou radou. Keď má niekto nejaký podnet, dobrú myšlienku, tomu sa možno iba potešiť, vrátane kritických pripomienok.

Jozo Starosta

Emigrovať do Kanady?

Z listov (emailových správ), ktoré dostávam do redakcie, som vybral dva.

Dobrý deň, pri hľadaní práce ako stolár som natrafil na vašu stránku <http://www.sk-bc.ca>. Viem, že neponúkate prácu, ale skúšam každú možnosť. Neovládám anglický jazyk, viem iba pár slov. Chcel by som Vás poprosiť, či nevíete o nejakej práci v Kanade. Možno sa Vám to bude zdať trúfale, ale hľadám prácu ako sa dá. V prílohe Vám posielam životopis a ďakujem za akúkoľvek odpoveď.
S pozdravom a priánim pekného dňa
Ján K.

Dobrý deň, chcela by som sa informovať o možnostiach vystahovania sa do Kanady. Ukončila som štúdium medzinárodných vzťahov a európskych štúdií na Univerzite s titulom Mgr. Je možné uplatniť sa v Kanade s týmto vzdelaním? Mala by som záujem študovať ďalej a prihlásiť sa možno aj na PhD. program, myslíte, že pre mňa existujú nejaké možnosti?
Ako by ste mi vedeli pomôcť? Ďakujem.
S pozdravom Jana Č.

V oboch prípadoch doporučujem si preštudovať základnú informáciu o imigrácii do Kanady, ktorú je možné nájsť na www.cic.gc.ca/english/immigrate/apply.asp

Nájdete tam informáciu ako si požiadať o imigráciu do Kanady.

Existujú viaceré programy, na základe ktorých môžete podať žiadosť. Tu je ich zoznam:

Federal skilled workers
Federal Skilled Trades Program
Quebec-selected skilled workers
Canadian Experience Class
Investors, entrepreneurs and self-employed
Family sponsorship
Provincial nominees
Live-in caregivers
Refugees

Neviete, ktorý program by bol pre Vás najvhodnejší? Navštívte stránku www.cic.gc.ca/ctc-vac/cometocanada.asp kde nájdete anketu-dotazník, ktoré vám pomôžu zorientovať sa v ponúkaných programoch. Ak ani jeden z programov "nepasuje" na vašu situáciu, potom pre vás nebude ľahké (možné) imigrovať do Kanady.

Jožo Starosta

Three Tips for Surviving Difficult Conversations

Are you a newcomer in Canada? Did you get the first job?

No one is immune to workplace tensions: It is inevitable that you will have some trying conversations with colleagues or clients. Here are three ways to reach a productive outcome, no matter how tough things get:

Keep it civil. Don't turn the conversation into a combat with a winner and a loser. Everyone looks bad when the discussion turns toxic.

Don't rehearse. When you know things are going to be tough, it's tempting to practice what you're going to say ahead of time. But this is a conversation — not a performance. Instead, know where you stand but be open enough to listen and react.

Resist making assumptions. You don't have access to anyone's intentions but your own. Don't assume that you know where your counterpart is coming from or how she views the problem. Instead, ask for her perspective.

Katka

Nové sudoku

Podľa Cenzusu Kanadského štatistického úradu z r.2011 sa prislušní domorodého obyvateľstva (aboriginal people), ktorých ľudovo nazývame Indiáni, hlásili k 60 pôvodným jazykom, ktorými rozprávajú prevažne vo svojich domácnostiach. Týchto 60 jazykov sa zoskupuje do 12 jazykových skupín-rodín. 5 z týchto jazykových rodín zoskupuje 30 jazykov Indiánov obývajúcich Britskú Kolumbiu. K väčšine z týchto 30 jazykov sa hlási menej ako 1000 domorodých obyvateľov.

Ak vyriešite sudoku obvyklým spôsobom a nahradíte číslami písmenami: 1-n, 2-a, 3-i, 4-i, 5-s, 6-s, 7-T, 8-h, 9-m, meno jednej z jazykových skupín Indiánov žijúcich v Britskej Kolumbii sa vám ukáže v jednom riadku. Veľa šťastia. Troch správnych riešiteľov odmeníme.

			1	4		9	3	
				7	5	8		
2			5					6
			4			3		
	9	1	3		6	5		
	5		6					
			8					9
	1	4	3					
9	6		4	2				

Minulé sudoku

Riešenie písmenkového Sudoku z minulého čísla je "Black Elk", ako ukazuje priložený obrázok.

Ako bolo uvedené v návode na riešenie, je to meno medicmana, ktorý prežil masaker svojho kmeňa.

Návod ďalej doporučoval dať toto meno do Google, aby sme sa dozvedeli meno kmeňa, Ghost Dancers a meno miesta, Wounded Knee, kde sa masaker odohral.

S týmito 3 menami sa spája jeden z najsmutnejších príbehov Americko-Indiánskych vojen.

Vo Wikipedii si môžeme prečítať:

On the morning of December 29, 1890 the troops went into the camp to disarm the Lakota. One version of events claims that during the process of disarming the Lakota, a deaf tribesman named Black Coyote was reluctant to give up his rifle, claiming he had paid a lot for it. A scuffle over Black Coyote's rifle escalated and a shot was fired which resulted in the 7th Cavalry's opening

fire indiscriminately from all sides, killing men, women, and children, as well as some of their own fellow soldiers. Those few Lakota warriors who still had weapons began shooting back at the attacking soldiers, who quickly suppressed the Lakota fire. The surviving Lakota fled, but U.S. cavalrymen pursued and killed many who were unarmed.

By the time it was over, at least 150 men, women, and children of the Lakota had been killed and 51 wounded; some estimates placed the number of dead at 300. Twenty-five soldiers also died, and 39 were wounded ...

Medicman kmeňa, Black Elk, na obr. vľavo, ktorý tragédiu svojho kmeňa zranený prežil, si spomína: "...keď sa pozerám späť z končiaru

svojho starého veku, stále vidím hromady mŕtvych tiel žien a detí. Avšak nielen oni zahynuli. Zomrel aj Sen Ludstva. Sen o pokoji a bratstve...

Táto a jej podobné tragédie žijú podnes v pamäti amerických i kanadských Indiánov.

(js)

E	K ₂	K ₁	L ₁	A	C	L ₂	□	B
B	L ₂	A	□	K ₁	K ₂	E	C	L ₁
C	□	L ₁	L ₂	E	B	K ₂	K ₁	A
□	K ₁	L ₂	A	K ₂	L ₁	B	E	C
L ₁	C	B	E	□	L ₂	A	K ₂	K ₁
A	E	K ₂	C	B	K ₁	L ₁	L ₂	□
K ₁	L ₁	□	K ₂	L ₂	A	C	B	E
K ₂	A	E	B	C	□	K ₁	L ₁	L ₂
L ₂	B	C	K ₁	L ₁	E	□	A	K ₂

ANCO
Enterprise Ltd.

To najlepšie zo Slovenska

Džúsy RIO
Kofola
Baldovská minerálna voda

Cukrovinky Sedita Sereď
Čokolády Deva
Tatranky
Horalky

Ovocné kompóty
Konzervovaná zelenina
Múka polohrubá
Koreninové zmesy (guláš, živánska)

ANCO Enterprise Ltd. Pitt Meadows
Dovozca osvedčených slovenských výrobkov

phone: (604) 462-9873
cell: (604) 805-9873 (Mike)
www.ancoent.com

Maloobchodný predaj každú druhú sobotu
12pm - 4pm, priamo zo skladu v Pitt Meadows.
Volajte (604) 805-9873 pre bližšie informácie.

Yours and only SLOVAK
connection for all your
residential real estate needs

Your
ROCK SOLID BRIDGE
to your dreams

Olga (Michel) SLOVAK
778-388-2281
www.slovakolga.ca

Prudential Sterling Realty
slovakolga@shaw.ca
Guaranteed service-Friends

TORRA ENTERPRISES LTD.

MECHANICAL CONTRACTING

PETER LEVARSKY
PRESIDENT

5682 - 146TH STREET
SURREY, BC V3S 2Z6

TEL: (604) 599-8424
FAX: (604) 599-8479
CELL: (604) 728-7402

Email: torraenterprises@shaw.ca

Looking to buy or sell
a home?

Call **Diana Janek**
for a FREE consultation or
a FREE home evaluation

604-379-9873

WestCoast Realty
You've found a home

STRAWBERRY'S BAKERY
IN THE IL MERCATO SHOPPING CENTRE

Paul Levarsky

100 - 1641 Commercial Dr.
Vancouver, B.C. V5L 3Y3

(604) 254-5191
cell: (604) 537-3054

SLOVO

Z BRITSKEJ KOLUMBIE

Predplaťte si Slovo z Britskej Kolumbie

\$30 PRE KANADU | \$35 PRE USA | \$40 PRE INÉ ŠTÁTY

Vám pride až do domu 1 ročník (4 čísla) 24-32 stránkového
plnofarebného časopisu | www.sk-bc.ca/subscribe_slovo

**Ponúkate výrobky alebo služby pre čitateľov nášho časopisu
v Britskej Kolumbii, na Slovensku alebo inde vo svete?**

Inzerujte v časopise Slovo z Britskej Kolumbie. Ponúkame rôzne veľkosti inzertnej plochy a rôzne druhy zľavy. Ak máte záujem, navštívte
<http://www.sk-bc.ca/pricelist> kde nájdete viac podrobností o možnostiach inzerovania.

Natureway Farm Market

We also carry large selection imported groceries from Czech Republic,
Slovakia, Poland, Hungary, Ukraine, Russia, Italy and Southeast Asia.

Address:

#101-1050 Kingsway, Vancouver
Tel: 604-620-8990
Fax: 604-620-9010

#9-1449 Prairie Ave, Port Coquitlam
Tel: 604-468-4206
Fax: 604-468-4207

Business Hours: Monday-Saturday: 9:00 am-7:30pm Sunday: 9:00 am-7:30pm (Vancouver Store) 11:30 am-7:30 pm (Port Coquitlam Store)
We are pleased to accept Debit, Visa, MasterCard, and American Express. <http://www.natureway.ca>